REVISTA CULTULUI MOZAIC

APARE BILUNAR

Anul XII • NISAN 5727 • 12 pagini, 1 leu

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: BUCUREŞTI — STR. DIMITRIE RACOVIŢĂ, 8 TEL. 13.25.38

Nr. 161

1 MAI 1967

Vizita d-lui dr. Nahum Goldman, preşedintele Congresului Mondial Evreiesc

În zilele de 11—16 aprilie 1967, colectivitatea evreiască din România a primit vizita d-lui dr. *Nahum Goldman*, preşedintele Congresului Mondial Evreiesc. D-sa a fost însoţit de d-nii : *Armand Kaplan*, directorul general al departamentului internaţional al C.M.E., dr.*Gerhardt Riegner*, secretar general al C.M.E. şi *Itzhak Korn*, membru al executivei mondiale a acestei organizaţii.

Oaspeţii au intreprins această vizită la invitaţia Eminenţei Sale d-lui Şef rabin şi preşedinte al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M) dr. *Moses Rosen*, pentru a lua cunoştinţă la faţa locului de viaţa obştei evreieşti, de felul cum sînt organizate instituţiile şi aşezămintele menite a satisface nevoile de cult şi celelalte nevoi spirituale ale membrilor obştei.

Despre programul primei zile a vizitei s-a relatat în numărul anterior al revistei.

A doua zi, 12 aprilie, d. dr. Nahum Goldman şi ceilalţi oaspeţi au vizitat redacţia *Revistei cultului mozaic*, biblioteca şi arhiva documentară a Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M), unde au luat cunoştinţă de fondul de documente şi cărţi, dintre care unele de mare valoare pentru istoria evreilor din România.

În aceiaşi dimineaţă, oaspeţii au vizitat sediul din strada Popa Soare, unde se află depozitul de alimente rituale al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M). Aici ei au putut constata felul cum decurge aprovizionarea cu azimă de Pesah a credincioşilor şi diferitelor comunităţi.

La ora 13, d. dr. Nahum Goldman şi ceilalţi membri ai delegaţiei, însoţiţi de Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. Moses Rosen şi de d-nii Emil Sechter, secretar general al F.C.E. (M), d. av. Daniel Segal, preşedintele Comunităţii evreilor (M) Bucureşti şi d. Martin Băluş, preşedintele secţiei administrative a F.C.E. (M) au fost primiţi de d. prof. Dumitru Dogaru, secretarul general al Departamentului Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniştri. D. Dr. Goldman a exprimat cu acest prilej, omagiile d-sale şi a organizaţiei ce prezidează pentru politica plină de înţelepciune şi de solicitudine a guvernului român faţă de populaţia evreiască şi pentru deplina libertate religioasă ce se acordă cultului mozaic, ca şi tuturor celorlalte culte. În acelaş timp, d-sa a scos în evidenţă aportul adus de către Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. Moses Rosen pentru o mai bună înţelegere a stărilor din România de către opinia publică din străinătate şi pentru o mai strînsă colaborare între evreii români şi cei din alte părţi ale lumii. Prestigiul deosebit de care se bucură şeful cultului mozaic din România, autoritatea pe care o are cuvîntul d-sale, îi atrag ovaţiile congreselor cărora li se adresează şi constituie un factor pozitiv în viaţa evreiască de pretutindeni.

(Continuare în pag. IV-a)

VIZITA D-lui CHARLES JORDAN, DIRECTOR GENERAL AL „JOINT"-ULUI

În ziua de 23 aprilie a.c. a sosit în ţară d. *Charles Jordan*, vicepreşedintele executiv şi directorul general al organizaţiei „American Joint Distribution Committee". D-sa este însoţit de d-nii Moses Levin şi S. Iaffe, din conducerea europeană a acestei organizaţii.

La aeroportul Băneasa oaspetele a fost întîmpinat de Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. *Moses Rosen*, de conducătorii F.C.E. (M) şi ai Comunităţii evreilor (M) din Bucureşti.

În ziua de 24 aprilie d. Jordan a vizitat instituţiile religioase ale obştii, temple, sinagogi, centre de distribuire a azimei şi alimentelor rituale etc.

În cadrul serviciului divin din seara aceleaşi zile (prima seară de Pesah) de la templul coral, oaspetele a fost salutat de către Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. *Moses Rosen*, printr-o predică festivă.

Dînd curs invitaţiei d-lui Şef rabin şi doamnei dr. Moses Rosen, d. Charles Jordan a luat parte în casa d-lor la sederul tradiţional de Pesah.

VIZITĂ DE FELICITARE

În ziua de 20 aprilie 1967, Excelenţa Sa d. ministru al statului Israel la Bucureşti şi d-na *Eliezer Doron* însoţiţi de d-na şi d. *I. Roszen*, primsecretar de legaţie, au făcut o vizită Eminenţei Sale d-lui Şef rabin al cultului mozaic şi preşedinte al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M) şi d-nei dr *Moses Rosen*.

Ministrul statului Israel a exprimat d-lui Şef rabin şi întregii comunităţi evreieşti din România călduroase felicitări cu prilejul sărbătorii de Pesah 5727.

Mulţumind Excelenţei Sale, Eminenţa Sa d. Şef rabin l-a rugat să primească şi să transmită poporului din Israel sacerdotala sa binecuvîntare, pentru prosperitate, succese în muncă şi pace.

INTERVIUL

acordat de d. dr. Nahum Goldman revistei noastre

„Colegii mei şi cu mine sîntem profund impresionaţi şi bucuroşi totodată a fi putut constata că în România continuă să existe o viaţă evreiască, instituţii şi aşezăminte care se îngrijesc de păstrarea tradiţiei noastre milenare".

Cu aceste cuvinte şi-a început distinsul nostru interlocutor relatarea impresiilor, la capătul vizitei pe care a făcut-o obştei noastre.

— După cum e cunoscut, înainte de a sosi în România am vizitat Cehoslovacia, Ungaria şi Iugoslavia. În fiecare din aceste ţări, comunităţile evreieşti fac eforturi lăudabile pentru a menţine viaţa religioasă, tradiţia, cultura iudaică. În România, însă, se află comunitatea în care pulsează o mai intensă viaţă religioasă.

Ne dăm seama că datorită unui complex de împrejurări — în primul rînd datorită tributului greu plătit de această obşte în anii războiului şi ai barbariei naziste — menţinerea tradiţiei şi a vieţii religioase ridică probleme serioase. Înainte de toate e lipsa de clerici şi slujitori de cult, chestiune acută şi pentru alte colectivităţi evreieşti din această parte a Europei. Problema se află în atenţia Congresului Mondial Evreiesc şi a altor organizaţii evreieşti internaţionale, care se străduiesc să găsească modalitatea cea mai adecvată de a ajuta.

— *În cuvîntul dv. la templul coral, aţi reluat o idee enunţată anterior la un congres evreiesc american, anume că conducătorii evrei dintre cele două războaie mondiale ar fi putut face*

V.R.

(Continuare în pag. IV-a)

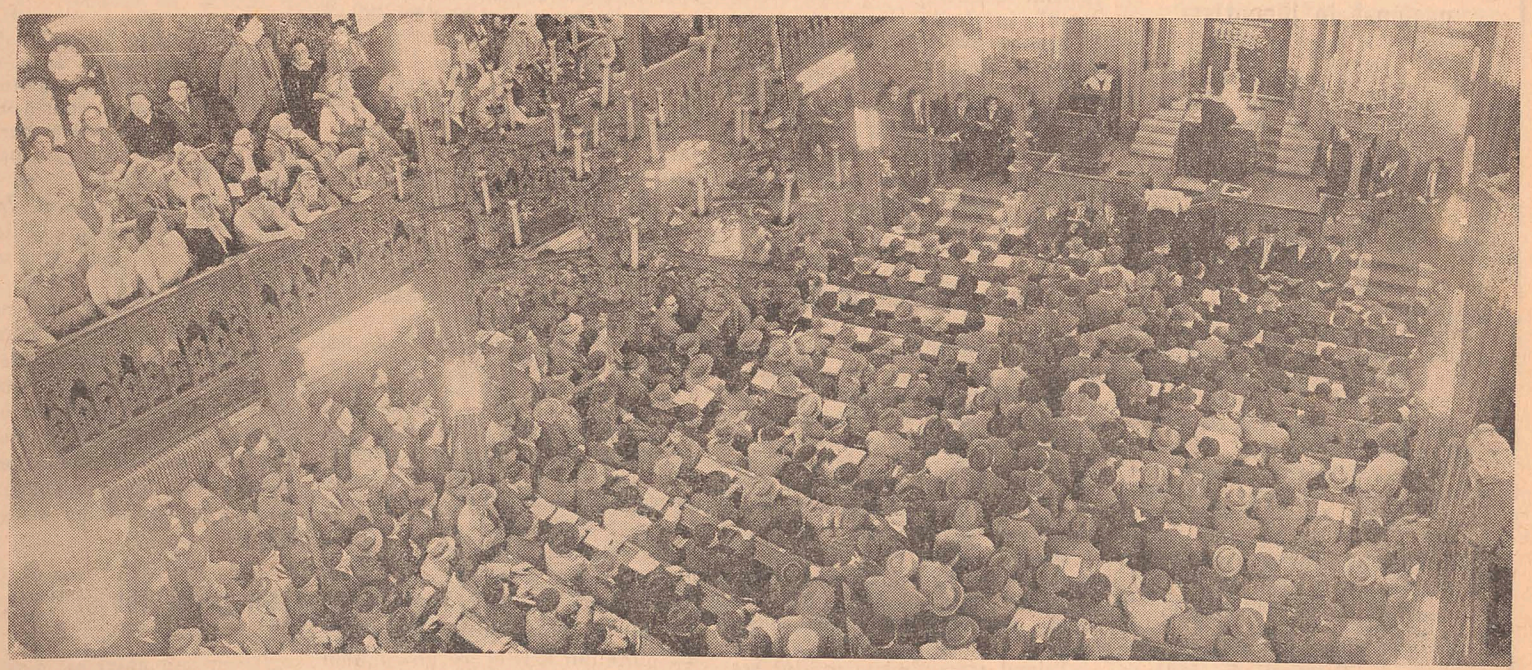

Vineri seara, 14 aprilie 1967, la templul coral

SAUL BELLOW

Dacă, printre literaţii americani de azi, Jerome D. Salinger este cel mai apreciat de publicul larg, Saul Bellow este, fără îndoială, romancierul care întruneşte cele mai multe sufragii ale scriitorilor, criticilor, studenţilor în litere, profesorilor de literatură, într-un cuvînt, al specialiştilor. Această eminentă situaţie a scriitorului, această faimă deja internaţională i-a fost creată de cele 12 cărţi, care, fără să fie monumentale i-au rezervat un loc de seamă în istoria literaturii americane contemporane.

Saul Bellow s-a născut în 1915. Întîmplarea a făcut să-şi înceapă existenţa în Canada, în localitatea Lachine, aproape de Montréal. De mic a crescut însă în Statele Unite, unde şi-a petrecut copilăria, la Chicago. Aparţinea unei familii de emigranţi evrei, aşa că a avut două limbi materne : idişul şi engleza. Pe de altă parte scriitorul a fost profund influenţat de mediul înconjurător : aproape toţi eroii romanelor sale sînt evrei, trăind în nesiguranţă, umiliţi.

Din adolescenţă Bellow e nevoit să-şi cîştige singur existenţa, trăind din plin drama intelectualului din societatea capitalistă şi singurătatea paradoxală şi egoistă a marilor oraşe civilizate dar tentaculare ale Americii. Se interesează de antropologie, sociologie dar mai ales de literatură.

Primele sale cărţi sînt net influenţate de Kafka, construind acţiuni problematice, cu eroi trataţi drept *victime* ale vieţii, cu existenţe în care jocul destinului îşi spune cuvîntul.

The Dangling Man (1944), tradus în franceză sub titlul *L'Homme de Buridan*, înfăţişează viaţa unui tînăr american, Joseph, suspendat în vid cîteva luni, între viaţa civilă şi cea militară. Acţiunea se petrece într-al doilea an al ultimului război mondial. Aşteptînd să fie chemat sub arme, răvăşit de contradicţiile momentului, influenţat şi de doctrinele revoluţionare, el îşi pune chestiunea fundamentală a sensului vieţii. Joseph se luptă cu el însuşi, cu ceea ce numeşte „spiritul de alternativă", încercînd să-şi clarifice toate neliniştile, să-şi cucerească libertatea la care aspiră dar îi lipseşte o viziune totală şi fermă a propriului său eu. În final eşuează în a fi mobilizat pentru război, acceptînd această situaţie fără plăcere şi tratînd-o cu ironie.

The Victim (1947) este un roman foarte puternic, centrat pe drama a doi indivizi, unul evreu iar celălalt antisemit. Cel de al doilea, Allbée, îşi pierduse soţia şi locul de muncă. Alcoolic şi decăzut el socoteşte ca responsabil de soarta sa şi de toate nenorocirile, pe evreu. Îl urmăreşte, îi face fel de fel de greutăţi, Leventhal, „eroul" evreu, după începuturi grele, îşi aranjează o situaţie, fondîndu-şi un fel de foişor, de turn de fildeş, depărtîndu-se de lumea exterioară pe care o socoteşte ostilă şi inaccesibilă. Dar, iată că trebuie să se angajeze în luptă, să iasă din izolarea sa. Titlul cărţii se relevă prin ambiguitatea sa ironică : care este victima, Allbée sau Leventhal ? Ambii sînt victimele societăţii capitaliste, ei simt nevoia să se acuze reciproc, fără să existe o cauzalitate legată de existenţele lor. Alegoria depăşeşte însă problemele direct exprimate în carte. Dialogul Leventhal-Allbée ar putea simboliza şi un dialog între *negri* şi *albi*, între *nordişti* şi *sudişti*, între imigranţi recenţi şi descendenţii din *Mayflower*.

Închise într-un decor foarte sumbru, personajele primelor două romane ale lui Bellow se află la dispoziţia destinului, sub imperiul capriciilor hazardului. Eroii săi caută inutil să escaladeze zidul de iluzii al civilizaţiei americane, zidul unei adevărate singurătăţi a omului. Angie March, eroul celei de a treia cărţi, îşi pune aceleaşi probleme dar în locul propriei sale vieţi, redusă la o celulă socială, pune umanitatea. Socotit o capodoperă, romanul *The Adventures of Augie March*, apărut în 1953, a obţinut unul din cele mai importante premii din viaţa literară a Statelor Unite, *Naţional Book Award*. Critica literară l-a apreciat în unanimitate ; recenta caracterizare a francezului Michael Bessie îl impune pe plan internaţional („este primul roman american degajat total de orice puritanism").

Augie March a fost comparat cu Tom Jones al lui Fielding şi a fost adesea caracterizat drept *picaresc*. Acest tînăr evreu american, la origine polonez, care nu-şi găseşte locul în nici un peisaj, este un spirit în permanenţă disponibil, tentat de fiecare nouă experienţă, trăindu-şi cu intensitate *prezentul*. El îşi schimbă mereu meseriile, frecventează toate mediile, cutreeră întreaga America şi întreaga lume, căutîndu-şi o oprire posibilă. Dar singura sa patrie e hoinăreala, găsindu-şi în fiecare aventură o pasiune inedită. Cartea se încheie fără să schiţeze vreo certitudine definitivă. Autorul lasă, însă, o poartă deschisă spre viitor : Augie ar putea găsi cîndva acea ţară, acea Americă inaccesibilă pentru moment, unde se va restabili o legătură între om şi realitate.

Seize the Day (1956), un scurt roman de compoziţie clasică (Cîteva ore din viaţa unui om), a fost tradus în franceză sub titlul *Au jour le jour*. Această povestire are de asemenea ca erou un evreu care este tot o victimă a luptei pentru viaţă, strivit de un destin implacabil. Actor fără succes, apoi om de afaceri şi speculant, Tommy Wilhelm, la 44 de ani, este un fel de ratat. După ce-şi pierde căminul şi ultimii bani la bursă nu mai este acceptat nici de societate nici de familie : soţia, părinţii, copiii nu-l mai vor alături, cerîndu-i totuşi lunara pensie alimentară.

Trecutul nu-i serveşte la nimic, aducîndu-i numai amintiri triste, viitorul este incert. Numai prezentul contează, de aici şi titlul cărţii.

Uitimele sale cărţi, între care *Henderson the Rain King*, tradusă în franceză sub titlul *Henderson le Faiseur de Pluies*, 1959, este cea mai remarcabilă, dar nu se ridică la nivelul estetic şi la simbolistica lui *Augie March*.

Opera lui Bellow oferă un conţinut foarte bogat. Pornit de la simpla observaţie a moravurilor evreo-americane din Chicago, scriitorul tinde să ne prezinte întreaga *comedie umană* pe care ne-o oferă Statele Unite în secolul al XX-lea : cu eroi-victime care, înainte de a fi evrei, sînt americani şi oameni.

Stilul lui Bellow nu e mai puţin original decît conţinutul operelor sale : amplu, bogat, curgător, nuanţat, cu un fond de umor şi ironie.

Această operă este una din cele mai semnificative ale literaturii americane contemporane, exercitînd o influenţă considerabilă asupra tinerilor scriitori americani, care au dezvoltat romanul picaresc şi semi-picaresc pornind de la Bellow.

Nu e deloc exagerată atenţia pe care europenii o acordă activităţii sale literare. *Revista Universităţii Laval* din decembrie 1962, sub semnătura profesorilor Hassan, R.G. Davis şi Nim Kattan, socoteşte că „printre scriitorii generaţiei de după Faulkner şi Hemingway, Saul Bellow ocupă primul loc".

A. Esra

CEA MAI MARE TERMOCENTRALĂ DIN ŢARĂ

La centrala termoelectrică L... duş a intrat în exploatare i... dustrială, cu 90 de zile înain... de termenul prevăzut în plan... de stat, ultimul agregat din e... pa de extindere a centralei. I... toria acestei puternice unit... energetice a început în prim... vara anului 1961. De atunci a... intrat în exploatare 6 grup... electrogene, din care 3, avînd ... total o capacitate de 500 MW au intrat în funcţiune în 1966, în primul trimestru al acestui a... O dată cu darea în exploata... a ultimului grup, centrala d... cîmpia Mureşului a atins pu... rea instalată finală de 800 MW fiind în prezent cea mai m... termocentrală a ţării.

NOUL SPITAL DIN CRAIOVA

La Craiova se află în co... strucţie un important edifici... destinat ocrotirii sănătăţii pop... laţiei — noul spital regio... Clădirea este amplasată în p... tea de sud-vest a oraşului, î... tr-o zonă care asigură din b... şug aer proaspăt din pădurile ... parcurile situate în imedia... apropiere.

În clădirea principală, de ... nivele, va funcţiona staţionar... spitalului, care va avea 1 000 p... turi. Construcţia este realizată ... schelet de beton armat şi e... compusă din servicii distinc... prin funcţionalitatea lor. Alătu... va funcţiona o policlinică, ce ... asigura 600 000 consultaţii pe a...

Un număr de 1 300 cadre me... dico-sanitare vor asigura bu... funcţionare a acestui mare ed... ficiu de ocrotire a sănătăţii.

IRIGAREA PĂMÎNTURILOR DOBROGENE

În Valea Carasu, drăgile l... crează la adîncirea şi curăţir... canalului prin care apele Dun... rii vor pătrunde adînc în inim... Dobrogei. Este începutul unor l... crări de mare amploare pentr... construcţia unui sistem de iriga... ţii care va cuprinde în final circ... 168 000 hectare.

CARNET

Un pitar domnesc pasionat de hipnotism

Într-un articol publicat în „Scînteia" sub titlul „Creierul emite unde în spaţiu", doctorul L. M. Suharevski se ocupă de cercetările noi în legătură cu perspectivele ce se deschid cunoaşterii şi comunicaţiei omeneşti prin folosirea telepatiei. Cercetările experimentale se întreprind acum în două direcţii. În primul caz se recurge la sugestia hipnotică.

Influenţarea prin sugestie a unor persoane aflate în somn hipnotic a fost folosită şi mai înainte, dar nu ca metodă de transmitere a gîndurilor, ci ca metodă de vindecare a bolnavilor.

Ea a fost practicată la noi, pentru întîia oară, aproape cu un veac în urmă de doctorul Sigismund Stainer din Bucureşti, fiul doctorului Benedict Stainer (magistru în chirurgie"), care pentru meritele sale a fost ridicat la rangul de pitar domnesc.

Doctorul Sigismund Stainer, care a murit la Bucureşti în 1891, a fost timp de 14 ani medicul spitalului „Caritas" care la început era instalat sub numele de „Spitalul israelit", în strada Crucea de piatră (Vopseaua neagră). Hipnotismul l-a pasionat mult pe doctorul Stainer şi el îl uza la spitalul unde lucra, ca mijloc de curarisire a bolnavilor. Cîteva experienţe le-a făcut în prezenţa unor oameni de ştiinţă din vremea sa, în primul rînd medici. Despre aceste experienţe, ziarele timpului au publicat dări de seamă care ar fi interesant de urmărit.

Iulio Popper inedit

Recent s-a sărbătorit în Argentina 150 de ani de la proclamarea independenţei acestei mari ţări sud-americane. Între cei cinstiţi pentru că au pus temeliile statului argentinian se află şi Iulio Popper, unul din pionerii colonizatori ai Ţării de Foc („Tiera del Fuego") aflată la extremitatea de sud a ţării.

Despre Iulio Popper am mai scris în coloanele revistei noastre. Ceea ce vrem să menţionăm sînt două amănunte cunoscute foarte puţin.

Primul este că viaţa acestui erou naţional al Argentinei, originar din România, i-a inspirat talentatului nostru scriitor Radu Tudoran romanul de succes, mai ales în rîndurile tineretului : *„Toate pînzele sus"*. Autorul însă n-a respectat — şi nici nu a intenţionat — adevărul istoric, viaţa lui Iulio Popper fiind numai punctul de pornire al inspiraţiei romancierului, din momentul cînd tînărul îşi începe cariera periţioasă la Constantinopol.

Al doilea amănunt se referă la tatăl lui Iulio Popper. Profesor, ziarist şi librar-anticar la Bucureşti, N. C. Popper, care a încetat din viaţă în vîrstă de 72 de ani, în ziua de 11 octombrie 1891, a fost unul din animatorii obştii evreieşti. El a redactat, în 1859, ziarul „Timpul", în limbile română şi idiş şi a fost unul din cei care au pus temelia învăţămîntului primar evreiesc în limba română, conducînd prima şcoală a israeliţilor pămînteni din Bucureşti.

Om cu vederi înaintate, N. C. Popper a fost şi un cărturar pe tărîmul ştiinţelor iudaice, tipărind între altele „Gnomologia talmudică", — pilde din bătrîni, cu un conţinut etic admirabil.

Titu Maiorescu la revista „Isis"

La Biblioteca Centrală de Stat au intrat trei caiete de o valoare excepţională pentru anii formaţiei lui Titu Maiorescu, cuprinzînd cam tot ce a scris la Viena şi Berlin, între anii 1855—1859. În partea a doua a caietului al doilea se găseşte, sub titlul general *Încercări ştiinţifice* şi o încercare dedicată lui H. Demel, directorul Academiei de la Theresianum din Viena. Această încercare nu a rămas însă necunoscută, ea fiind publicată în traducere românească, în jurnalul de popularizare a ştiinţei „Isis", sub titlul „Măsura înălţimii prin barometru", iscălită Dr. Titu Liviu Maiorescu. Revista „Isis"-una din primele publicaţii de ştiinţă popularizată din ţară — a fost editată de dr. Iuliu Barasch.

Un „convorbirist": dr. Max

Recent s-a aniversat a o sută de ani de la apariţia revistei „Convorbiri Literare", care a deschis un capitol în istoria culturii româneşti.

Revista „Contemporanul" a reprodus în pagina dedicată acestui eveniment, un tablou de epocă al membrilor „Convorbirilor Literare" din 1883, în care în rîndul 4, după V. Alecsandri şi I. Negruzzi, dăm de figura încadrată de o frumoasă barbă, a doctorului Max din Iaşi.

Tabloul este cunoscut de mulţi, dar puţini sînt cei care ştiu cine a fost acest doctor Max. Şi totuşi, n-a fost un nume oarecare, fără a fi însă ilustru, ca fiul său mai mic, *Eduard de Max*, fost elev al liceului Naţional din Iaşi şi apoi strălucit societar al Comediei Franceze.

Doctorul Emil Max a practicat la Iaşi, fiind apreciat nu numai ca un foarte inimos profesionist, ci şi ca un reputat mamoş şi totodată unul din figurile eminente ale intelectualităţii ieşene. Fără a se fi manifestat prin scris, el a fost unul dintre membrii apreciaţi ai „Convorbirilor Literare".

S.

VIZITA D-LUI Dr. NAHUM GOLDMAN

Vineri seara, la templul coral

Vineri seară, 4 Nisan 5727, Parşat Metzora...

Ca în fiecare săptămînă, uşile templului coral sînt larg deschise, gata să-i primească pe credincioşi, veniţi să întîmpine Şabatul. Sfîntul lăcaş, străluceşte scăldat în lumina nenumăratelor lustre şi candelabre. La altar se mai află cantorul Malamud, care încheie ultimele acorduri ale rugăciunii de minha. *Peste cîteva clipe locul său va fi luat de prim-cantorul A. Gutman, care cu vocea sa caldă va adresa străvechea, dar mereu noua chemare* „Leha dodi..." Vino, iubitule, să întîmpinăm mireasa — Şabat..."

Aşa e în fiecare vineri seara la templul coral din Bucureşti : lumină sărbătorească, rugăciune, bucurie. Bucuria sacră şi curată, a credincioşilor ce o întîmpină după datină pe prinţesa Şabat...

În această seară, bucuriei de Şabat i se adaugă bucuria obştei de a avea oaspeţi de seamă : pe d. dr. Nahum Goldman, preşedintele Congresului Mondial Evreiesc şi pe ceilalţi membri ai delegaţiei acestei organizaţii, precum şi pe d. Pinchas Sapir, ministrul de Finanţe al statului Israel şi celelalte persoane oficiale ce-l însoţesc. În sfîntul lăcaş se află d. Eliezer Doron, ministru plenipotenţiar al statului Israel la Bucureşti şi ceilalţi membri ai legaţiei.

În faţa lui Dumnezeu toţi oamenii sînt deopotrivă şi tot aşa e şi în sfîntul Său lăcaş. Aici credinciosul păşeşte îndemnat de năzuinţa sa spre curăţenie şi puritate, dornic să realizeze prin rugăciune şi interiorizare comuniunea cu Dumnezeu. Aşa e peste tot unde se află o obşte evreiască, mică sau mare ; aceiaşi atmosferă sărbătorească, aceleaşi melodii străvechi, aceleaşi imnuri sfinte şi rugăciuni... Aşa e întîmpinată, după acelaşi ritual, prinţesa Şabat în toate sinagogile şi templele mari sau mici, fie din Europa, fie din America, fie din Australia sau India...

Cu acelaşi ritual solemn e întîmpinat Şabatul şi în obştea noastră, unde tradiţia, valorile şi instituţiile iudaice sînt menţinute şi păstrate cu dragoste şi veneraţie. Despre acest lucru s-au putut convinge oaspeţii la tot pasul, în zilele petrecute în mijlocul nostru. Vizitînd instituţiile şi aşezămintele noastre de cult, templele şi sinagogile, Federaţia şi Comunitatea evreilor din Bucureşti, d. dr. Nahum Goldman a avut nu odată cuvinte de laudă pentru felul cum este menţinută tradiţia mozaică, pentru spiritul viu al iudaismului care pulsează în aceste instituţii. Peste tot distinsul conducător al iudaismului mondial şi ceilalţi membri ai delegaţiei au fost întîmpinaţi cu respect, căldură şi dragoste frăţească de coreligionari liberi şi demni. Acest sentiment de libertate şi demnitate este un reflex al libertăţilor de care, alături de toţi cetăţenii, beneficiază şi evreii din această ţară. De aici sentimentul de loialitate, de ataşament faţă de ţară, faţă de regim, pe care-l nutresc cetăţenii evrei, sentiment atît de relevant oricărui vizitator venit să ia cunoştinţă de realităţile de la noi.

Fiecare dintre instituţiile noastre, începînd cu acest impunător templu, atît de plin de credincioşi, şi terminînd cu cantina, cu depozitul de alimente rituale sau cu centrele de distribuire a azimei — acum, în preajma Pesah-ului, constituie expresii vii, extrem de convingătoare, ale deplinei libertăţi religioase de care ne bucurăm, ale deplinelor posibilităţi ce le are colectivitatea evreiască din România de a-şi menţine tradiţiile, credinţa, instituţiile. Şi ce demonstraţie mai grăitoare a condiţiei noastre de cetăţeni liberi şi devotaţi acestei ţări şi în acelaşi timp de fii credincioşi tradiţiilor străvechi ale iudaismului, decît această seară de Şabat cînd în templul nostru am putut primi şi a ne ruga laolaltă cu conducătorul iudaismului mondial, cu alte personalităţi de seamă ale vieţii evreieşti din Franţa. Elveţia şi Israel ?

Pentru toate acestea îi mulţumim din toată inima lui Dumnezeu, care ne-a ajutat să trecem cu bine prin cumplitele încercări ale războiului şi fascismului, să supravieţuim pogromurilor şi nenumăratelor primejdii ce ne-au ameninţat şi cărora le-au căzut jertfă atîţia dintre fraţii şi surorile noastre. Pentru că ne-am învrednicit să ajungem marea clipă a libertăţii şi să trăim ca oameni liberi şi demni într-o ţară liberă, pentru că astăzi putem întîmpina cu fruntea sus şi în mod nestingherit pe oaspeţii noştri de seamă din afară. pentru toate acestea cuvine-se să rostim cuvînt de slavă lui Dumnezeu şi de recunoştinţă regimului acestei ţări. Aceasta e semnificaţia rugăciunii de Şehianu — „Mulţumescu-ţi Ţie, Doamne, că m-ai învrednicit să trăiesc această clipă" — *pe care Eminenţa Sa a rostit-o, vădit emoţionat, de la înălţimea amvonului, de unde în mod obişnuit îşi rosteşte predica.*

De data aceasta nu a fost predică, ci un vibrant cuvînt de slavă către Cel Atotputernic. Salutîndu-l pe înaltul oaspete în numele d-sale, al coreligionarilor prezenţi, ca şi al celor care nu au mai avut fericire să trăiască acest ceas sărbătoresc, Eminenţa Sa a dat glas gîndurilor şi simţămintelor tuturor membrilor obştei noastre.

De amvon se apropie acum d. dr. Nahum Goldman. Cuvîntul său este ascultat cu cea mai mare atenţie şi într-o tăcere concentrată de toţi. Cuvintele d-sale conturează cu o vigoare neobişnuită tabloul evreimii contemporane, problematica sa majoră, problemele cu care este confruntată în epoca noastră atît de dinamică, atît de bogată în transformări, deseori contradictorii.

Serviciul divin se încheie într-o atmosferă de elevaţie şi de intensă emoţie. Fiecare dintre cei care s-au aflat în interiorul templului coral în această seară de Şabat a plecat acasă cu sentimentul hotărît că a trăit un moment însemnat din istoria obştei evreieşti din România.

După încheierea serviciului divin d. Nahum Goldman şi ceilalţi membri ai delegaţiei Congresului Mondial Evreiesc, însoţiţi de Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. Moses Rosen şi de ceilalţi conducători ai Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M.) şi a Comunităţii evreilor (M.) din Bucureşti, au păşit în sala de recepţii a templului coral unde s-a servit o tradiţională masă de Şabat. Au luat parte clerici, preşedinţi de temple şi sinagogi, efori, precum şi conducători ai principalelor comunităţi din ţară. În tot timpul mesei a domnit o atmosferă înălţătoare, de bucurie cu adevărat sărbătorească, la care au contribuit cîntecele intonate de prim-cantorul. A. Gutman ca şi programul artistic la care şi-au dat concursul maistrul emerit. H. Schwartzman şi actorii Fischler şi Cassvan, de la Teatrul evreiesc de stat din Bucureşti.

ŞEEHEIANU...

Cuvîntarea rostită de Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. Moses Rosen

בשם ומלכות Evocînd numele lui Dumnezeu ברחילו ורחימו cu emoţie şi pioşenie בגיל ורעדה cu bucurie nespusă însoţită de cutremurare sufletească, am rostit acum — şi prin glasul meu au rostit comunităţile evreilor din România, ruga festivă.

שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

„Îţi mulţumim, Doamne, că ne-ai învrednicit să supravieţuim, să ne păstrăm fiinţa şi să ajungem la aceste vremuri".

Întotdeauna, de cînd am păşit în istorie, am ştiut să fim צופים vizionari, să ne dedicăm unui חזון ideal, să scrutăm zările viitorului mai bun, pe care îl speram, în care credeam אף על פי שיתמהמה Deşi viitorul acesta mult năzuit, întîrzia mereu, nu pregetam o clipă să fim מאמינים credincioşi şi עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא îl aşteptam convinşi în fiece zi a existenţei noastre că astăzi şi nu mîine el va veni.

De la Iosef-Hatzadic, acel בעל החלומות visător incorigibil, noi am rămas mereu היינו כחולמים fii ai visurilor frumoase, pionieri ai idealurilor generoase, luptători pentru împlinirea celor mai îndrăzneţe speranţe. Iar în clipa cînd visul devenea realitate, rosteam această rugă în care subliniem nu numai שהחיינו faptul că am izbutit să ne păstrăm viaţa. Un animal are şi dînsul o existenţă biologică. Viaţa nu merită a fi trăită fără un ţel, un ideal. Pe deasupra lui שהחיינו este וקיימנו faptul că am izbutit să ne păstrăm fiinţa, să rămânem ceea ce am fost, faptul că nu numai trupurile, ci şi sufletele noastre trăiesc. חיים Viaţa fizică şi קיום salvarea specificului nostru, a trăsăturii caracteristice spirituale, iată cele două elemente care ne-au făcut והגיענו să ajungem să putem sărbători împlinirea viziunii noastre.

Cuvîntul nostru de bun venit către dv., domnule dr. Nahum Goldman, preşedintele Congresului Mondial Evreiesc, îşi găseşte cea mai bună expresie în această multi-milenară rugă iudaică. Au trecut mai bine de trei decenii de cînd aţi vizitat aceste comunităţi evreieşti din România. În anii cei grei, cînd uraganul urii ne pustii rîndurile, visam şi năzuiam că va veni odată די אויסגע־בענקטע שעה ceasul cel mult dorit, spre a parafraza cîntecul cutremurător al partizanilor evrei. Fără aceste vise, am fi dispărut de mult.

Rostim deci שהחיינו şi gîndul ni se îndreaptă către cei mulţi, către coloanele nesfîrşite de mucenici care nu-l mai pot rosti, către sfinţii martiri la ale căror morminte v-aţi recules şi aţi depus un prinos de recunoştinţă. Cum n-ar fi glasul meu plin de דחילו ורחימו emoţie şi pioşenie, cînd sînt stăpînit, copleşit de sentimentul că printr-însul vorbesc nu numai את אשר ישנו פה עמנו היום cei ce se află cu noi laolaltă, ci şi ceilalţi את אשר איננו פה עמנו היום cei care nu mai sînt, care n-au ajuns să trăiască ziua cea mult visată ?

Vorbeaţi, stimate domnule preşedinte, de cele două coordonate principale ale iudaismului contemporan : dreptul de a fi egali cu toţi ceilalţi şi cel de a fi altfel, de a ne păstra fiinţa, esenţa, specificul nostru. Ele sînt simbolizate de cele două noţiuni pe care le cuprinde ruga de שהחיינו. חיים viaţa la fel cu toată lumea şi קיום păstrarea caracteristicii religioase, culturale, naţionale.

Slăvit fie Cel Atotputernic că putem rosti, cu întreaga evlavie şi ardoare, această rugă, că putem să proclamăm ambele mesaje. שהחיינו Trăim, trăim în depline condiţii de egalitate cu toţi cetăţenii acestei ţări. Pentru prima dată în istoria ei, trăim ca oameni demni, liberi şi la fel cu toţi ceilalţi. De peste o jumătate de mileniu am muncit pentru înflorirea acestei ţări, ne-am adus aportul la propăşirea ei culturală, economică, ştiinţifică. Sîngele celor mai buni fii ai populaţiei evreieşti s-a amestecat cu acel al eroilor români, în luptele măreţe pentru independenţa României, pentru victoria ideilor dreptăţii sociale în această ţară.

וקיימנו În acelaşi timp, intonăm un imn de laudă lui Dumnezeu că avem depline posibilităţi de a ne păstra fiinţa, obiceiurile, tradiţia, credinţa religioasă, cultura specifică. Egalitatea nu presupune

(Continuare în pag. IV-a)

MISIUNEA ISTORICĂ A MICILOR COMUNITĂŢI

Fragmente din cuvîntarea rostită de d. dr. Nahum Goldman

De mult nu mi-a fost dat să încerc o emoţie atît de vie, ca cea pe care o simt în seara aceasta. După un răstimp de 33 de ani, am avut din nou posibilitatea să vizitez România, iar cu cîteva zile mai înainte Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia — ţări care au trecut în ultimile două decenii prin transformări asemănătoare. Pe atunci, în fiecare din aceste ţări se aflau comunităţi evreieşti mari, cu numeroase instituţii religioase şi culturale. În fiecare din ele, eu personal am avut mulţi prieteni, care au murit de moarte naturală, dar cei mai mulţi masacraţi de barbarii nazişti.

Cu peste trei decenii în urmă am vizitat aceste ţări, pentru a avertiza colectivităţile evreieşti despre primejdia gravă care plana asupra lor. Din nefericire, această primejdie nu a fost privită cu toată seriozitatea, iar democraţiile occidentale, inclusiv Statele Unite ale Americii nu au reacţionat la timp la aceste avertismente. Fără această uşurinţă, masacrarea celor şase milioane de evrei nu ar fi avut poate loc, iar catastrofa ar fi putut fi evitată.

Dar în ciuda tuturor suferinţelor şi a jertfelor teribile pe care le-am dat, noi am supravieţuit. Faptul că poporul evreu a supravieţuit masacrului, că şi-a adunat rămăşiţele, că-şi crează noi instituţii constituie unul dintre miracolele istoriei.

Călătoria noastră ne-a oferit imaginea unor comunităţi mici, care fac toate eforturile pentru a-şi păstra fizionomia, tradiţia, instituţiile create în decursul a multor secole. Ele au trezit în noi un simţămînt de admiraţie şi respect. Întotdeauna am declarat că respectul meu se îndreaptă mai curînd spre micile colectivităţi, căci istoria ne demonstrează că de foarte multe ori marile valori ce au îmbogăţit civilizaţia şi tezaurul culturii universale au fost create în mici colectivităţi omeneşti. Istoria poporului nostru ne oferă la rîndul ei suficiente justificări pentru admirarea micilor comunităţi care uneori în condiţii complicate şi-au păstrat personalitatea, adăugînd noi valori la tezaurul iudaismului.

Ne aflăm acum la capătul călătoriei noastre în cursul căreia ne-a fost dat să vedem multe lucruri importante. În această parte a Europei se construieşte o lume nouă, au avut loc transformări revoluţionare, a fost creat un nou sistem social-economic şi politic.

Înainte ca acest sistem să fi existat, nimeni nu putea şti care va fi situaţia evreilor. Ştiam, fireşte, că aceste regimuri vor acorda drepturi egale cetăţeneşti evreilor, dar nu ştiam — şi nimeni nu putea şti — cum se vor dezvolta evreii ca evrei, dacă nu cumva vor trebui să plătească drepturile cetăţeneşti cu renunţarea de a mai fi evrei.

În cursul călătoriei noastre şi în special aci am văzut că şi sub acest regim evreii pot continua a trăi ca evrei. Aceasta este o concluzie de maximă importanţă nu numai pentru dv., ci pentru întregul nostru popor.

În parte, realităţile de la dv. îmi erau cunoscute de mai înainte din ziare, lecturi şi mai ales din relatările eminentului vostru conducător d. Şef rabin dr. Moses Rosen, care este un mare orator. Oricît de elocvent ar fi, însă, una este să auzi şi cu totul altceva este să vezi aceste realităţi cu proprii tăi ochi. După ce am vizitat comunitatea dv., aşezămintele şi instituţiile ei, plecăm cu puternica impresie, pe care o vom comunica şi altora că evreii pot şi sub acest regim trăi ca evrei.

Stînd aci m-am întrebat ce să vă spun ? M-am gîndit că cel mai bun lucru e să vă prezint un tablou sumar al situaţiei poporului evreu în condiţiile de azi aşa cum o văd eu.

Ultimele trei decenii, cele mai tragice din tot cursul istoriei noastre îndelungate, se încheie cu un bilanţ contradictoriu. La activ figurează, desigur, în primul rînd şi înainte de toate faptul că am supravieţuit, că am suportat fără a fi nimiciţi cel mai puternic atac din istoria noastră, al barbarilor nazişti. Am dobîndit drepturi egale printre popoare. Deşi pericolul antisemitismului în lume nu trebuie subapreciat, totuşi el nu mai prezintă primejdia de acum trei patru decenii. Generaţia noastră a avut fericirea să vadă înfăptuindu-se visul de veacuri al poporului evreu, crearea statului Israel.

(Continuare în pag. IV-a)

Oaspeţii depun o coroană de flori la monumentul martirilor de pe „Struma"

VIZITA D-LUI NAHUM GOLDMAN

Urmare din pag. I-a)

D. prof. *D. Dogaru*, secretarul general al Departamentului Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniştri a adresat un cuvînt de salut oaspeţilor şi îndeosebi distinsei personalităţi a dr. Nahum Goldman, subliniind că sînt bine cunoscute luările d-sale de poziţii în relevarea aspectelor vieţii populaţiei evreieşti din Republica Socialistă România.

Şeful Departamentului Cultelor a arătat apoi că există o armonioasă colaborare între culte şi stat la noi în ţară, că această conlucrare se datorează unui reciproc spirit de înţelegere şi că, în această privinţă, contribuţia adusă de către şef rabinul cultului mozaic este valoroasă. Călăuzit de sentimentele unui bun patriot şi credincios obştii ce conduce, prestigiul extern al d. dr. Rosen, arătat de oaspete, există şi înăuntrul ţării. D-sa este în acelaşi timp şi deputat în Marea Adunare Naţională şi Preşedinte al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M), bucurîndu-se de încrederea forurilor conducătoare, cît şi a credincioşilor ce păstorește.

D. prof. Dogaru s-a întreţinut apoi cu oaspeţii într-o atmosferă cordială.

După amiază, Eminenţa Sa d. Şef rabin şi d-na dr. Moses Rosen au oferit la locuinţa d-lor o recepţie în cinstea oaspeţilor. Au luat parte: d. prof. Dumitru Dogaru, secretar general şi Mircea Neicov, director în Departamentul Cultelor ; şefi ai cultelor din Republica Socialistă România, personalităţi din viaţa religioasă, culturală şi artistică, conducători ai Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M) şi ai Comunităţii evreilor (M) din Bucureşti etc. Au fost de faţă : M. Avgar, consilier şi I. Armon, al doilea secretar la Legaţia statului Israel. Recepţia s-a desfăşurat într-o atmosferă caldă, prieteneasca.

Seara, oaspeţii au asistat la un spectacol al Teatrului de Operă şi Balet.

În ziua de 13 aprilie oaspeţii au continuat vizitarea diferitelor aşezăminte ale obştei.

În cursul dimineţii, la cimitirul de pe şoseaua Giurgiului a avut loc o impresionantă solemnitate, în cadrul căreia d. dr. Nahum Goldman, însoţit de conducătorii F.C.E. (M) a depus coroane de flori la mormintele victimelor pogromului legionar din ianuarie 1941, la monumentul ridicat în memoria celor 769 martiri pieriţi pe vasul Struma în drum spre Palestina şi la mormîntul în care se află înhumate săpunurile RIF (Reines Jüdisches Fetten) făcute din trupuri evreieşti de către bestiile naziste. Cu acest prilej, în prezenţa unui mare număr de credincioşi, cantorii A. Guttman, Harnik şi Jucovski au oficiat servicii religioase, iar Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. Moses Rosen a rostit psalmul 137 şi rugăciunea de *Kadiş*.

La sinagoga Malbim oaspeţii au asistat la cursul de Talmud Tora. Ei au fost salutaţi de d. Moise Braunstein, preşedintele sinagogii. Copiii au intonat cîntecul „Ze Haiom" iar d. dr. Nahum Goldman a semnat în „Pincas", cronica prefaţată de mîna marelui Gaon Meer Leibiş Malbim.

Seara, d. *Eliezer Doron*, ministru plenipotenţiar al statului Israel la Bucureşti, a oferit un cocteil în onoarea d-lui dr. Nahum Goldman şi a persoanelor ce-l însoţesc.

Vineri 14 aprilie, oaspeţii au fost invitaţi de d. Şef rabin dr. Moses Rosen să ia cunoştinţă de frumuseţile Bucureştiului. Ei au putut admira construcţiile noi, cartierele răsărite în ultimii ani etc. Oaspeţii au vizitat Muzeul de artă şi Muzeul satului.

La prînz, d. dr. Nahum Goldman a luat masa împreună cu Eminenţa Sa şi doamna dr. Rosen, d-na şi d. secretar general Dumitru Dogaru, conducătorii Federaţiei şi ai Teatrului evreiesc de stat, ziarişti etc.

Seara au asistat la serviciul divin de Kabalat Şabat de la templul coral, unde a participat un număr impresionant de credincioşi.

În cadrul acestui serviciu divin deschiderea solemnă a altarului s-a făcut de către d-nii dr. Nahum Goldman şi Pinhas Sapir, Ministrul de Finanţe al Statului Israel. Eminenţa Sa a rostit predica festivă iar d. dr. Nahum Goldman a pronunţat apoi o cuvîntare (publicăm mai sus rezumatul ambelor alocuţiuni).

În sala de recepţie a templului coral a fost servită apoi o masă tradiţională de Şabat.

Sîmbătă 15 aprilie, oaspeţii au luat parte la serviciul divin de Şabat, la sinagoga „Eşua Tova" din str. N. Beloianis. Emoţionant a fost momentul cînd d. dr. Nahum Goldman a rostit la Tora rugăciunile tradiţionale, mulţumire lui Dumnezeu care ne-a dăruit învăţătura şi astfel ne-a păstrat de-a pururi.

Seara, F.C.E. (M) a oferit în saloanele restaurantului Athenée Palace o recepţie în onoarea oaspeţilor. Au luat parte : d. prof. Dumitru Dogaru, secretar general al Departamentului Cultelor ; P. S. Episcop Visarion, reprezentînd Patriarhia ortodoxă română ; preot Alex. Ionescu, vicarul mitropoliei Bucureşti ; prof. N. Nicolaescu, rectorul Institutului teologic al patriarhiei române ; monseniorul Francisc Augustin, conducătorul arhiepiscopiei romano-catolice Bucureşti ; episcop Dirayr Mardichian, şeful bisericii armene din România ; av. C. Paraschivescu-Băläceanu, preşedintele colegiului avocaţilor din Bucureşti şi deputat în Marea Adunare Naţională ; artistul Costache Antoniu, din partea Comitetului naţional pentru apărarea păcii ; Costică Alecu, vice-preşedinte al Institutului român pentru relaţii culturale cu străinătatea ; F. Auerbach, directorul Teatrului Evreiesc de Stat. Au luat parte conducători ai instituţiilor F.C.E. şi ai comunităţilor evreilor (M) din Bucureşti, conducători ai principalelor comunităţi din ţară, scriitori, artişti, ziarişti etc.

A fost de faţă d. Eliezer Doron, ministru plenipotenţiar al statului Israel la Bucureşti.

Recepţia s-a desfăşurat într-o atmosferă deosebit de cordială.

În dimineaţa zilei de 16 aprilie a.c. d. dr. Nahum Goldman şi persoanele care l-au însoţit au părăsit ţara.

Pe aeroportul Băneasa au venit spre a-i conduce : Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. Moses Rosen şi ceilalţi conducători ai Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M) şi ai Comunităţilor evreilor (M) din Bucureşti, clerici, conducători ai instituţiilor Federaţiei, ai Teatrului evreiesc de stat din Bucureşti etc.

A fost de faţă d. Mircea Neicov, director în Departamentul Cultelor de pe lîngă Consiliul de Miniştri.

ŞEEHEIANU...

(Urmare din pag. III-a)

uniformitate. Tocmai în diversitatea culorilor spectrului solar, tocmai în faptul că fiecare dintr-însele îşi păstrează strălucirea ei proprie, constă armonia, frumuseţea şi fie-mi îngăduit a o mărturisi, cred că tocmai de aceea curcubeul e adoptat drept simbol al păcii. Pacea între oameni, popoare, religii, concepţii de viaţă, înseamnă tocmai această egalitate în diversitate, această multilateralitate armonioasă.

Trăim ca cetăţeni liberi ai unei ţări independente, ca evrei credincioşi ai unei comunităţi demne. Ne bucurăm să aducem contribuţia noastră la propăşirea patriei, care este un factor activ în promovarea păcii şi coexistenţei între popoare. Iată pentru ce este o cinste şi o satisfacţie deosebită pentru noi de a putea, în aceiaşi sfîntă seară de Şabat, să salutăm prezenţa pe acest altar a delegaţiei economice a Statului Israel, în frunte cu ministrul de Finanţe Pinhas Sapir, venită să întărească legăturile economice dintre Israel şi România.

Expresia simţămintelor noastre de bun venit se adresează, de asemenea, către distinşii membri ai delegaţiei ce-l însoţeşte pe d. dr. Nahum Goldman. Secretarul general al Congresului Mondial Evreiesc, d. dr. Gerhart Riegner, este o personalitate binecunoscută, care şi-a închinat viaţa luptei pentru apărarea comunităţilor evreieşti, oriunde ele au fost sau sînt periclitate. Împotriva fascismului, cuzismului sau a legionarilor, dr. Riegner a strîns întotdeauna dovezi ale nelegiuirii lor şi printr-o muncă ştiinţifică şi prodigioasă, le-a demascat înaintea omenirii civilizate. „Documentul Riegner", vestita telegramă prin care d-sa a alarmat la timp Casa Albă şi cancelariile vest-europene asupra planului de exterminare totală a poporului evreu, urzit de hitlerişti i-a rezervat autorului un loc de cinste în istoria iudaismului.

D. Itzhak Korn este exponentul colectivităţii evreilor români stabiliţi în Israel şi înfăţişează ataşamentul acestora faţă de ţara în care s-au născut ei şi părinţii lor, dorinţa lor de a lupta şi munci pentru raporturi de prietenie între cele două ţări.

D. Armand Kaplan, secretarul general al secţiunii franceze şi director-adjunct pentru afacerile internaţionale a Congresului Mondial Evreiesc este un bun prieten al ţării noastre. D-sa ne-a vizitat încă în anul trecut, fiind oarecum un precursor al acestei delegaţii.

Tuturora, în frunte cu venerabilul şi iubitul preşedinte dr. Nahum Goldman le exprimăm odată cu sacerdotala noastră binecuvîntare şi omagiile pline de căldură ale comunităţii noastre. Fie ca prezenţa lor în mijlocul nostru să aducă roade în folosul iudaismului şi pentru întărirea nobilei cauze a păcii între popoare !

MISIUNEA ISTORICĂ A MICILOR COMUNITĂŢI

Fragmente din cuvîntarea rostită de d. dr. Nahum Goldman la templul coral

(Urmare din pag. III-a)

Acest tablou ar fi însă incomplet dacă nu am vedea şi umbrele sale şi aci locul meu în viaţa evreiască nu este cîtuşi de puţin comod, căci nu e lucru uşor a avertiza un popor, mai ales un popor înzestrat cu atîta optimism ca al nostru. După cum ştiţi acest optimism ne-a însoţit de-a lungul întregii noastre istorii, chiar şi atunci cînd părea o naivitate să mai speri că evreii vor continua să existe. Aceasta este desigur o mare calitate, dar se spune că oamenii şi popoarele plătesc uneori nu numai pentru defectele lor, dar şi pentru calităţile lor. Optimismul nostru proverbial ne face să luăm uneori lucrurile prea uşor, iar apelurile la realitate să nu fie primite cu prea mare entuziasm.

Optimismul excesiv, mai bine spus supraoptimismul, este, după părerea mea, astăzi pericolul principal. Omenesţe vorbind această tendinţă este întru totul de înţeles. Înţeleg tendinţa generaţiei noastre care după persecuţii, masacre, deportări etc. năzuieşte spre relaxare, calm, spre o viaţă liniştită. Dar nimic nu este mai grav decît a-ţi face iluzii în privinţa situaţiei tale.

Se înţelege, actualele pericole sînt mai mici ca în trecut, căci astăzi lagărele de exterminare şi crematoriile nu mai ameninţă să nimicească poporul nostru, ca pe vremea naziştilor. Dar primejdiile pot pîndi un popor nu numai din afară ci şi din interiorul său şi uneori acestea din urmă pot avea urmări chiar mai grave decît cele din afară. Şi în această privinţă poate că nu există exemplu mai concludent decît cel pe care-l oferă propria noastră istorie. Cine mai mult decît noi a avut de înfruntat asupriri, exiluri, deportări, masacre fără însă a fi nimiciţi, fără a-şi pierde fiinţa ? Risipiţi în toate ţările şi în toate continentele, bătuţi aproape în toate generaţiile de vînturi potrivnice, am reuşit, totuşi, nu numai să supravieţuim, ci şi să ne păstrăm fiinţa proprie, sentimentul că evreii aparţin aceluiaşi popor, fie că trăiesc la New York sau la Sofia, în Maroc sau în India.

Noi am supravieţuit şi am continuat să trăim ca popor pentru că ne-am păstrat conştiinţa proprie. Această conştiinţă nu numai că nu a slăbit, ci, dimpotrivă, s-a întărit cu cît creştea împotriva noastră presiunea antisemită.

Astăzi presiunea antisemită a mai slăbit în comparaţie cu trecutul dar din păcate conştiinţa evreiască slăbeşte şi ea. Şi aceasta constituie problema centrală a generaţiei noastre. Acum o sută de ani, un evreu putea tremura pentru viaţa sa expusă la tot felul de primejdii dar nici nu-i trecea prin gînd să se întrebe dacă copiii săi vor rămîne evrei. Azi nu mai există pogromuri şi masacre şi cu toate acestea n-aş putea să vă spun cu certitudine dacă copiii şi nepoţii noştri vor rămîne evrei. Aceasta este întrebarea capitală a generaţiei noastre.

Valorile tradiţionale mozaice, cultivate şi păstrate veacuri de-a rîndul în sînul comunităţilor noastre, s-au depreciat pentru unii dintre noi. În aceste condiţiuni se pune problema găsirii unor forme adecvate pentru păstrarea specificului nostru. Cea mai mare nenorocire este că odată cu exterminarea celor şase milioane de evrei de către nazişti au fost nimicite colectivităţile care păstrau puternic spiritul evreiesc. Toate marile curente — religioase, culturale, sociale, politice — din viaţa evreiască din ultimele secole au apărut şi s-au dezvoltat în sînul comunităţilor evreieşti din răsăritul Europei acolo unde masacrul nazist a fost cel mai cumplit. Comunităţile care au constituit bastioane ale spiritului iudaic în secolele anterioare au fost distruse şi acest lucru întregul nostru popor îl resimte în mod cel mai dureros.

În această lumină menţinerea a ceea ce a rămas în locul puternicelor comunităţi este odinioară capătă o însemnătate cu totul deosebită. Voi demonstraţi că în pofida greutăţilor încercări din trecut, fiinţa şi spiritul poporului nostru nu au fost distruse. După marile transformări ce s-au petrecut în această parte a Europei, voi demonstraţi că o comunitate evreiască poate exista în noile condiţiuni create şi îşi poate dezvolta tradiţiile. Acesta este mesajul pe care îl voi duce în curînd mine marilor comunităţi evreieşti din apusul Europei şi din America de Nord şi de Sud. Niciodată credinţa mea în permanenţa poporului evreu nu a fost mai puternică decît în urma acestei călătorii.

În încheiere vreau să vă spun că nu vă puteţi imagina impresia puternică pe care apariţia la tribuna Congresului a păstorului vostru sufletesc, Şef rabinul dr. Moses Rosen a făcut-o asupra tuturor.

Continuaţi a persevera în munca voastră, fiţi siguri de însemnătatea ei. Descoperiţi valori culturale au fost create de mici comunităţi.

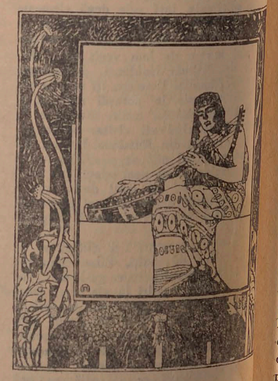

Recepţia oferită de F.C.E. (M)

Cuvîntarea rostită de Eminenţa Sa d. Şef rabin dr. Moses Rosen

Omagiem, în aceste zile, un mare conducător evreu. Activitatea neobosită, de peste trei decenii, pusă în slujba diferitelor comunităţi evreieşti din lume, ne apare înainte şi ne îndeamnă s-o sintetizăm. Îngăduiţi-mi ca această sinteză a misiunii nobile căreia şi-a dedicat viaţa d. dr. Nahum Goldman s-o găsim în Cartea cărţilor, care constituie pentru noi izvor nesecat de inspiraţie, ale cărei versete exprimă toate căutările noastre. E vorba de cele trei scene biblice care alcătuiesc începuturile vieţii celui dintîi mare conducător evreu — Moşe.

PROFILUL SPIRITUAL AL UNUI MARE CONDUCĂTOR

ויגדל משה ויצא אל אחיו „Moşe a devenit mare şi a ieşit la fraţii săi" (Exodus II, 11). El a crescut, personalitatea sa s-a profilat în zările istoriei, tocmai pentru că nu s-a izolat, ci a căutat drumuri, drumuri cît mai multe, în pofida oricăror piedici, drumuri spre fraţii săi. Mai presus de vorbe, el caută să le dea pilde. Cele dintîi acte publice ale sale trebuie să definească în ochii lor, care sînt ţelurile sale, pentru ce fel de idealuri înţelege să lupte.

Tabloul întîi. Moşe intervine în apărarea unui evreu lovit de un egiptean. Iată-l, deci, în postura de apărător al fratelui său, împotriva împilatorului străin. Am putea, deci, crede, că mobilul lui Moşe este numai unul de apărare a evreilor împotriva neevreilor care îi asupresc. Urmează însă deîndată

Tabloul doi. Un evreu loveşte pe celălalt. Înaintea lui Moşe se află o victimă evreiască şi un nelegiuit evreu. Resorturile sufleteşti ale ctitorului iudaismului funcţionează la fel de prompt. El ştie că virtuţile şi fărădelegile nu se opresc la graniţele unei naţiuni, că asuprirea e tot atît de grea, poate chiar mai grea, dacă vine din partea unui conaţional. Dojana şi braţul lui Moşe se pun, şi de această dată, în slujba celui împilat şi împotriva prigonitorului.

Am fi, poate, înclinaţi să credem că Moşe sare în apărarea numai a evreului persecutat, indiferent dacă asupritorul e un neevreu sau un evreu, că-l interesează deci problema dreptăţii numai atunci cînd e vorba de fraţii săi. Iată însă că autorul divin al Torei ne prezintă în versetele imediat următoare

Tabloul trei. Fiicele preotului neevreu Itro, slabe şi lipsite de apărare, sînt prigonite de păstorii din Midian, puternici şi încrezători în forţa pumnilor lor. De data aceasta, atît victimele cît şi prigonitorii sînt neevrei. Dar nici acum Moşe nu adoptă atitudinea pasivităţii, a indiferenţii, a „neutralităţii", ci intervine — viguros, convins, energic, — în apărarea victimelor. El porneşte de la convingerea că nu e cu putinţă o soartă mai bună pentru fraţii săi atîta timp cît nelegiuirea domneşte în mijlocul altor popoare, că soarta omenirii este una şi indisolubilă.

Aruncînd o privire retrospectivă asupra multiplelor activităţi ale preşedintelui Congresului Mondial Evreiesc ne putem da seama că ele au fost, mereu, dedicate acestui triplu obiectiv : emanciparea evreilor de sub jugul discriminărilor, promovarea înlăuntrul vieţii evreieşti a curentelor progresiste, luptătoare pentru dreptate şi, în sfîrşit, alianţa alături de forţele înnoitoare, generoase ale umanităţii.

Dr. Nahum Goldman a luptat neobosit împotriva fascismului şi a hitlerismului, nu numai pentru că vedea în ele o primejdie de moarte pentru poporul evreu, ci şi pentru că era pătruns de convingerea că aceste „ideologii" ale Satanei ameninţă însăşi existenţa umanităţii. El a tras, neobosit, clopotul de alarmă, în cel de al patrulea deceniu al veacului nostru, în plină ascensiune a fascismului şi nazismului. Pe toţi cei care cochetau cu aceste forţe ale întunericului, care credeau că aruncîndu-i pe evrei drept pradă se vor putea acomoda cu ele, i-a avertizat că va veni o catastrofă ce nu va fi numai a iudaismului, ci şi a întregii lumi.

Apărător intransigent al drepturilor evreieşti de pretutindeni, dr. Goldman a propăvăduit întotdeauna datoria comunităţilor evreieşti de a rămîne credincioase marilor idealuri ale profeţilor noştri, de a combate orice tendinţă de anchilozare a iudaismului, de a promova mereu ideile dreptăţii sociale şi ale progresului în toate instituţiile noastre, în toate aşezările noastre.

Dl. dr. Nahum Goldman nu s-a limitat, însă, la combaterea antisemitismului şi la promovarea ideilor progresiste în viaţa evreiască. El a fost prezent ori de cîte ori era vorba de o aliniere a forţelor progresului împotriva celor ale reacţiunii. Rezoluţiile Congresului Mondial Evreiesc pentru pace şi coexistenţă între sisteme sociale diferite, pentru dezarmare generală şi colectivă, împotriva neofascismului din Germania occidentală, împotriva discriminărilor rasiale de orice fel, împotriva nedreptului război dus împotriva poporului vietnamez, precum şi nenumărate acţiuni duse de această organizaţie în frunte cu preşedintele ei dr. Nahum Goldman, demonstrează că ea nu se limitează la cadrul îngust al unor revendicări specifice, ci îmbrăţişează, aşa cum a făcut-o iudaismul întotdeauna, destinul întregii umanităţi.

Iată pentru ce am fost bucuros să participăm la congresele din Strasbourg, în 1965, la Bruxelles, în 1966 şi în alte ocazii, la lucrările Congresului Mondial Evreiesc, aducînd de la tribuna acestor congrese cuvîntul Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M) din România. Am exprimat, cu acele prilejuri, salutul unei comunităţi evreieşti libere şi am enunţat cu mîndrie largile posibilităţi ce le avem spre a duce o viaţă evreiască. Mă întorceam apoi, de fiecare dată, în mijlocul obştei mele şi povesteam despre personalitatea covîrşitoare a d-lui dr. Goldman şi despre problemele dezbătute.

O PREZENŢĂ CU URMĂRI FERICITE

Mă aflu acum în situaţia acelui *hasid*, credincios care, odinioară, pleca din tîrguşorul său la rabin, petrecea cîteva zile în sinagoga acestuia, asculta învăţătura sa şi apoi se întorcea între ai săi, povestindu-le ce a auzit, cîte s-au petrecut, reproducîndu-le perle din înţelepciunea rabinului. Dar deşi se străduia să facă toate acestea cît mai bine, avea sentimentul că n-a izbutit să redea imaginea maestrului şi că interlocutorii săi nu-şi dau seama cu adevărat ce reprezintă el. Acelaşi lucru îl resimţea atunci cînd povestea rabinului despre obştea sa, despre credinţa oamenilor, despre rugăciunile şi problemele lor, despre tot ceea ce îi preocupa. Hasidul-sol, care purta tradiţionalul nume de „Meşulach"

(Continuare în pag. VI-a)

Cuvîntarea rostită de d. dr. Nahum Goldman

Vă rog să mă iertaţi că folosesc o limbă care trezeşte evreilor justificate aprehensiuni. Dar aceasta este limba lui Lessing şi Mendelsohn, a lui Goethe şi Heine, limba lui Karl Marx şi a Rozei Luxemburg şi, să nu uităm, limba pe care au folosit-o Max Nordau şi Theodor Herzl.

Personal nu sînt de părere că e cazul să se vorbească la masă, după cum nu e cazul să se mănînce cînd se vorbeşte. Părerea mea este că la masă să se mănînce, iar atunci cînd e de vorbit, să se vorbească. Dar din America s-a răspîndit şi în Europa obiceiul de a amesteca cele două activităţi, de la care nu voi face excepţie.

Veţi înţelege şi dv. că un om care a călătorit prin toată lumea şi a văzut atîtea e în mod inevitabil puţin cam blazat şi nu mai poate fi chiar atît de uşor impresionat. Cu toate acestea, cele constatate aci au făcut asupra noastră o impresie reală, căci ne dăm seama că ceea ce am văzut nu putea fi improvizat în vederea acestei vizite. Noi am văzut ceea ce există efectiv şi nu ceva pregătit ad-hoc.

În decursul călătoriei noastre prin ţările socialiste am rostit un mare număr de discursuri, aşa că vă mărturisesc că sînt obosit şi în afară de asta n-aş vrea să vă obosesc pe dv. Din aceste motive, aş fi tentat să fac ca Bernard Shaw, care venind la cuvînt după un lung şir de vorbitori a spus : „Doamnelor şi domnilor, tema este epuizată, eu de asemenea, aşa că să ridicăm şedinţa".

Totuşi, simt nevoia să vorbesc, să dau glas gîndurilor şi simţămintelor mele.

Deşi călătoresc şi adun de pe urma acestor călătorii învăţămînte de 40-50 de ani, în cursul acestei călătorii am avut multe de învăţat. Din lecturi şi din relatări ştiam şi înainte multe lucruri despre viaţa evreilor în ţările socialiste. Dar era o cunoaştere pur teoretică. Iar teoretic poate fi demonstrat orice. Cum se prezintă realitatea în practică ? Căci e cu totul alceva să iei cunoştinţă nemijlocit de realitatea care te interesează.

Acum putem declara diferitelor colectivităţi evreieşti pe care le reprezentăm în lume că am văzut noi înşine viaţa evreiască din ţările socialiste. Ceea ce am văzut şi am simţit aci aş spune că nu am văzut şi simţit nicăieri în altă parte.

D. Şef rabin Rosen a spus adineauri că obişnuiesc să privesc lucrurile nu numai sub unghi exclusiv evreiesc. În această ordine de idei doresc să vă împărtăşesc unele reflecţii.

În această parte a Europei au avut loc transformări sociale adînci, nu numai în ce priveşte puterea de stat, ci în toate domeniile sociale. Noţiunile şi valorile au fost aici reconsiderate. Aceasta este o realitate de maximă importanţă pentru dezvoltarea societăţii, o realitate care nu poate fi nesocotită. Cunoaşterea multilaterală a acestei realităţi — îndeosebi din domeniul politic şi al artei, al ideologiei şi economiei — a îmbogăţit tabloul reprezentării mele a lumii contemporane. Şi, mi-aş permite să spun, că imaginea pe care mi-am format-o este exactă. Nu de mult îi spuneam unui prieten : „Concepţiile noastre asupra lumii sînt diferite, pentru că tu vezi lumea de la masa de scris, pe cînd eu o văd de la 12 000 metri înălţime, din cabina avionului cu reacţie".

Ştiam şi înainte cîţi evrei trăiesc în ţările socialiste, dar e cu totul altceva să vezi viaţa lor la faţa locului, să-i priveşti în ochi şi să te privească şi ei la rîndul lor. Am găsit aci o viaţă religioasă, o activitate culturală, teatru evreiesc, cărţi tipărite în limba idiş. Toate acestea, fireşte, pe o scară limitată, datorită marei catastrofe ce a lovit poporul evreu în timpul fascismului şi nicidecum din vina noului regim. Toate acestea sînt de maximă importanţă. Cu 30 de ani în urmă nimeni nu mai credea că aici vor mai exista evrei, în urma atrocităţilor fasciste. De aceea, tot ce am văzut aci a făcut asupra noastră o impresie din cele mai profunde.

Lucrul cel mai de seamă este că în ţările socialiste continuă să existe o viaţă evreiască, fapt de care mulţi s-au îndoit. Multe din aceste îndoieli s-au risipit încă atunci cînd dr. Rosen a apărut la tribuna reuniunilor internaţionale. Mulţi au căpătat atunci convingerea că nimeni nu poate înfăţişa mai bine decît el realităţile de acolo. Lucrul acesta este important, deoarece sîntem vital interesaţi să asigurăm continuitatea iudaismului în contextul realităţii generale din fiecare ţară, independent de regimul ei social politic.

Niciodată şi sub nici un regim nu ne-a fost uşor să ne păstrăm specificul şi în acelaşi timp să ne integrăm în realitatea socială generală. Iudaismul este o religie, o cultură, un fel determinat de gîndire. Nici un alt popor nu a venit în decursul istoriei sale în contact cu atîtea popoare, nu a fost atît de influenţat şi la rîndul său a influenţat pe alţii, ca noi evreii. Am venit în contact cu cultura greacă, cu cea romană, hindusă şi chiar cu străvechea cultură a Chinei.

Sînt foarte satisfăcut că ideea pe care am exprimat-o cu ani în urmă, că nu există nici o contradicţie între existenţa naţional-evreiască şi noua orînduire socială se dovedeşte a fi o realitate. Căci dacă, Doamne fereşte, ar fi fost altfel, era spre nefericirea întregului nostru popor. Ar fi fost o nenorocire dacă însuşirea evreilor de a se adapta oricărui regim social nu ar fi funcţionat în această împrejurare şi ei nu ar fi putut trăi decît numai în anumite regimuri. A nu ne fi putut adapta sistemului socialist, care e realitatea veacului nostru şi care e în plină ascensiune, ar fi fost o catastrofă pentru poporul evreu.

Cele de mai sus izvorăsc din experienţa noastră. Aş mai adăuga că nu există nici o contradicţie între loialitatea faţă de iudaism şi loialitatea evreilor faţă de ţara în care trăiesc, în cazul acesta faţă de statul socialist. O asemenea contradicţie nu există şi nu poate exista.

Cu toate realizările remarcabile ale omenirii în epoca noastră, existenţa noastră continuă a fi ameninţată de o serie de factori.

Am în vedere poziţia noastră în lupta pentru existenţă care se duce în secolul XX. Trăim într-un secol mare, aş spune un secol grandios. E un secol în care întreaga omenire se află în marş. Ceea ce se întîmplă acum în lume interesează în egală măsură întreaga omenire. Cînd, în secolul al XVIII-lea, a izbucnit revoluţia în Franţa, puţini au fost aceci care au luat imediat cunoştinţă de ea. China, de exemplu, nici nu a aflat despre această revoluţie, ea nu a ajuns pînă acolo. Azi, cînd se întîmplă un eveniment la Peking el interesează deopotrivă New Yorkul şi Parisul. În China şi în India, ca să nu mai vorbim despre ţările europene şi cele din America latină, sute de milioane de oameni se află în marş. Milioane de oameni s-au trezit la o existenţă conştientă, şi nu mai vor să trăiască în condiţiile şi sub orînduirea care erau proprii secolului al XIX-lea. Aceste milioane de oameni nu mai sînt de acord cu vechea repartiţie a bogăţiilor materiale, aş fi tentat să spun că nu mai sînt de acord cu felul cum a fost împărţită plăcinta în lume.

De aci pot decurge mari primejdii, căci asemenea răsturnări, asemenea procese revoluţionare nu pot fi soluţionate la masa conferinţelor. Sînt, fireşte, cu totul de acord să se discute, sub orice formă despre aceste lucruri, inclusiv la ONU. Dar aceste probleme necesită două-trei generaţii, pentru a fi rezolvate. Nu e uşor să fie înlăturată încordarea care domneşte astăzi în lume. Nimeni mai mult decît noi evreii nu este mai interesat în lichidarea încordării vulcanice sub care trăiesc milioane de oameni, în stabilirea coexistenţei paşnice. Risipiţi în întreaga lume, venind în contact cu toate conflictele care frămîntă planeta noastră, noi evreii devenim în mod fatal primele victime ale acestor conflicte. De aceea, nici o altă colectivitate omenească nu este mai vital interesată decît noi ca aceste probleme să fie soluţionate în mod paşnic, spre binele tuturor oamenilor.

Încordarea care domneşte azi în lume ameninţă deopotrivă pe evreii care trăiesc în-

(Continuare în pag. VI-a)

Oaspeţii la un spectacol al Teatrului evreiesc de stat

VIZITA D LUI Dr. NAHUM GOLDMAN

Oaspeţii vizitează cartierele Capitalei

INTERVIUL
acordat de d. dr. Nahum Goldman

(Urmare din pag. I-a)

mai mult pentru salvarea fraţilor lor din infernul nazist. Cum trebuie înţeleasă această afirmaţie?

— Începînd din anii 1932—1933, cînd noaptea nazistă a coborît mai întîi asupra Germaniei, înaintînd apoi şi cuprinzînd tot mai mult cerul Europei, nu au lipsit spiritele lucide care au văzut şi au înţeles cît de mare, de imensă e primejdia ce planează asupra evreilor şi a întregii omeniri. Aceşti oameni şi-au ridicat glasul spre a preveni, a avertiza, a chema la acţiune. De fapt acesta a fost pe atunci şi ţelul principal al Congresului Mondial Evreiesc, creat în anul 1936, din iniţiativa rabinului Stephen Wise, a mea şi a altor fruntaşi ai vieţii evreieşti. Din nefericire, însă, aceste apeluri dramatice au fost prea puţin luate în seamă.

Curînd după înscăunarea lui Hitler, Congresul Mondial Evreiesc a adresat chemarea să fie boicotate produsele industriei germane, ca o reacţiune la primele măsuri antisemite. Această chemare nu a avut însă răsunetul cuvenit şi cu durere ne amintim că au existat destui oameni de afaceri evrei din America ce s-au opus boicotului, sub cuvînt că relaţiile economice nu trebuie să sufere de pe urma politicii.

Imediat după legile rasiale de la Nüremberg, cînd nazismul nici nu mai încerca să-şi mascheze chipul hidos, a existat iniţiativa convocării unui congres mondial consacrat exclusiv primejdiei de moarte care plana asupra evreilor. Dar nici de data aceasta glasurile lucide nu au fost luate în seamă, sub cuvînt că „nu trebuie exagerat". Pe atunci Hitler era încă slab şi n-ar fi putut rezista unei puternice presiuni a opiniei publice din afară. Dar, din nefericire, ea a lipsit sau a fost prea slabă şi acest lucru s-a sfîrşit într-un mod atît de tragic. Asemenea lucruri am în vedere cînd vorbesc de răspunderea conducătorilor evrei. Fireşte că este doar un aspect al chestiunii, privită din perspectiva noastră evreiască. Aceasta nu înseamnă cîtuşi de puţin a minimaliza, cu atît mai puţin a omite, marea răspundere a oamenilor politici din occident, care, prin concesiile şi atitudinea lor capitulardă au înlesnit realizarea planurilor cancelarului-scelerat.

— Se spune că popoarele îşi studiază istoria spre a nu mai repeta greşelile trecutului. Care este după părerea dv. principalul învăţămînt ce se desprinde pentru poporul nostru din studierea acelei perioade tragice?

— Acela de a fi vigilent. Fără a face analogii forţate, vreau să spun că în zilele noastre există în lume destule simptome de natură să stîrnească îngrijorarea noastră. Am în vedere, fireşte, reactivarea elementelor fasciste dintr-o seamă de ţări din Apus. Nu de mult am declarat la Bonn că după tot ce ni s-a întîmplat, noi evreii avem dreptul să fim sensibili şi chiar hiper-sensibili cînd e vorba de antisemitism.

— Şi în mod concret, în ce fel trebuie să se manifeste această „sensibilitate"?

— Prin lupta necruţătoare împotriva fascismului, împotriva discriminării, indiferent de forma pe care ar îmbrăca-o sau de „justificarea" pe care ar încerca să i se dea. În zilele noastre fasciştii, antisemiţii îşi creează ramificaţii internaţionale, de aceea şi combaterea lor trebuie să aibă loc pe scară internaţională. Comunităţile evreieşti nu au dreptul să piardă din vedere acest lucru nici o clipă. Conştiinţa publică trebuie ţinută trează, semnalînd de fiecare dată în modul cel mai prompt orice acţiune sau atitudine fascistă. În această privinţă putem aminti cu satisfacţie succesele obţinute în ultima vreme de obştea evreiască din Argentina, din Canada, din unele ţări din America latină etc.

Congresul Mondial Evreiesc a creat la Londra o secţie specială de luptă împotriva antisemitismului.

În încheierea convorbirii, d. dr. Nahum Goldman şi-a exprimat satisfacţia de a fi putut vizita această ţară. D-sa şi-a exprimat admiraţia faţă de politica dusă de România, subliniind că în ultimii ani prestigiul ei în arena internaţională a sporit în mod simţitor.

Discursul rostit de d. Şef rabin la recepţia din 15 aprilie 1967

(Urmare din pag. V-a)

purta în ambele sensuri ale itinerariului său mesaje, se străduia să fie cît mai elocvent în exprimarea lor, dar rămînea cu sentimentul că nu şi-a împlinit misiunea pînă la capăt.

Cît de mare era, însă, satisfacţia sa atunci cînd, în sfîrşit, rabinul sosea în tîrguşorul său, lua contact personal cu sinagoga şi astfel pricepea tot ceea ce graiul hasidului nu reuşise să exprime! Nemărginită era, în acelaşi timp şi satisfacţia lui atunci cînd îşi vedea concetăţenii strînşi în jurul rabinului, împărtăşindu-se din ceea ce constituia esenţa personalităţii sale.

Îngăduiţi-mi să spun că încerc acum exact aceleaşi sentimente. Din anul 1948, cînd am luat parte la plenara Congresului Mondial Evreiesc din Montreux şi în anii care au urmat, am încercat, pe de o parte, să-l fac pe dr. Goldman să înţeleagă realităţile evreieşti de aici — şi pe de altă parte — să zugrăvesc coreligionarilor mei figura marelui conducător. Dar de fiecare dată rămîneam cu sentimentul că strădaniile mele au fost incomplete.

Nespusă mi-e bucuria că, în puţinele zile petrecute în mijlocul nostru, preşedintele Congresului Mondial Evreiesc şi prietenii ce-l însoţesc au putut să cunoască prin contact direct viaţa evreiască de la noi, să viziteze sinagogile, să ia contact cu masele obştei noastre, să treacă pragul cursurilor noastre de Talmud Tora, să vadă marile noastre acţiuni de asistenţă, să admire talentul actorilor de la Teatrul evreiesc de stat, să cerceteze comorile de artă iudaică, documentele istorice şi biblioteca noastră — într-un cuvînt să vadă cu ochii lor că iudaismul trăieşte şi va continua să trăiască pe aceste meleaguri, cu sprijinul generos al statului, în condiţii de deplină libertate.

În acelaşi timp, satisfacţia mea este nemărginită, deoarece prietenii, colaboratorii şi păstoriţii mei au însfîrşit, prilejul să constate adevărul celor ce le-am relatat despre multilateralele talente ale d-lui dr. Nahum Goldman, despre uriaşa sa personalitate, despre pregătirea şi competenţa sa, despre multe şi nenumărate însuşiri pe care le posedă. Mai presus de toate, însă, vizita d-lui dr. Goldman împlineşte versetul ויגדל משה „el a crescut în ochii noştri" atunci cînd ויצא אל אחיו a luat contact personal cu fraţii săi. Mă bucură faptul că astfel ei au avut cu prisosinţă posibilitatea de a cunoaşte ceea ce prin cuvinte nu se poate exprima, au putut să se afle sub vraja personalităţii sale. Nu este deloc exagerat cînd constatăm că dr. Goldman exercită un farmec neasemuit asupra interlocutorilor săi, că acest חן cuvînt intraductibil din limba ebraică, menit a exprima binecuvîntarea divină de care se bucură un om, ne-a făcut ca o dată cu respectul şi admiraţie, să-i dăruim şi dragostea noastră.

Permiteţi-mi, deci, să ridic paharul pentru לחיים viaţa şi sănătatea d-lui dr. Nahum Goldman şi a distinselor personalităţi care-l însoţesc, pentru ca cele trei misiuni חוט המשולש în slujba cărora s-au pus: emanciparea evreilor, pretutindeni în lume; democratizarea vieţii evreieşti în întreaga ei răspîndire şi definitiva şi unanima noastră aliniere alături de forţele păcii şi ale progresului, să devină realitate în zilele noastre.

Discursul rostit de d. dr. Nahum Goldman

(Urmare din pag. V-a)

tr-un tip de orînduire socială, ca şi pe cei ce trăiesc în celălalt tip de orînduire socială. Ea constituie o primejdie şi pentru statul Israel.

Dacă problemele care frămîntă astăzi omenirea nu vor fi soluţionate pe cale paşnică, se poate ajunge la o catastrofă mondială, care să fie şi sfîrşitul plăcintei, şi sfîrşitul lumii însăşi.

În acest grandios şi totodată teribil secol XX în care trăim, nimeni nu este ferit de pericol, care ameninţă deopotrivă ţările şi popoarele puternice, ca şi pe cele slabe. Înainte ca Kennedy să fi fost ales preşedinte al SUA el a ţinut să-şi avertizeze concetăţenii: „Nu fiţi atît de siguri pe forţa voastră, în epoca noastră nimeni nu poate fi singur de forţa sa!". E limpede că nici un popor, oricît de puternic, nu poate învinge singur toate greutăţile de care e plină epoca noastră.

Noi evreii sîntem vital interesaţi ca aceste probleme să fie rezolvate pe cale paşnică şi sub acest aspect avem interese comune cu ţările socialiste.

Noi evreii sîntem un popor neutral, clasicul popor neutral, dar asta nu înseamnă că sîntem indiferenţi din punct de vedere ideologic. Congresul Mondial Evreiesc nu se amestecă în politica internă a ţărilor în care trăiesc evrei. Ne uneşte pe toţi lupta împotriva antisemitismului, a fascismului şi a războiului. Au trecut doar două decenii de la terminarea războiului şi iată că din vizuinile lor ies iarăşi hitleriştii vechi şi noi, neonaziştii. De aceia Congresului Mondial Evreiesc îi incumbă misiunea să combată şi să avertizeze despre aceste primejdii. Congresul Mondial Evreiesc este necesar şi pentru a exprima identitatea noastră naţională.

Acest lucru nu poate fi realizat dacă Congresul nu va grupa toate colectivităţile evreieşti, inclusiv pe cele din ţările socialiste. Aici nu e vorba de numărul evreilor din aceste ţări — existenţa unui popor nu este determinată de numărul său. Dorim sincer ca evreii din aceste ţări să facă parte din Congresul Mondial Evreiesc pentru că s-au aflat pe poziţii înaintate atunci cînd au avut loc transformările de acolo şi îşi dau acum contribuţia la progresul societăţii din care fac parte.

În sînul Congresului Mondial Evreiesc s-au găsit şi pesimişti, care îmi spuneau: „Lăsaţi-i pe evreii din acele ţări..." Acestora eu le-am replicat: „Nu voi accepta să prezidez mult timp un Congres Mondial Evreiesc de care aparţin doar evreii din ţările capitaliste". Acelaşi lucru l-aş fi spus dacă Congresul Mondial Evreiesc ar fi alcătuit numai din evrei din ţările socialiste.

În prezent şi-au reluat locul la Congresul Mondial Evreiesc evreii din Ungaria, Iugoslavia, Cehoslovacia şi — se înţelege — evreii din România. Şi în această privinţă România a fost un pionier. În genere România este în ultima vreme considerată pionier. Prestigiul României în lume a sporit considerabil datorită politicii sale independente, aş spune — deşi lucrurile bune nu au nevoie de complimente — datorită politicii sale înţelepte, de lărgire a contactelor cu toată lumea.

Sper că firele care ne unesc vor deveni tot mai puternice. Ceea ce am văzut aseară este pentru noi de mare importanţă. Evreii pe care i-am văzut aseară la templu aparţin Congresului Mondial Evreiesc, nu în sens fizic, ci prin reprezentantul lor, D. Şef rabin dr. Rosen este membru al lui Governing Council forul cel mai înalt de conducere al Congresului. Acum a fost creată instituţia Memorial Foundation şi noi invităm pe d. Şef rabin dr. Rosen să facă parte din conducerea acestui for. Astfel, evreii din România vor avea un cuvînt hotărîtor în conducerea treburilor acestei instituţii, în acelaşi timp vor putea beneficia de activitatea ei culturală.

În toate problemele cu care sînt confruntaţi evreii trebuie să fim uniţi, căci numai aceasta asigură continuitatea existenţei noastre. Statul Israel, unde trăieşte o parte a poporului evreu, trebuie de asemenea să facă parte din Congresul Mondial Evreiesc. Evident, Israel este un stat cu interese proprii, dar evreii de acolo au interese comune cu cei din restul lumii. Chiar şi cei 6 milioane de evrei din S.U.A., cu toate marile lor realizări — cu sutele de mii de studenţi, cu zecile de mii de profesori, cu universităţi, seminarii teologice, ziare, instituţii de cult — vor dispare, dacă nu vor fi strîns legaţi de iudaismul mondial.

În această parte a lumii se dezvoltă o orînduire nouă. Voi evreii de aici sînteţi pentru noi solii acestei lumi noi, cu care trebuie să fim în relaţii.

Plecăm de aci cu convingerea că nu există nici o contradicţie între orînduirea în care trăiţi şi existenţa naţională a evreilor. Nutresc speranţa că legăturile dintre noi se vor întări.

Vă mulţumesc pentru că m-aţi invitat şi ridic paharul pentru prosperitatea Republici Socialiste România, pentru voi toţi.

O remarcabilă reconstituire istorică

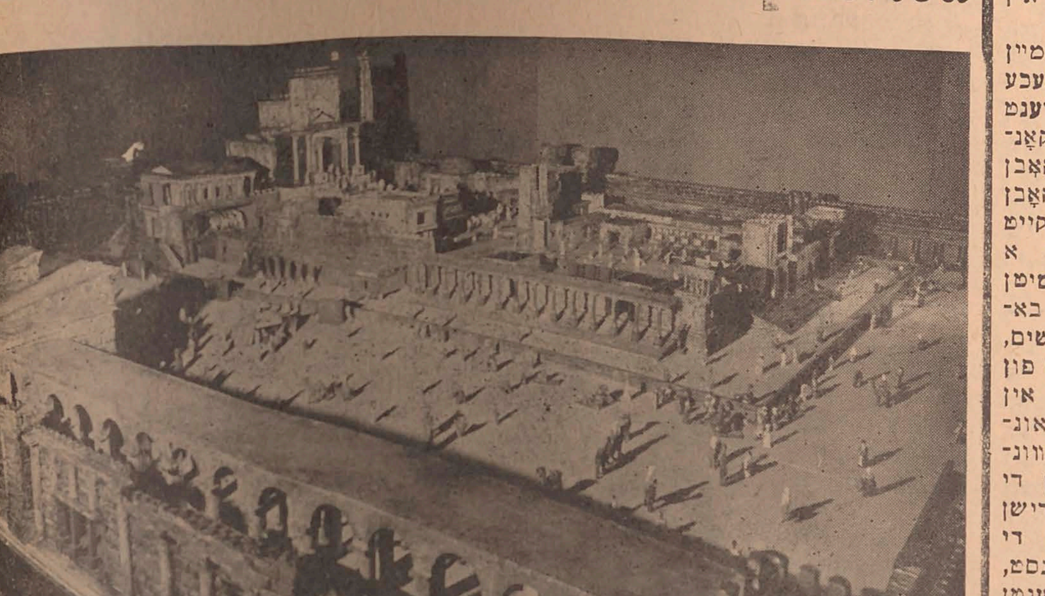

O scrisoare primită la redacţie de la universitatea Mc Gill din Montreal-Canada ne semnalează o remarcabilă reconstituire istorică realizată de un coreligionar originar din România. Este vorba de macheta templului din Ierusalim, la scara 4,80 × 4,80 m., opera avocatului Lazăr Halberthal şi a soţiei sale Suzette, pictoriţă. La scrisoare sînt anexate tăieturi din presa canadiană, care în unanimitate apreciază în termeni elogioşi această realizare. „O pitorească reconstrucţie a templului din Ierusalim, de o tulburătoare frumuseţe", scrie „The Gazette" din Montreal. „O pagină însufleţită a Bibliei" exclamă autorul entuziastului articol apărut în „The Canadian Jewish Review", care adaugă: „e o frescă a vieţii antice, în care se pot vedea oameni îndeletnicindu-se cu treburile lor zilnice, în interiorul zidurilor templului".

Autorii au lucrat timp de mai mulţi ani la această reconstrucţie. În prealabil, au studiat textele antice, inclusiv talmudice, precum şi materiale istoriografice aflate în păstrare la marile muzee din Ierusalim, Roma, Paris şi Londra.

Macheta reproduce în cele mai mici amănunte impunătorul monument al antichităţii care a fost templul din Ierusalim. Astfel sînt înfăţişate curţile interioare ale sfîntului lăcaş, altarele de sacrificii, zidurile exterioare etc. Impresia de autentic este întărită de imaginile ce sugerează figurile de preoţi, leviţi şi credincioşi ce umpleau la orice ceas curţile interioare şi lăcaşul sfînt.

Lucrarea, expusă în una din sălile expoziţiei, se bucură de cel mai mare succes. Un public numeros se perindă prin faţa machetei, despre care un scriitor de prestigiu, André Luchaire, a scris că „poţi sta ore în şir în faţa machetei, spre a studia fiecare detaliu."

TOŢI OAMENII SÎNT EGALI

În palatul Chaillot din Paris a avut loc o mare adunare împotriva rasismului şi antisemitismului, convocată de Mişcarea împotriva rasismului, antisemitismului, pentru pace. Au luat parte peste 3 000 de persoane, printre care se aflau şi cîţiva laureaţi ai premiului Nobel, artişti, scriitori, personalităţi ale vieţii publice etc. Au fost de faţă şi ambasadori din peste 30 de ţări.

Principala cuvîntare a fost rostită de Pierre Paraff, care a subliniat că rasismul continuă încă a fi o plagă a omenirii.

În încheiere a fost prezentat filmul antirasist „Bătrînul şi copilul".

CERERI DE EXTRĂDARE A LUI FRANZ STANGL

Mai multe state au adresat autorităţilor braziliene cererea de a-l extrăda pe criminalul de război Franz Stangl, fostul comandant al lagărelor morţii Treblinka şi Sobibor.

Astfel, în afară de R.F.G., Austria a adresat şi ea o cerere de extrădare, întrucît Stangl a fost cetăţean austriac. O cerere similară a fost făcută de autorităţile poloneze, pe teritoriul cărora arestatul a comis crimele sale abominabile. Opinia publică din Israel a cerut de asemenea extrădarea lui Stangl acestei ţări.

Informaţii

ANIVERSAREA RĂSCOALEI GHETOULUI DIN VARŞOVIA

În ziua de 16 aprilie a.c. la Teatrul evreiesc de stat din Bucureşti a avut loc aniversarea împlinirii a 24 de ani de la eroica răscoală a ghetoului din Varşovia.

I. Bercovici, secretarul literar al teatrului, a rostit un cuvînt ocazional. Un colectiv artistic a prezentat un program de cîntece şi recitări.

MASA RITUALĂ DE PESAH

În sălile de recepţie ale templului coral din Bucureşti funcţionează în toate zilele de Pesah un restaurant ritual pentru circa 500 persoane. Toţi coreligionarii se pot înscrie la masă, fie cu plata costului meselor, fie gratuit.

Asemenea restaurante rituale funcţionează pe lîngă comunităţile din: Iaşi, Timişoara, Oradea, Botoşani, Dorohoi şi Galaţi.

ALIMENTE RITUALE DE PESAH

Un număr de peste 3 000 coreligionari au primit de Pesah pachete cu alimente rituale şi anume: 2 kg. azimă, 2 kg. zahăr, 2 kg. ulei. La fiecare pachet s-a adăugat şi cîte un kg. de săpun. Comisii de distribuire au funcţionat pe lîngă toate comunităţile evreieşti din ţară.

În afară de pachete, fiecare asistat a primit şi un ajutor bănesc special, osebit de cel lunar, din partea Federaţiei Comunităţilor Evreieşti (M) spre a avea posibilitatea de a prăznui sărbătoarea cu respectarea tuturor normelor religioase.

די רעדע פון רב הכולל פון דעם 15־טן אפריל

(המשך פון זייט 10)

דר. נחום גאָלדמאַן האָט אָן אויפהער געקעמפט קעגן דעם פאַשיזם און היטלעריזם, נישט נאָר דערפאַר וואָס ער האָט געזען אין זיי א טויט־געפאַר פאַר דעם יידישן פאָלק, נאָר אויך דערפאַר וואָס ער איז געווען איבערצייגט אז די דאָזיקע „אידעאָלאָגיעס" פונעם שׂטן, באַדראָען דעם קיום פון דער מענטשהייט גופא.

ער האָט אין די פּרעציקער יאָרן פון אונדזער יאָרהונדערט, דעמלט ווען פאַשיזם און נאַציזם זענען געווען אין פולן אויפשטייג, אומדערמידלעך, געוועקט און גערופן. ער האָט געוואָרענט די אלע וואָס האָבן זיך געהאַנדלט מיט די פינצטערע כוחות, די אלע וואָס האָבן געמיינט אז געבנדיק די יידן אלס זאַקרויב וועלן זיי זיך קאָנען צופאַסן צו זיי, די אלע האָט ער געוואָרענט אז ס'וועט קומען א קאַטאַסטראָפע וועלכע וועט טרעפן נישט נאָר דאָס יידנטום, נאָר די גאַנצע וועלט.

אלס א האַרטנעקיקער באַשיצער פון די רעכט פאַר יידן פון אומעטום, האָט דער דר. גאָלדמאַן, תמיד אָנגעוויזן אז דער חוב פון די יידישע קהלות איז, צו בלייבן טריי די גרויסע אידעאַלן פון אונדזערע נביאים, צו באַקעמפן יעטוועדע שטרעבונג צו פאַרגליווערן דאָס יידנטום, כסדר צו פּראָמאָווירן די אידייען פון סאָציאַלער גערעכטיקייט און פון פּראָגרעס אין אלע אונדזערע מוסדות, אין אלע אונדזערע ישובים.

הער דר. נחום גאָלדמאַן האָט זיך אָבער נישט באַגרעניצט נאָר מיטן באַקעמפן דעם אנטיסעמיטיזם און מיטן פּראָפּאַגירן די פּראָגרעסיווע אידייען אינעם יידישן לעבן. ער איז תמיד געווען דערביי ווען ס'איז געווען די רייד פון א ווענדונג פון די פּראָגרעסיווע כוחות קעגן די רעאַקציאָנערע כוחות. די רעזאָלוציעס פונעם יידישן וועלט־קאָנגרעס פאַר שלום און קאָעקזיסטענץ צווישן פאַרשידענע סאָציאַלע סיסטעמען, פאַר אלגעמיינער און פולשטענדיקער אנטוואָפנונג, קעגן נעאָ־פאַשיזם פון מערב־דייטשלאַנד, קעגן סיי וועלכער ראַסן־דיסקרימינאַציע, קעגן דער אומגערעכטער מלחמה וואָס ווערט געפירט קעגן דעם וויעטנאַמער פאָלק, ווי אויך די ארומנעמענדיקע טעטיקייטן וואָס די דאָזיקע אָרגאַניזאַציע בראש מיט איר פּרעזידענט דר. נחום גאָלדמאַן, האָט געפירט, דעמאָנסטרירט אז זי באַגרעניצט זיך נישט אין די ענגע ראַמען פון ספּעציפישע פאָדערונגען, נאָר אז זי נעמט ארום, אזוי ווי דאָס יידנטום האָט תמיד געטון, דעם גורל פון דער גאַנצער מענטשהייט.

אַט דערפאַר האָט אונדז געפרייט זיך צו באַטייליקן אויף די קאָנגרעסן פון שטראַסבורג אין 1965, פון בריסעל אין 1966 און ביי אנדערע געלעגנהייטן, אין די ארבעטן פונעם יידישן וועלט־קאָנגרעס, און צו זאָגן פון דער טריבונע פון די דאָזיקע קאָנגרעסן דאָס וואָרט פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהלות פון רומעניע. כ'האָב געבראַכט ביי די געלעגנהייטן, דעם גרוס פון א פרייער יידישער קהלה און האָב דערציילט מיט שטאָלץ וועגן די ברייטע מעגלעכקייטן וואָס מיר האָבן צו פירן א יידיש לעבן.

און ווען איך פלעג אהיים־קומען, בתוך עדתי, פלעג איך תמיד דערציילן פון דר. נחום גאָלדמאַנס גרויסער פּערזענלעכקייט און פון די פּראָבלעמען וואָס מ'האָט ארומגערעדט.

איך בין איצט אין דער לאַגע פון יענעם חסיד, וואָס פלעגט אין די פריערדיקע צייטן, פאָרן פון זיין שטעטל צום רבין, דאָרט פארברענגען עטלעכע טעג און ביים אהיים־קומען פלעגט ער דערציילן דעם עולם, וואָס ער האָט דאָרט געהערט, געזען, און זיי איבערגעבן פונעם רבינס חדושי תורה. אָבער כאָטש ער פלעגט זיך אָנטון א כוח, אז דאָס אלץ וואָס ער גיט איבער זאָל ארויס כשורה, האָט ער פאָרט געהאַט דאָס געפיל אז ס'איז אים נישט געלונגען צו געבן דאָס ריכטיקע בילד פונעם רבין, און אז דער עולם זעט נישט פון זיין דערציילן, דעם רבין אין דער אמתר פראַכט. דאָס זעלבע האָט ער געפילט ווען ער פלעגט דערציילן דעם רבין פונעם לעבן פון זיין קהלה, פון אלץ וואָס ס'האָט זיי אינטערעסירט. דער חסיד־משולח, וואָס האָט געפירט זיינע מעסאַזשן הין און צוריק, האָט זיך באַמיט אז ביידע צדדים זאָלן אים גוט פאַרשטיין, אָבער ער האָט פאָרט געהאַט דאָס געפיל אז ער האָט זיין שליחות נישט אויסגעפירט כרבעי.

אָבער ווי גרויס איז געווען זיין נחת־רוח ווען, סוף כל סוף, איז דער רבי געקומען אין זיין שטעטל, געגאַנגען אין שול אריין, און אזוי ארום פאַרשטאַנען דאָס וואָס, ער, דער חסיד, האָט מעגלעך, נישט געקאָנט איבערגעבן. און ווען דער חסיד, האָט אין דערזעלבער צייט געזען דעם עולם ארום דעם רבין, ווי זיי זענען נהנה פון זיין חכמה, פון זיין תורה, פון אלץ וואָס איז דער עצם פון זיין פּערזענלעכקייט, איז אָן א שיעור געווען זיין פאַרגעניגן.

דערלויבט מיר אייך צו זאָגן אז איך האָב איצט די אייגענע געפילן. פון יאָר 1948, ווען איך האָב אָנטייל גענומען אין דעם פּלענום פונעם יידישן וועלט־קאָנגרעס אין מאָנטרע, און אין די פאָלגנדיקע יאָר, האָב איך געפּרוּווט — פון איין זייט — אויפצוקלערן דעם דר. גאָלדמאַן וועגן דער ווירקלעכקייט ביי אונדז אין לאַנד, און — פון דער אנדערער זייט — דערציילן די היגע יידן וועגן דער געשטאַלט פונעם גרויסן מנהיג. אָבער יעדעס מאָל האָב איך געהאַט דאָס געפיל אז ס'איז מיר נישט אין גאַנצן געלונגען.

אָבער אָן א שיעור איז מיין פרייד, וואָס אין די עטלעכע טעג, וואָס דער פּרעזידענט פון דעם יידישן וועלט־קאָנגרעס און זיינע פריינט, האָבן פאַרבראַכט ביי אונדז, האָבן זיי געהאַט די מעגלעכקייט זיך צו באַקענען דורך א דירעקטן קאָנטאַקט מיטן יידישן לעבן ביי אונדז, באַזוכן שולן און בתי־מדרשים, זיך טרעפן מיט די מאַסן פון אונדזער קהלה, ארייגיין אין די תלמוד־תורה'ס זען אונדזער הילפס־אַקציע, באַוווּנדערן דעם טאַלאַנט פון די אַקטיאָרן פון דעם יידישן מלוכה־טעאַטער, פאָרשן די אוצרות פון יידישער קונסט, די היסטאָרישע דאָקומענטן אין אונדזער ביבליאָטעק — מיט איין וואָרט צו זען אז דאָס יידנטום לעבט און וועט ווייטער לעבן אין די מקומות, מיט דער גרויסמוטיקער שטיצע פון דער מדינה, אין די באַדינגונגען פון פולשטענדיקער פרייהייט.

אין דערזעלבער צייט, איז מיין סאַטיספאַקציע גרויס, וואָס מיינע פריינט, מיטאַרבעטער, און די היגע יידן האָבן סוף כל סוף געהאַט דאָס געלעגנהייט פעסטצושטעלן דעם אמת פון מיינע שילדערונגען איבער די מאַלאַנטן פונעם הער דר. נחום גאָלדמאַן, זיין גלענצנדע פּערזענלעכקייט, זיין חכמה און קאָמפּעטענץ, זיינע גרויסע און אסך מעלות. אָבער, ועל כולם, איז דער באַזוך פון הער דר. גאָלדמאַן מקיים דעם פסוק „ויגדל משה", ער איז געוואַקסן ביי אונדז אין די אויגן, דעמלט ווען „ויצא אל אחיו", ער איז געקומען זיך טרעפן, פּערזענלעך מיט זיינע ברידער. ס'פרייט מיך דער פאַקט וואָס זיי האָבן געהאַט אין א פולער מאָס, די מעגלעכקייט קענען צו לערנען דאָס וואָס מען קאָן נישט איבערגעבן דורך ווערטער, זיי האָבן זיך באַקענט מיטן צויבער פון זיין פּערזענלעכקייט. ס'איז גאָר נישט קיין גוזמא ווען מיר זאָגן אז דער דר. גאָלדמאַן, באַצויבערט זיינע געשפּרעכס־פּאַרטנער, אז זיין חן, פירט דערצו אז לעבן דעם יראת הכבוד און באַוווּנדערונג, זאָלן מיר אים אויך ליב באַקומען.

דערלויבט מיר, בכן, אויפצוהייבן מיין כוס פאַר לחיים, געזונט און אריכת ימים דעם הער דר. נחום גאָלדמאַן און די חשובע פּערזענלעכקייטן וועלכע באַגלייטן אים, כדי די דרייפאַכע שליחות, דער „חוט המשולש" אין וועלכע זיי שטייען אין דינסט, נעמלעך, פון עמאַנציפּירן די יידן, אומעטום אין דער וועלט, דעמאָקראַטיזירן דאָס יידישע לעבן אין אלע תפוצות, און ענדגילטיק און איינשטימיק זיך אויסגלייכן מיט די כוחות פון שלום און פּראָגרעס, זאָלן מקוים ווערן בימינו, אין אונדזער זייט.

כשרע שפּייז אויף פסח

איבער 3000 יידן האָבן באַקומען אויף פסח פּעקלעך מיט כשרע שפּייז, נעמלעך:

2 קילאָ מצות, 2 קילאָ צוקער, 2 קילאָ בוימל. צו יעדן פּעקל האָט מען אויך צוגעגעבן א קילאָ זייף. קאָמיסיעס וועגן טיילן שפּייז האָבן פונקציאָנירט בא אלע יידישע קהלות פונעם לאַנד.

אינאיינעם מיט די פּעקלעך באַקומט יעדער מצר דער פעדעראַציע פון די יידישע קהלות אויך א געלט שטיצע, אויסער דער חודשלעכער שטיצע, כדי צו פראַוען דעם יום־טוב פסח כהלכתו.

Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918" str. Grigore Alexandrescu nr. 89—95, Bucureşti, Republica Socialistă România 43402

די רעדע פון דר. גאָלדמאַן

פון 15־טן אפריל 1967

(המשך פון זייט 10)

...ען דער וועלט זענען פאַר-שירן, ווייל דו זעסט די וועלט פונעם שרייבטיש און איך ...ע זי פון 12 000 מעטער הויך, פון פליענדיקן דזשעט. איך האָב געוואוסט וויפל יידן לעבן אין די סאָציאַליסטישע לענדער, אָבער ווען מען זעט טאַקע די יידן אליין וויאַזוי זיי לעבן, ווען מען קוקט אין זייערע אויגן און זיי קוקן צו דיר איז עפּעס אַנדערש. מיר האָבן דאָ געטראָפן א רעליגיעזן לעבן, א קולטור לעבן, א יידיש טעאַטער, און אויסגאַבע פון יידישע ביכער, ...עס, פאַרשטייט זיך אין א ...אַרקלענערטער מאָס צוליב ...ם גרויסן בראָך וואָס האָט געטראָפן דאָס יידישע פאָלק ...ך דעם פאַשיזם און נישט ...לילה צוליב דער שולד פון ...עם רעזשים. אָבער דאָס ...ין זייער וויכטיק. פאַר 30 ...ר האָט קיינער נישט געגלייבט אז דאָ וועלן נאָך זיין ...ן נאָך די אלע שווערע-קייטן פונעם פאַשיזם.

...אויב מיר האָבן דערלעבט ...ען דאָס וואָס מיר האָבן ...אָ געזען, איז דאָס אן אמתע איבערלעבעניש.

...וויכטיק איז וואָס אין די ...סאָציאַליסטישע מלוכות איז ...פאַראַן יידיש לעבן, א סך ...האָבן דערין געספעקט. באַם ...ישטן אַרויסטריט פון דר. ...יון אף אַלוועלטלעכע צוזאַמענפאָרן זענען פיל פון די ...קהלות אוועקגעפאַלן. און פיל ...ענען געקומען צו דער איבערצייגונג אז קיין בעסערער פירשפּרעכער ווי ער פון דעם וואָס קומט דאָ פאַר, אין גאַנץ מזרח־אייראָפּע. דאָס איז וויכטיק דערפאַר ווייל אונדז אינטערעסירט פאַרצוזעצן יידישקייט, אינטעגרירט אין אַלגעמיינעם לעבן פון יעדן לאַנד ווו מיר געפינען זיך, אומאָפּהענגיק פון סאָציאַל־פּאָליטישן רעזשים פונעם געגעבענעם לאַנד.

אונדזער אַנדערשקייט אויפצוהאַלטן און זיך גלייכצייטיק אינטעגרירן אין אַלגעמיינעם לעבן איז נישט לייכט און איז קיינמאָל נישט געווען לייכט, אין אַלע צייטן און אונטער פאַרשידענע רעזשימען. יידן זענען א רעליגיע, א קולטור, א געוויסע אַרט דענקען. קיין שום פאָלק אין דער וועלט האָט נישט געהאַט אין זיין געשיכטע קיין קאָנטאַקט מיט אַזויפיל פעלקער און געוואָרן פון זיי באַאיינפלוסט און גלייכצייטיק אויסגעניבט אן איינפלוס, ווי מיר יידן.

מיר האָבן געהאַט געמיינזאַמע באַרירונגען מיט דער גריכישער, מיט דער רוימישער, מיט דער אינדישער און אפילו מיט דער אַלטער כינעזישער קולטור.

איך בין זייער צופרידן, פּערזענלעך, וואָס דער געדאַנק וועלכן איך האָב אַרויסגעזאָגט שוין צוריק מיט יאָרן און נעמלעך אז צווישן יידישער נאַציאָנאַלער עקזיסטענץ (קיום האומה) און דער נייער סאָציאַלער אָרדענונג איז נישט פאַראַן קיין שום סתירה, אז ס'איז נישט נאָר מעגלעך נאָר טאַקע א רעאַליטעט. וואָרום, באַהיט גאָט, דאָס זאָל חלילה נישט מעגלעך זיין, וואָלט געווען אַך און ווי (הגם דער רעדנער האָט גערעדט דייטש, האָט ער געזאָגט „אַך און וויי") פאַרן גאַנצן יידישן פאָלק. ס'וואָלט געווען אן אומגליק ווען די פלעקסיבילעטעט וואָס יידן באַזיצן זיך צוצופּאַסן צו יעדן סאָציאַלן רעזשים וואָלט נישט מעגלעך געווען דאָ און אז יידן וואָלטן זיך געקאָנט צופּאַסן און לעבן נאָר צו איין געוויסן רעזשים.

מיר זאָלן זיך נישט געווען קאָנען צופּאַסן צו דעם סאָציאַליסטישן רעזשים, וואָס איז די רעאַליטעט פון אונדזער יאָרהונדערטער און וועלכער איז אין פולן אויפשטייג, וואָלט פאַרן יידישן פאָלק געווען א קאַטאַסטראָפע.

דאָס האָב איך געוואָלט זאָגן פון אונדזערע דערפאַרונגען. אויב איך וויל נאָך עפּעס צוגעבן איז, אז ס'איז נישט פאַראַן און ס'קאָן נישט זיין קיין סתירה צווישן דער לאָיאַליטעט צום יידנטום און דער לאָיאַליטעט צום לאַנד וואָס יידן לעבן, אין דעם פאַל צום לאַנד פון סאָציאַליזם. אַזאַ מין ווידערשפּרוך איז נישט פאַראַן און קאָן נישט זיין.

טראָץ די אלע דערפאָלגן, וואָס זענען דערגרייכט געוואָרן אין אונדזער צייט פון דער גאַנצער מענטשהייט, איז אונדזער עקזיסטענץ באַדראָט נאָך פון אַנדערע פאַקטאָרן.

איך מיין דאָ אונדזער פּאָזיציע אין דעם לעבנס קאַמף פון 20־סטן יאָרהונדערט. מיר לעבן אין א גרויסן יאָרהונדערט. דאָס איז א יאָרהונדערט אין וועלכן די גאַנצע מענטשהייט איז אין מאַרש. דאָס וואָס קומט פאַר היינט אויף דער וועלט אינטערעסירט אין א גלייכער מאָס די גאַנצע מענטשהייט. ווען די רעוואָלוציע אין פראַנקרייך פון 18־טן יאָרהונדערט איז אויסגעבראָכן, האָבן נישט פיל געוווסט דערפון. כינע האָט דערפון אפילו נישט געהערט, אַהין איז עס נישט דערגאַנגען. היינט אז ס'געשעט עפּעס אין פּעקין אינטערעסירט עס אין א גלייכער מאָס ניו־יאָרק און פּאַריז.

אין כינע און אינדיע, אָפּגערעדט שוין פון די אייראָפּעישע און די לאַטיין־אַמעריקאַנישע לענדער, זענען מיליאָנען און מיליאָנען מענטשן אין מאַרש. היינט זענען דערוואַכט מיליאָנען מענטשן וועלכע ווילן נישט מער לעבן אין די איינשטעלונגען און אין דער אָרדענונג וואָס זענען געווען גילטיק פאַרן 19־טן יאָרהונדערט. אָט די מיליאָנען מענטשן זענען נישט מער מסכים מיט דער פאַרטיילונג מיט די ערדישע גיטער, איך וואָלט מיר דערלויבט דאָס אָנצורופן בילדעריש — מיט דער פאַרטיילונג פונעם קוכן פון דער וועלט.

פונדאַנען נעמט זיך די גרויסע געפאַר וואָס דאָס אימפּליצירט ווייל אַזעלכע איבערקערענישן אין דער וועלט, אַזעלכע פּראָצעסן, קאָנען נישט געלייזט ווערן פון קאָנפערענצן. איך בין מסכים אז מען זאָל דיסקוטירן וועגן זיי, טאָג און נאַכט, אין יעדן מעגלעכן פאָרום, ביז צו דער אָרגאַניזאַציע פון די פאַראייניקטע נאַציעס. אָבער אַזעלכע פּראָצעסן דאַרפן האָבן צוויי־דריי דורות כדי רעגולירט צו ווערן.

די גרויסע שפּאַנונגען צו לייזן איז נישט קיין שפּאַס. אין איינשטעלן די קאָעקזיסטענץ, אין לייזן די גרויסע וואָלקאַנישע שפּאַנונגען אויף וועלכע ס'זיצן מיליאָנען מענטשן, איז קיינער נישט אַזוי פאַראינטערעסירט ווי מיר יידן. לעבנדיק צעשפּרייט איבער דער גאָרער וועלט, קומען מיר אין באַרירונג מיט די אלע קאָנפליקטן און זענען די ערשטע קרבנות פון אַזעלכע קאָנפליקטן. ס'איז נישטאָ פאַראַן קיין קיבוץ וואָס זאָל זיין מער פאַראינטערעסירט, אז מען זאָל די דאָזיקע פּראָבלעמען לייזן לטובת אַלע מענטשן ווי מיר יידן.

דאָס איז א געפאַר פאַר די יידן פון דער סאָציאַלער אָרדענונג און פון יענער סאָציאַלער אָרדענונג און נישט אין א קלענערער מאָס, נישט צו פאַרגעסן, אויך פאַר מדינת ישראל.

ווען די פּראָבלעמען זאָלן, חלילה נישט געלייזט ווערן אף א פרידלעכן אופן, קאָן קומען צו א וועלט קאַטאַסטראָפע, אין וועלכער ס'זאָל ווערן א תל פון גאַנצן קוכן מיט דער וועלט צוזאַמען.

אין דעם גרויסאַרטיקן און גלייכצייטיק גרויזאַמען 20־סטן יאָרהונדערט אין וועלכן מיר לעבן, איז קיינער נישט אויסגעשלאָסן פון דער געפאַר וואָס לויערט — די שטאַרקע פעלקער ווי די שוואַכע לענדער און פעלקער. איידער קענעדי איז געוויילט געוואָרן האָט ער געוואָרנט: „זייט נישט אַזוי זיכער אויף אייער מאַכט, היינט קאָן קיינער נישט זיכער זיין מיט מאַכט".

עס איז קלאָר אז קיין שום פאָלק, ווי שטאַרק עס זאָל נישט זיין, קאָן נישט אליין בייקומען אַלע שוועריקייטן מיט וועלכע ס'ראַנגלט זיך אונדזער צייט.

מיר, יידן זענען ווייטאל אינטערעסירט און דערפאַר איז פאַראַן אן אינטערעסנגעמיינשאַפט צווישן אונדז יידן און די שטאַטן פון סאָציאַליזם.

מיר זענען א נייטראַל־פאָלק, דאָס קלאַסישע נייטראַלע פאָלק, אָבער אידעאָלאָגיש זענען מיר נישט גלייכגילטיק.

דער יידישער וועלט קאָנגרעס מישט זיך נישט אַריין אין דער אינערן־פּאָליטיק פון די לענדער ווו ס'לעבן יידן. מיר זענען אינגאַנצן פאַראינטערעסירט אין קאַמף קעגן אַנטיסעמיטיזם, פאַשיזם און מלחמה. 20 יאָר נאָך דער מלחמה קריכן שוין ווידער אַרויס פון זייערע נאָרעס די נעאָ־נאַציס, אַלטע און נייע היטלעריסטן, און לאָזן ווידער פון זיך הערן. דערפאַר איז וויכטיק צו האָבן דעם יידישן וועלט קאָנגרעס כדי דאָס אַלץ צו באַקעמפן און זיין געוואָרנט. דער יידישער וועלט קאָנגרעס איז אויך נויטיק כדי אויסצודריקן די קולטורעלע אידענטיטעט.

דאָס קאָן מען נישט פאַרווירקלעכן, אויב מיר וועלן נישט אַרומנעמען אַלע יידישע קיבוצים, בתוכם אויך די יידן פון די סאָציאַליסטישע לענדער. ווייל דאָ גייט נישט אין דער צאָל פון די יידן אין די דאָזיקע לענדער — פאַר דער עקזיסטענץ פון א פאָלק איז נישט וויכטיק די צאָל — אונדז גייט עס דוקא אין דעם, אז די יידן זאָלן זיין אין יידישן וועלט קאָנגרעס ווייל זיי זענען געווען אין די פאָדערשטע פּאָזיציעס בעת ס'זענען פאָרגעקומען די איבערקערענישן אין די לענדער און שטייען אויך ווייטער מיט זייער בייטראָג פאַרן פּראָגרעס און פאַרן וווילזיין פון די פעלקער אין די ערשטע רייען. אין יידישן וועלט קאָנגרעס זענען געווען פעסימיסטן. מען האָט מיר געזאָגט: לאָזט אָפּ די יידן פון די לענדער.

איך האָב אָבער געזאָגט: איך וועל לאַנג נישט פּרעזידירן א יידישן וועלט קאָנגרעס צו וועלכן ס'געהערן נאָר יידן פון קאַפּיטאַליסטישע לענדער. דאָסזעלבע וואָלט איך געזאָגט, ווען דער יידישער וועלט קאָנגרעס באַשטייט נאָר פון יידן פון די סאָציאַליסטישע לענדער.

היינט זענען צוריקגעקומען אין יידישן וועלט קאָנגרעס די אונגאַרישע, יוגאָסלאַווישע, טשעכאָסלאָוואַקישע יידן און אויך פאַרשטייט זיך, די רומענישע יידן. רומעניע איז אין דער הינזיכט געווען א פּיאָנער. רומעניע ווערט אין דער לעצטער צייט בכלל באַטראַכט אַלס א פּיאָנער. דער רומענישער פּרעסטיזש אין דער וועלט איז זייער געוואַקסן. אַדאַנק זיין אומאָפּהענגיקייטס פּאָליטיק און איך וואָלט געזאָגט, כאָטש פאַר גוטע זאַכן דאַרף מען נישט מאַכן קיין קאָמפּלימענטן — אַדאַנק זיין קלוגער פּאָליטיק פון א אויסגעברייטערטן קאָנטאַקט מיט דער גאַנצער וועלט.

איך האָף אז די פעדים וואָס פאַרבינדן אונדז וועלן זיך שטאַרקן. דאָס וואָס איך האָב נעכטן געזען דאָ באַ איך איז אומגעהייער. די יידן וואָס זענען נעכטן געווען אין טעמפּל געהערן צום יידישן וועלט קאָנגרעס, איך מיין נישט פיזיש, נאָר מיט א פאַרטרעטערשאַפט.

דער רב הכולל דר. רוזן איז מיטגליד פון „גאָווערנינג קאָונסיל" דערהעכסטער פאָרום אין דער אָנפירונג פון יידישן וועלט קאָנגרעס. איצט האָט זיך געשאַפן די קולטור אינסטיטוציע „מעמאָריאַל פאָונדיישן" אין וועלכער מיר לייגן איין דעם דר. רוזן ער זאָל אָנטייל נעמען אין דער אָנפירונג פון דעם דאָזיקן פאָרום, אַזוי אַרום אז די יידן פון רומעניע זאָלן האָבן אן אָנטשיידנד וואָרט אין דער אָנפירונג פון די עסקים פון דער אינסטיטוציע און אין דערזעלבער צייט זאָלן זיי קאָנען געניסן פון דער קולטורעלער אַקטיוויטעט.

מיר דאַרפן אין אלע פּראָבלעמען וואָס שטעלן זיך פאַר יידן זיין געייניקט ווייל נאָר אַלס וועלטפאָלק זענען מיר א כוח. אפילו מדינת ישראל ווו עס לעבט נאָר א מינדערהייט פון יידישן פאָלק, מוז אויך געהערן צום יידישן וועלט קאָנגרעס.

ישראל איז טאַקע א מלוכה מיט אייגענע אינטערעסן, אָבער די יידן וואָס לעבן דאָרט האָבן געמיינזאַמע אינטערעסן מיט די יידן פון אלע לענדער. אויך די 6 מיליאָן אַמעריקאַנער יידן מיט זייערע גרויסע דערגרייכונגען — מיט זייערע הונדערטער טויזנטער סטודענטן, מיט צענדליקער טויזנטער פּראָפעסאָרן, מיט אוניווערסיטעטן, ישיבות, צייטונגען און קולט־אינסטיטוציעס, וועלן אונטערגיין אויב זיי וועלן נישט זיין ענג פאַרבונדן מיטן וועלט יידנטום.

דאָ וואַקסט א נייע אָרדענונג. מיר דאַרפן אייך אַלס שליחים פון אָט דער נייער וועלט. ווייל מיר מוזן האָבן באַציונגען צו אָט דער וועלט.

מיר פאָרן אַוועק מיט דער איבערצייגונג, אז ס'איז נישט פאַראַן קיין ווידערשפּרוך צווישן דעם סיסטעם אין וועלכן איר לעבט און יידישער נאַציאָנאַלער עקזיסטענץ. איך האָף אז די באַציונגען וועלן זיך שטאַרקן. איך דאַנק אייך פאַר דער איינלאַדונג און איך הייב מיין כוס פאַרן וווּל פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק רומעניע און פאַר אייך אלע.

אויפן בית־עולם „דזשורדזשולוי" ביי די קברים פון די קדושים.
În cimitirul „Giurgiului" la mormintele martirilor.

דער וויזיט פון דר. נחום גאָלדמאַן

(המשך פון זייט 12)

און דעפּוטאַט אין דער גרויסער נאַציאָנאַל פאַרזאַמלונג און דער פאָלקס־אַרטיסט קאָסטאַקע אַנטאָניו, מצד דעם נאַציאָנאַלן שלום קאָמיטעט, קאָסטאַקע אַלעקו, וויצעפּרעזידענט פון רומענישן אינסטיטוט פאַר קולטורעלע באַציונגען מיטן אויסלאַנד, פראַנץ אוערבאַך, דירעקטאָר פון בוקאַרעשטער יידישן מלוכה טעאַטער. ס'האָבן זיך אויך באַטייליקט די מנהיגים פון די אינסטיטוציעס פון דער פעדעראַציע און פון דער בוקאַרעשטער קהלה, מנהיגים פון די וויכטיקסטע קהלות פונעם לאַנד, שרייבער, זשורנאַליסטן, שוישפּילער, א.א.

ס'איז אָנוועזנד געווען הער אליעזר דורון, באַפולמעכטיקטער מיניסטער פון מדינת ישראל אין בוקאַרעשט.

דער אויפנעם האָט זיך פאָנאַנדער געוויקלט אין א באַזונדערס האַרציקער אַטמאָספערע.

זונטיק דעם 16־טן אַפּריל ד. י. האָט הער דר. נחום גאָלדמאַן און די פּערזאָנען וואָס האָבן אים באַגלייט, פאַרלאָזט רומעניע.

געזעגנען זיי אויפן אַעראָפּאָרט באַנעאַסאַ זענען געקומען דער רב הכולל דר. משה רוזן און די אַנדערע מנהיגים פון דער פעדעראַציע און פון דער בוקאַרעשטער יידישער קהלה, כלי קודש, פירער פון אינסטיטוציעס ביי דער פעדעראַציע, פון בוקאַרעשטער יידישן מלוכה טעאַטער א.א.

ס'איז אָנוועזנד געווען מירטשעאַ נייקאָו, דירעקטאָר פון קולטוס־דעפּאַרטאַמענט באַם מיניסטאָרן־ראַט.

כשרע מאַלצייטן אין די פּסח־טעג

אין די אויפנעם־זאַלן פון דער בוקאַרעשטער כאָר־שול פונקציאָנירט אין אלע 8 טעג פּסח א כשרער רעסטאָראַן פאַר אן ערך 500 פּערזאָן. מ'קען זיך פאַרשרייבן צום עסן מיט באַצאָלונג אָדער אומזיסט.

ענלעכע רעסטאָראַנטן פונקציאָנירן אויך ביי די קהלות אין יאַס, טימישאָאַרא, אַראַד, אָראַדעאַ, באַטאָשאַני, דאָראָהוי און גאַלאַץ.

די פייערונג פונעם אויפשטאַנד פון וואַרשעווער געטאָ

דעם 16־טן אַפּריל ד. י. איז אין בוקאַרעשטער יידישן מלוכה טעאַטער, געפייערט געוואָרן דער 24־סטער יאָרטאָג פונעם העלדישן אויפשטאַנד אין וואַרשעווער געטאָ.

ישראל בערקאָוויטש, דער ליטעראַרישער סעקרעטאַר פונעם טעאַטער האָט גערעדט וועגן דעם אויפשטאַנד און מערערע שוישפּילער האָבן אויסגעפירט א פּראָגראַם פון לידער און פאָרלעזונגען.

די היסטאָרישע שליחות

(המשך פון זייט 11)

וועלכע, האָבן אין פאַרפּלאָנטערטע באַדינגונגען אויפגעהיט זייער פּערזענלעכקייט, און געבראַכט נייע ווערטן אין דעם אוצר פונעם יהדות.

מיר געפינען זיך איצט ביים סוף פון אונדזער רייזע במשך פון וועלכער מיר האָבן געזען פיל וויכטיקע זאַכן. אין דעם טייל פון אייראָפּע בויט זיך א נייע וועלט, ס'זענען פאָרגעקומען רעוואָלוציאָנערע ענדערונגען, ס'איז געשאַפן געוואָרן א ניי סאָציאַל־עקאָנאָמיש און פּאָליטישער סיסטעם.

איידער דאָס סיסטעם האָט עקזיסטירט, האָט קיינער נישט געקאָנט וויסן, וועלכע וועט זיין די לאַגע פון די יידן. מיר האָבן אוודאי געוווסט אז די דאָזיקע רעזשימען וועלן געבן בירגערלעכע גלייכבאַרעכטיקונג די יידן, נאָר קיינער האָט נישט געוווסט — און האָט נישט געקאָנט וויסן — וויאַזוי וועלן זיך די יידן אויסלעבן אַלס יידן. צי וועלן זיי נישט דאַרפן באַצאָלן פאַר די בירגערלעכע רעכט מיט דעם פאַרציכטן אויף צו זיין יידן. אויף אונדזער רייזע און בפרט דאָ, האָבן מיר געזען אז אויך אונטער דעם רעזשים קאָנען די יידן לעבן ווייטער אַלס יידן. דאָס איז א מסקנה פון דער גרעסטער וויכטיקייט נישט בלויז פאַר אייך, נאָר פאַר אונדזער גאַנץ פאָלק.

די רעאַליטעטן פון דאַנען זענען מיר, טיילווייז, געווען באַקאַנט נאָך פון פריער, פון צייטונגען, לעקטורען און בפרט פון די שילדערונגען פון אייער מנהיג נכבד רב הכולל דר. דוד משה רוזן. נאָר איינס איז אז מ'הערט און גאָר אַנדערש איז ווען מען זעט מיט די אייגענע אויגן די ווירקלעכקייט. נאָכדעם וואָס מיר האָבן באַזוכט אייער קהלה. אירע אינסטיטוציעס און אַנשטאַלטן, פאָרן מיר אַוועק מיט דעם טיפן איינדרוק, וועלכן מיר וועלן מיטטיילן אויך אַנדערע, אז די יידן קאָנען אויך אונטער דעם דאָזיקן רעזשים, לעבן ווי יידן.

זיצנדיק דאָ האָב איך מיך געפרעגט וואָס זאָל איך אייך זאָגן? איז מיר געקומען אויפן געדאַנק אז די בעסטע זאַך איז, איך זאָל אייך מאָלן א קורץ בילד וועגן מצב פונעם יידישן פאָלק אין די היינטיקע באַדינגונגען, לויט ווי איך זע דעם מצב.

די לעצטע דריי יאָרצענדליק, די טראַגישסטע פון אונדזער לאַנגער געשיכטע, שליסן זיך מיט א סתירותדיקן בילאַנץ. אין אַקטיוו געפינט זיך געוויס אין דער ערשטער ריי און קודם כל, דער פאַקט וואָס מיר זענען לעבן געבליבן, וואָס מיר האָבן אויסגעהאַלטן, און נישט פאַרניכטעט געוואָרן, פון דעם שטאַרקסטן אָנגריף אין אונדזער געשיכטע, פון די נאַציסטישע באַרבאַרן. מיר האָבן דערוואָרבן גלייכע רעכט צווישן די פעלקער. כאָטש די געפאַר פונעם אַנטיסעמיטיזם אין דער וועלט דאַרף נישט אונטערגעשאַצט ווערן, פונדעסטוועגן שטעלט ער שוין מיט זיך נישט פאָר די סכנה פון צוריק מיט דריי, פיר יאָרצענדליק. אונדזער דור האָט געהאַט דאָס גליק צו זען פאַרווירקלעכט דעם טויזנטיאָריקן חלום פונעם יידישן פאָלק, דאָס שאַפן די מדינת ישראל.

דאָס בילד וואָלט אָבער נישט געווען פולשטענדיק, אויב מיר וועלן נישט ווייזן זיינע שאָטנזייטן. און דערמיט איז מיין אָרט אינעם יידישן לעבן גאָר נישט קיין באַקוועמער, ווייל ס'איז נישט קיין לייכטע זאַך צו וואָרענען א פאָלק, וואָס איז באַשאַנקן מיט אַזויפיל אָפּטימיזם, ווי אונדזער פאָלק. לויט ווי איר ווייסט, האָט דער דאָזיקער בטחון אונדז באַגלייט אין אונדזער גאַנצער געשיכטע, אויך אפילו דעמאָלט ווען ס'האָט זיך געדאַכט אז ס'איז א נאַרישקייט צו גלויבן אז די יידן וועלן נאָך ממשיך זיין זייער עקזיסטענץ. דאָס איז אוודאי א גרויסע מעלה, נאָר מ'זאָגט אז מענטשן און פעלקער באַצאָלן אייניקע מאָל נישט נאָר פאַר זייערע חסרונות נאָר אויך פאַר זייערע מעלות. אונדזער באַקאַנטער אָפּטימיזם פירט אונדז דערצו, אז מיר באַנעמען אייניקע מאָל די געשעענישן נישט גענוג ערנסט, און דער רוף צו ווירקלעכקייט ווערט נישט אָנגענומען מיט גרויסן ענטוזיאַזם.

דער איבערגעטריבענער אָפּטימיזם, בעסער געזאָגט דער סופּער־אָפּטימיזם איז היינט — לויט מיין מיינונג — די הויפּט־געפאַר. די דאָזיקע שטרעבונג איז, מענטשלעך גערעדט, לייכט צו פאַרשטיין. איך פאַרשטיי די שטרעבונג פון אונדזער דור, וואָס נאָך די רדיפות, שחיטות, דעפּאָרטאַציעס, א. א. גאַרט נאָך א ביסל מנוחה, נחת, נאָך א רואיק לעבן. נאָר ס'איז נישטאָ קיין געפערלעכערע זאַך ווי זיך צו מאַכן אילוזיעס בנוגע זיין אייגענער לאַגע.

ס'פאַרשטייט זיך אז די איצטיקע סכנות זענען קלענער ווי די פון עבר, ווייל היינט איז שוין אונדזער פאָלק נישט באַדראָט פאַרניכטעט צו ווערן אין די טויט־לאַגערן און קרעמאַטאָריעס, ווי בעת דעם נאַציזם. אָבער די געפאַרן וואָס לויערן אויף א פאָלק, קומען נישט בלויז פון דרויסן, זיי קאָנען אויך קומען פון אינעווייניקסטע. און אייניקע מאָל קאָנען די אינעווייניקסטע האָבן געפערלעכערע פאָלגן ווי די דרויסנדיקע. און, ס'קאָן זיין אז ס'עקזיסטירט נישט קיין בולטערער ביישפּיל אין דער הינזיכט, ווי דער וואָס אונדזער אייגענע געשיכטע דערלאַנגט אונדז. ווער נאָך מערער פון אונדז האָט געהאַט אויסצושטיין רדיפות, גלות, דעפּאָרטאַציעס, שחיטות און איז טראָצדעם נישט אומגעקומען, און האָט אויפגעהיט זיין קיום? כאָטש מיר זענען געווען צעשפּרייט אין אלע לענדער און אין אלע קאָנטינענטן, אלע קעגנערישע ווינטן האָבן געוויעהט אויף אונדז אין אלע דורות. איז אונדז דאָך געלונגען צו בלייבן לעבן. אויפצוהיטן אונדזער אייגענעם מהות און דאָס געפיל אז די יידן געהערן צו דעמזעלבן פאָלק, צי זיי לעבן, אין ניו־יאָרק אָדער אין סאָפיע, אין מאַראָק צי אין אינדיע.

מיר זענען לעבן געבליבן און לעבן ווייטער אַלס פאָלק, ווייל מיר האָבן זיך אויפגעהיט אונדזער אייגן געוויסן. אונדזער געוויסן איז נישט נאָר נישט אָפּגעשוואַכט געוואָרן, נאָר, להיפך, ס'האָט זיך פאַרשטאַרקט מיט וויפל דער אַנטיסעמיטישער דרוק איז געשטיגן קעגן אונדז.

היינט איז דער אַנטיסעמיטישער דרוק אָפּגעשוואַכט געוואָרן אין פאַרגלייך מיטן עבר. אָבער, בעוונותינו הרבים, דאָס יידישע געוויסן ווערט אויך אָפּגעשוואַכט. און דאָס איז די צענטראַלע פראַגע פון אונדזער דור. היינט זענען שוין נישט פאַראַן קיין פּאָגראָמען און שחיטות און פונדעסטוועגן וואָלט איך אייך נישט געקאָנט פאַרזיכערן צי אייערע קינדער און אייניקלעך וועלן בלייבן יידן.

די יידישע טראַדיציאָנעלע ווערטן, וואָס זענען אויפגעהיט און קולטיווירט געוואָרן אין אונדזערע קהלות, האָבן, פאַר אייניקע פון אונדז, פאַרלוירן זייער ווערט. אין די דאָזיקע באַדינגונגען דאַרף מען געפינען די געהעריקע פאָרמען פאַרן אָפּהיטן אונדזער אייגנאַרט. דער גרעסטער אומגליק איז דאָס וואָס אינאיינעם מיט די זעקס מיליאָן יידן וואָס די נאַציס האָבן אומגעבראַכט זענען פאַרניכטעט געוואָרן אויך יענע קהלות וועלכע האָבן שטאַרק אָפּגעהיט דעם יידישן גייסט. אלע גרויסע שטראָמונגען — רעליגיעזע, קולטורעלע, סאָציאַלע, פּאָליטישע — פונעם יידישן לעבן, פון די לעצטע יאָרהונדערטער זענען דערשינען און האָבן זיך אַנטוויקלט אין די יידישע קהלות פון מזרח אייראָפּע, דאָרט ווו די נאַציסטישע שחיטה איז געווען די גרויזאַמסטע. די קהלות וואָס זענען געווען פעסטונגען פון יידישן גייסט אין די פאָריקע יאָרהונדערטער זענען פאַרניכטעט געוואָרן און אונדזער גאַנץ פאָלק פילט דאָס מיט גרויסן ווייטיק.

אין דעם דאָזיקן ליכט, באַקומט א גאָר באַזונדערע באַדייטונג אויפצוהאַלטן דאָס וואָס ס'איז געבליבן אָנשטאָט די מעכטיקע קהלות פון אַמאָל. איר ווייזט אונדז, אז, להכעיס די שווערע נסיונות פונעם עבר, זענען אייערע קהלות נישט געווען פאַרניכטעט געוואָרן. נאָך די גרויסע טראַנספאָרמאַציעס וואָס זענען פאָרגעקומען אין דעם דאָזיקן טייל פון אייראָפּע, דעמאָנסטרירט איר אז א יידישע קהלה קאָן עקזיסטירן אין די ניי געשאַפענע באַדינגונגען און קאָן אַנטוויקלען אירע טראַדיציעס. דאָס איז דער מעסאַזש וועלכן איך וועל מיטברענגען מיט מיר צו די גרויסע יידישע קהלות פון מערב אייראָפּע און פון צפון און דרום אַמעריקע. קיינמאָל איז מיין גלויבן אין „נצח ישראל" נישט געווען שטאַרקער ווי נאָך דער דאָזיקער נסיעה.

צום סוף וויל איך אייך זאָגן אז מיר זענען גליקלעך, וואָס די יידישע קהלה פון רומעניע האָט ווידער פאַרנומען איר אָרט אין יידישן וועלט־קאָנגרעס און איר קאָנט אייך גאָר נישט פאָרשטעלן דעם שטאַרקן רושם וואָס דאָס דערשיינען אויף דער טריבונע פונעם קאָנגרעס, פון אייער מנהיג רוחני, דר. דוד משה רוזן, האָט געמאַכט אויף אַלעמען.

זייט ממשיך אייער אַרבעט און זייט זיכער פון איר באַדייטונג. אָפטמאָל זענען גרויסע קולטור־ווערטן געשאַפן געוואָרן פון קליינע קהלות.

אַן אינטערוויו

(המשך פון זייט 10)

דוסטריעלע סחורות זאָלן באָיקאָטירט ווערן, אַלס ענטפער אף די ערשטע אַנטיסעמיטישע מאָסטמיטלען. דער רוף האָט אָבער נישט געהאַט דעם געהעריקן אָפּקלאַנג, און מיר דערמאָנען זיך צו אונדזער גרויסן ווייטיק אז ס'האָבן עקזיסטירט געוויסע יידישע געשעפטס־לייט פון אַמעריקע וועלכע זענען געווען קעגן דעם באָיקאָט, טענהנדיק אז די עקאָנאָמישע פאַרבינדונגען דאַרפן נישט ליידן פון דער פּאָליטיק.

תיכף נאָך די ראַסן־געזעצן פון נירנבערג, ווען דער נאַציזם האָט שוין אפילו נישט געפּרוווט צו באַהאַלטן זיין מנוולדיקן פּרצוף, האָט עקזיסטירט אן איניציאַטיווע צוזונצורופן א וועלט־קאָנגרעס, וואָס זאָל זיך ווידמען אויסשליסלעך דער טויט־סכנה וואָס האָט געשוועבט איבער די יידן. אָבער אויך דאַסמאָל האָט מען נישט געשענקט קיין אויפמערקזאַמקייט די דאָזיקע קלאָרזעערס, זאָגנדיק „אז מען דאַרף נישט מגזם זיין!" דעמאָלט איז היטלער נאָך געווען שוואַך און ער וואָלט נישט געווען געקאָנט געבן א ווידערשטאַנד דעם שטאַרקן דרוק פון דער אינטערנאַציאָנאַלער עפנטלעכער מיינונג. אָדער, ליידער האָט דער דרוק געפעלט, אָדער ער איז געווען צו שוואַך, און דער טראַגישער סוף איז נישט פאַרמיטן געוואָרן. די אויבנגעזאָגטע וואָרטער זענען נוגע די אחריות פון די יידישע מנהיגים. געוויס איז דאָס נאָר איין אַספּעקט פון דער פראַגע, געזען פון אונדזער יידישער פּערספּעקטיוו. דאָס הייסט אָבער בשום אופן נישט אז מיר מינימאַליזירן, און נאָך ווייניקער אז מיר לאָזן דורך די געלעגנהייט צו רעדן פון דער גרויסער אחריות פון די מערבדיקע פּאָליטיקער, וועלכע האָבן מיט זייערע קאַפּיטולאַציע־שטעלונג, באַגינסטיקט אז דער מנוולדיקער קאַנצלער זאָל דורכפירן זיינע פּלענער.

— מען זאָגט אז די פעלקער שטודירן זייער געשיכטע כדי נישט איבערצוחזרן די פעלערן פונעם עבר. וועלכע איז, לויט אייער מיינונג, די הויפּט־לערע וואָס דרינגט אַרויס פאַר אונדזער פאָלק, פונעם דערלעבטן יענעם טראַגישן פּעריאָד?

— צו זיין וואַכזאַם. כאָטש איך וויל נישט מאַכן קיין געצוווּנגענע אַנאַלאָגיעס, דאַרף מען זאָגן אז אין אונדזערע צייטן זענען פאַראַן גענוג סימפּטאָמען אין דער וועלט, וואָס פאַרשאַפן אונדז זאָרג. דאָס זאָג איך אין שייכות מיט דעם ווידעראויפלעבן פון א טייל פאַשיסטישע עלעמענטן אין א טייל מערבדיקע לענדער. דאָ נישט לאַנג האָב איך דערקלערט אין באָן, אז נאָך דעם וואָס האָט מיט אונדז געטראָפן. האָבן מיר יידן דאָס רעכט צו זיין פילבאַר און טאַקע היפּער־פילבאַר ווען ס'איז די רייד פון אַנטיסעמיטיזם.

— און וויאַזוי דאַרף די דאָזיקע „פילבאַרקייט" ממשותדיק קומען צום אויסדרוק?

— דורך א אומרחמנותדיקן קאַמף קעגן פאַשיזם, קעגן דיסקרימינאַציעס, אָן אונטערשייד פון דער פאָרם וואָס זיי נעמען אָן, צי פון דער „באַרעכטיגונג" וואָס מ'פּרוווט זיי צו געבן. אין אונדזער צייט שאַפן זיך די פאַשיסטן, די אַנטיסעמיטן, אינטערנאַציאָנאַלע אָפּצווייגונגען, און דערפאַר דאַרף אויך דער קאַמף קעגן זיי געפירט ווערן אין אן אינטערנאַציאָנאַלן מאַסשטאַב.

די יידישע קהלות טאָרן דאָס נישט פאַרגעסן קיין איין רגע. דאָס עפנטלעכע געוויסן דאַרף מען האַלטן וואַך, און יעדע פאַשיסטישע אַקציע אָדער האַלטונג דאַרף תיכף ומיד אויפגעדעקט ווערן. אין דער הינזיכט קאָנען מיר מיט צופרידנקייט דערמאָנען די דערפאָלגן וואָס ס'האָבן דערגרייכט די לעצטע צייט די יידישע קהלות פון קאַנאַדע, אַרגענטינע און אַנדערע לענדער פון לאַטיין־אַמעריקע א.א.

דער יידישער וועלט־קאָנגרעס האָט געשאַפן אין לאָנדאָן א ספּעציעלע אָפּטיילונג פאַרן קאַמף קעגן אַנטיסעמיטיזם.

צום סוף פונעם געשפּרעך, האָט הער דר. נחום גאָלדמאַן אויסגעדריקט זיין סאַטיספאַקציע וואָס ער האָט געקאָנט באַזוכן אונדזער לאַנד. ער האָט צום אויסדרוק געבראַכט זיין באַוואונדערונג פאַר דער אומאָפּהענגיקער פּאָליטיק פון רומעניע און האָט אונטערגעשטראָכן אז אין די לעצטע יאָרן איז דער רומענישער פּרעסטיזש באַדייטנדיק אויסגעוואַקסן אויף דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרענע.

שהחיינו...

(המשך פון זייט 11)

רעס־ווינט פון שנאה האָט אומגעבראַכט א גרויסן טייל פון אונדזערע ברידער, האָבן מיר געחלומט און געהאָפט אז ס'וועט אַמאָל קומען „די אויסגעבענקטע שעה", וויאַזוי ס'האָט געזאָגט דער מחבר פון דעם דערשיטערנדיקן הימען פון די יידישע פּאַרטיזאַנער. אָן די דאָזיקע חלומות, וואָלטן מיר שוין פון לאַנג געווען אומגעקומען.

מיר זאָגן אַזוי אַרום דעם שהחיינו, און אונדזער מחשבה ווענדט זיך צו די אלע, צו די אומענדלעכע רייען קדושים וואָס קאָנען שוין נישט מאַכן די ברכה, צו די הייליקע מאַרטירער פאַר וועמענס קברים איר האָט זיך פאַרנייגט און זיי געבראַכט אונדזער אָנערקענונג. וויאַזוי זאָל מיין קול נישט זיין פול מיט „דחילו ורחימו" מיט עמאָציע און יראת הכבוד, ווען איך בין באַהערשט, איבערוועלטיקט פונעם געפיל, אז דורך אים רעדן נישט נאָר „את אשר ישנו פה עמנו היום" די וואָס געפינען זיך היינט באַנאַנד מיט אונדז, נאָר אויך די אַנדערע „את אשר איננו פה עמנו היום" די וואָס זענען שוין נישטאָ, וועלכע האָבן שוין נישט דערלעבט דעם פיל געחלומטן טאָג?

איר האָט גערעדט, חשובער הער פּרעזידענט, פון די צוויי הויפּט קאָאָרדינאַטן פונעם היינטצייטיקן יהדות: דאָס רעכט צו זיין גלייך מיט אלע אַנדערע, און אויך צו זיין אַנדערש, אָפּצוהיטן אונדזער וועזן, דעם מהות, אונדזער אייגנאַרט. זיי זענען סימבאָלן פון די צוויי באַגריפן וואָס אַנטהאַלט אין זיך די ברכה „שהחיינו", „חיים" לעבן גלייך מיט דער גאַנצער וועלט און „קיום" אָפּהיטן דעם רעליגיעזן, קולטורעלן און נאַציאָנאַלן כאַראַקטער.

געלויבט זאָל זיין הקב"ה, וואָס מיר קאָנען זאָגן מיט פייער און ברען מיט התלהבות און ציטער די דאָזיקע תפילה, וואָס מיר קאָנען פּראָקלאַמירן ביידע מעסאַזשן.

„ש ה ח י י נ ו" מיר לעבן, מיר לעבן אין באַדינגונגען פון פולער גלייכהייט מיט אלע בירגער פון דעם דאָזיקן לאַנד. צום ערשטן מאָל אין דער געשיכטע פונעם לאַנד, לעבן מיר ווי ווירדיקע, פרייע מענטשן און גלייך מיט אלע אַנדערע. פון איבער א האַלב יאָרטויזנט, האָבן מיר געאַרבעט פאַרן אויפבלי פון דעם לאַנד, מיר האָבן געבראַכט אונדזער בייטראָג צו דעם קולטורעלן, עקאָנאָמישן און וויסנשאַפטלעכן פאָרשריט. דאָס בלוט פון די בעסטע זין פון דער יידישער באַפעלקערונג, האָט זיך אויסגעמישט מיט דעם בלוט פון די רומענישע העלדן, אין די הערלעכע קאַמפן פאַר אומאָפּהענגיקייט פון רומעניע, פאַרן נצחון פון די אידייען פון סאָציאַלן יושר אין דעם דאָזיקן לאַנד.

„ו ק י מ נ ו". אין דערזעלבער צייט זאָגן מיר תשבחות דעם רבונו של עולם, וואָס מיר האָבן פולשטענדיקע מעגלעכקייטן אָפּצוהיטן אונדזער וועזן, די מנהגים, טראַדיציע, רעליגיעזע אמונה, די ספּעציפישע קולטור. גלייכהייט הייסט נישט איינפאָרמיקייט. טאַקע די פילקאָלירקייט פון דעם ספּעקטרום פון דעם זון, טאַקע דערפאַר וואָס יעדע פון זיי בלייבט מיט איר אייגענעם גלאַנץ, אָט דאָס שאַפט די האַרמאָניע, די שיינקייט. און איך מיין — זאָל מיר דערלויבט זיין צו באַמערקן — אז פונקט דערפאַר האָט מען אָנגענומען דעם רעגנבויגן אַלס סימבאָל פונעם שלום. שלום צווישן מענטשן, פעלקער, רעליגיעס, לעבנס־אויפפאַסונגען, הייסט פונקט די דאָזיקע גלייכהייט אין פאַרשידנאַרטיקייט, די האַרמאָנישע פילפאַרביקייט.

מיר לעבן אַלס פרייע בירגער פון אן אומאָפּהענגיק לאַנד, אַלס יידן, מאמינים, פון א ווירדיקער קהלה. ס'פרייט אונדז וואָס מיר טראָגן אַריין אונדזער צושטייער צום פאָרשריט פונעם היימלאַנד, וואָס איז אן אַקטיווער פאַקטאָר אינעם פּראָמאָווירן דעם שלום און די קאָעקזיסטענץ צווישן פעלקער. אָט דערפאַר איז פאַר אונדז א כבוד און א באַזונדערע סאַטיספאַקציע אז אין דעם הייליקן אויפדערנאַכט פון קבלת שבת, זאָלן מיר אויך באַגריסן דאָ אין דעם מקום קודש, די עקאָנאָמישע דעלעגאַציע פון מדינת ישראל, בראש מיטן פינאַנץ־מיניסטער פּנחס ספּיר, וואָס איז געקומען צו פאַרשטאַרקן די עקאָנאָמישע פאַרבינדונגען צווישן ישראל און רומעניע.

אונדזער האַרציקער בואכם לשלום ווענדט זיך אויך צו די חשובע מיטגלידער פון דער דעלעגאַציע וואָס באַגלייטן דעם הער נחום גאָלדמאַן. דער גענעראַל סעקרעטאַר פונעם יידישן וועלט־קאָנגרעס הער דר. געראַהאַרדט רינגנער איז א גוטבאַקאַנטע פּערזענלעכקייט וואָס האָט געווידמעט זיין לעבן דעם קאַמף פאַרן שוץ פון די יידישע קהלות סיי ווו זיי זענען געווען אָדער זענען אין א סכנה. דר. רינגנער האָט, תמיד געזאַמלט באַווייזן קעגן דעם רשעות פונעם פאַשיזם, קוזיזם אָדער לעגיאָנאַריזם, און דורך א וויסנשאַפטלעכער און שפּעדיקער אַרבעט, האָט ער זיי דעמאַסקירט פאַר דער ציוויליזירטער וועלט. „דער דאָקומענט רינגנער", די באַקאַנטע טעלעגראַמע מיט וועלכער ער האָט אין יענער צייט אַלאַרמירט דאָס „ווייסע הויז" און די מערב־אייראָפּעישע קאַנצעלאַריעס, וועגן דעם היטלערישן פּלאַן פון טאָטאַלער פאַרניכטונג פונעם יידישן פאָלק, האָט פאַרשאַפט זיין מחבר א בכבודיק און דראַמאַטיש אָרט אין דער יידישער געשיכטע.

הער יצחק קאָרן איז דער עקספּאָנענט פון די רומענישע יידן וואָס וווינען אין ישראל און שטעלט פאָר די איבערגעגעבנקייט פון די דאָזיקע יידן צו דעם לאַנד ווו זיי זענען געבוירן געוואָרן, זיי און זייערע עלטערן, און זייער ווונטש צו קעמפן און אַרבעטן פאַר פריינטשאַפט־באַציונגען צווישן די צוויי לענדער.

הער אַרמאַנד קאַפּלאַן, גענעראַל־סעקרעטאַר פון דער פראַנצויזישער אָפּטיילונג און וויצע־דירעקטאָר פאַר די אינטערנאַציאָנאַלע עסקים פונעם יידישן וועלט־קאָנגרעס, איז א טרייער פריינט פון אונדזער קהלה און פון אונדזער לאַנד. ער האָט אונדז באַזוכט אין פאָריקן יאָר, אַזוי אַרום אז ער איז כמו א פאָרגייער פון דער דאָזיקער דעלעגאַציע.

אלע, בראש מיט דעם חשובן און געליבטן פּרעזידענט דר. נחום גאָלדמאַן, דריקן מיר אויס באַנאַנד מיט אונדזער ברכה אויך די פאַרערונג פון אונדזער קהלה. יהי רצון אז זייער אָנוועזנהייט צווישן אונדז, זאָל ברענגען גוטע פרוכט לטובת דעם יידנטום, לטובת דער נאָבעלער זאַך פון פאַרשטאַרקן דעם שלום צווישן פעלקער.

צייט-שריפט פונעם רומעניש רעליגיעזן יידנטום

פרייטיק-צו-נאכטס אין דער כאָר-שול

ד' ניסן תשכ"ז, צו קבלת שבת...

אזוי ווי אלע פרייטיק-צו-נאכטסטן, זענען די טירן פון דער כאָר-שול ברייט געעפנט, כדי די מתפללים זאָלן קומען מקבל שבת זיין. דאָס מקום-קדוש איז שטאַרק באַלויכטן. אלע הענגלאָמפּן, הענגלייכטער און מנורה'ס זענען אָנגעצינדן. ביים עמוד, דאַווענט דער חזן מאַלאַמוד מנחה און דאַן די ערשטע מזמורים פון קבלת שבת. און ווען מ'קומט צו „לכה דודי" גייט צום עמוד דער אויבער-חזן א. גוטמאַן און מיט זיין קול פול מיט מתיקות זינגט ער, אין באַגלייטונג פונעם כאָר די פסוקים פון „לכה דודי לקראת כלה..."

אזוי איז יעדן פרייטיק-צו-נאכטס אין דער בוקאַרעשטער כאָר-שול. מ'איז מקבל די מלכה-שבת, בשמחה ובצהלה, מיט ליכט, תפלות און פרייד...

היינטיקן פרייטיק-צו-נאכטס איז די שמחה נאָך גרעסער. ביי דעם קבלת-שבת איז מען אויך מקבל-פנים חשובע געסט, פאַרשטייער פונעם וועלט-יידנטום; דעם הער דר. נחום גאָלדמאַן, פרעזידענט פון יידישן וועלט-קאָנגרעס און די אנדערע מיטגלידער פון דער דעלעגאַציע פון דער דאָזיקער אָרגאַניזאַציע, וועלכע באַזוכט אונדזערע קהלות ווי אויך הער פנחס ספיר, פינאַנץ-מיניסטער פון מדינת ישראל און די אנדערע פּערזאָנען וואָס באַגלייטן אים. ס'זענען אויך אַנוועזנד אין מקום קדוש הער אליעזר דורון, מיניסטער פון מדינת ישראל אין רומעניע, מיט די אנדערע מיטגלידער פון דער ישראל-געזאַנדשאַפט.

פאַר גאָט ברוך הוא זענען אלע מענטשן גלייך. אין שול בפרט, איז דאָס נאָך מער בולטער, ווייל דאָ האָבן אלע איין איינציקן און דעמזעלבן ציל, זיך צו דערנענטערן צום בורא עולם, מיט זייערע תפלות, צו פאַרווירקלעכן דעם „וטהר לבנו לעבדך באמת". און אזוי איז בכל מקום ווו ס'געפינט זיך א עדה יידן, א קליינע צי א גרויסע, די זעלבע שבתדיקע אַטמאָספערע, די זעלבע ניגונים, די זעלבע מזמורים און תפלות.

און אזוי ווי מ'איז מקבל שבת אין אלע בתי-תפלות, גרויסע צו קליינע, אין אייראָפּע, אין אַמעריקע צי אין אויסטראַליע, אזוי קומט פאָר אויך ביי אונדז, ווו די יידישע טראַדיציע, גייסטיקע ווערטן און מוסדות ווערן אָפּגעהיט מיט אהבה און יראת הכבוד. און דערפון האָבן זיך געקאָנט איבערצייגן אונדזערע געסט, אין די טעג וואָס זיי האָבן פאַרבראַכט צווישן אונדז, אויף יעדן שריט און טריט. דער הער דר. נחום גאָלדמאַן האָט נישט איינמאָל אַרויסגעזאָגט שבחים בעתן באַזוך אין די רעליגיעזע אַנשטאַלטן, טעמפּלען און שולן, די פעדעראַציע און די בוקאַרעשטער יידישע קהלה, פאַר דעם אופן ווי אזוי ס'ווערט אָפּגעהיט די יידישע טראַדיציע און פאַר דעם לעבעדיקן גייסט וואָס פולסירט אין די אלע מוסדות. אומעטום איז דער מנהיג נכבד פון דעם וועלט-יידנטום און די אנדערע מיטגלידער פון דער דעלעגאַציע, אויפגענומען געוואָרן מיט דרך-ארץ, וואַרעמקייט און אהבת-אחים פון פרייע און ווירדיקע יידן. דאָס דאָזיקע געפיל פון פרייהייט און ווירדע, איז אן אָפּשפּיגלונג פון דער פרייהייט פון וועלכער ס'געניסן אויך די יידן פון דעם דאָזיקן לאַנד, באַ'אַנד מיט אלע בירגער, און דערפון שטאַמט אויך דאָס געפיל פון לאָיאַליטעט, פון איבערגעבנקייט וואָס די יידישע בירגער האָבן לגבי דעם לאַנד, לגבי דעם רעזשים, און וואָס ווערט בולט פאַר יעדן באַזונדער וואָס קומט זיך באַקענען מיט דער ווירקלעכקייט פון אונדזער לאַנד.

יעדער פון אונדזערע אַנשטאַלטן, אָנהייבנדיק פון דער כאָר-שול, וואָס איז פול מיט מתפללים, און ענדיקנדיק מיט דער כשרער קיך אָדער מיט דעם מאַגאַזין מיט כשרע שפייז צי די פאַרקויפס-צענטערס פון מצות, איצט אין די פאַרפסחדיקע טעג, זענען לעבעדיקע באַווייזן, זענען גאָר איבערצייגנדיקע עדות, פון דער פּאָלקומענער רעליגיעזער פרייהייט, פון וועלכע מיר געניסן, פון די פולשטענדיקע מעגלעכקייטן, וואָס דער יידישער ציבור פון רומעניע האָט אָפּצוהיטן זיינע טראַדיציעס, זיין אמונה, זיינע אינסטיטוציעס. און וואָס דאַרף מען נאָך מער, כדי זיך צו איבערצייגן אז מיר לעבן זיך אויס אין איינקלאַנג אי ווי פרייע און איבערגעגעבענע בירגער פון דעם דאָזיקן לאַנד, און אויך ווי טרייע זין פון דער קהלת יעקב, פון די אוראַלטע טראַדיציעס פונעם יידנטום, ווי דער איצטיקער קבלת שבת, ווען מיר האָבן געקאָנט אויפנעמען און מתפלל זיין באַנאַנד מיט דעם מנהיג פונעם וועלט-יידנטום, און מיט אנדערע אָנגעזעענע פּערזענלעכקייטן פונעם יידישן לעבן פון פראַנקרייך, פון דער שווייץ און פון ישראל.

און דערפאַר דאַנקען מיר און לויבן פון גאַנצן הארצן דעם השם יתברך, וואָס ער האָט אונדז געהאָלפן איבערצוקומען די גרויזאַמע נסיונות פון דער מלחמה און פונעם פאַשיזם, לעבן צו בלייבן פון די פּאָגראָמען און אומצייליקע סכנות פון וועלכע ס'זענען געפאַלן אזויפיל קרבנות פון צווישן אונדזערע ברידער און שוועסטער. און דערפאַר וואָס מיר האָבן זוכה געווען צו דערלעבן דעם נייעם „זמן חרותנו" און מיר קאָנען לעבן ווי פרייע און ווירדיקע מענטשן אין א פריי לאַנד, דערפאַר וואָס מיר קאָנען היינט אויפנעמען אומגעשטערט פון קיינעם און בסבר פנים יפות אונדזערע אָנגעזעענע געסט פון חוץ לארץ. פאַר דעם אלץ, דאַרפן מיר זינגען שירות ותשבחות צו הקב"ה און אַרויסזאָגן אונדזער אָנערקענונג דעם רעזשים פון דעם לאַנד. אָט דאָס איז דער באַדייט פונעם „שהחיינו" וואָס דער רב הכולל האָט געמאַכט מיט פיל התרגשות, פון דעם באַלעמער ווו ער האַלט געוויינטלעך זיינע דרשות.

דאָסמאָל איז דאָס נישט געווען קיין געוויינטלעכע דרשה. ס'איז געווען א ריירנדיקע הללויה צו דעם אלמעכטיקן. באַגריסנדיק דעם מנהיג פונעם וועלט-יידנטום אין זיין נאָמען, און אין נאָמען פון די אַנוועזנדע מתפללים ווי אויך אין נאָמען פון יענע וועלכע האָבן נישט זוכה געווען איבערצולעבן דעם דאָזיקן גליקלעכן יומטובדיקן מאָמענט, האָט דער רב הכולל אויסגעדריקט די רעיונות און געפילן פון אלע מיטגלידער פון אונדזער צבור.

און אָט דערנענטערט זיך צום באַלעמער דער הער דר. נחום גאָלדמאַן. מיט גרויסער אויפמערקזאַמקייט און אין פולשטענדיקער שטילקייט הערט מען זיך צו צו זיינע רייד. זיינע ווערטער מאָלן אויס מיט אן אומגעוויינטלעכער קראַפט דאָס בילד פונעם היינטצייטיקן יידנטום, פון זיין הויפּט פּראָבלעמאַטיק, די פּראָבלעמען אין וועלכע דאָס יידנטום שטויסט זיך אָן אין אונדזער תקופה, וואָס איז אזוי דינאַמיש, אזוי רייך אין טראַנספאָרמאַציעס.

דער קבלת-שבת פאַרענדיקט זיך אין אן אַטמאָספערע פון דערהויבונג און טיפער עמאָציע. יעדער פון די וואָס האָבן געהאַט די זכיה זיך צו געפינען אין דעם פרייטיק-צו-נאכטס אין דער בוקאַרעשטער כאָר-שול, האָט דאָס פעסטע געפיל אז ער האָט דורכגעמאַכט א וויכטיקן מאָמענט פון דער געשיכטע פון דער יידישער קהלה פון רומעניע.

נאָכן דאַווענען האָבן הער נחום גאָלדמאַן און די אנדערע מיטגלידער פון דער דעלעגאַציע, אין באַגלייטונג פונעם רב הכולל און די אנדערע מנהיגים פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהלות און פון דער בוקאַרעשטער יידישער קהלה, אַנטייל גענומען אין דער סעודה ראשונה וואָס איז פאָרגעקומען אין דעם אויפנאַמס-זאַל פון דער כאָר-שול. אַרום דעם טיש זענען געזעסן נאָך גבאים פון טעמפּלען און שולן, ווי אויך מנהיגים פון גרעסערע קהלות פונעם לאַנד. ביי דעם טיש האָט געהערשט א נשמה-יתירהדיקע שטימונג. אָט דער שטימונג האָבן בייגעטראָגן אויך די שירים וואָס דער אויבער-חזן א. גוטמאַן האָט געזונגען און דער עונג-שבת פּראָגראַם וואָס ס'האָבן אויסגעפירט דער פאַרדינסטפולער אַרטיסט, קאָמפּאָזיטאָר חיים שוואַרצמאַן, די אַקטיאָרן פישל [illegible] און כתבן פון בוקאַרעשטער יידישן מלוכה - טעאַטער.

בואי בשלום...

די רעדעס

פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן

שהחיינו...

בשם ומלכות, בדחילו ורחימו, בגיל ורעדה, דערמאָנענדיק דעם נאָמען פון גאָט ברוך הוא, מיט עמאָציע און יראת שמים, מיט אומגעהיירער פרייד און אויך מיט א ציטערדיקער נשמה, זאָג איך איצט, און דורך מיין קול זאָגן דאָס אויך אלע יידישע קהלות פון רומעניע די פייערלעכע ברכה „שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה". „מיר דאַנקען דיר גאָט, וואָס מיר האָבן זוכה געווען צו בלייבן לעבן, אויפהיטן אונדזער קיום און צו דערגרייכן ביז די דאָזיקע צייטן".

פון תמיד אָן, פון זייט מיר האָבן געמאַכט די ערשטע טריט אין דער געשיכטע האָבן מיר פאַרשטאַנען צו זיין „צופים" ווידזיאָנערן, זיך ווידמען א „חזון" אן אידעאַל, צו זען דעם אחרית הימים, אויף וועלכן מיר האָבן געהאָפט, אין וועלכן מיר האָבן געגלויבט און „אף על פי שיתמהמה" כאָטש דער דאָזיקער עתיד האָט כסדר פאַרשפּעטיקט, וואַרטן מיר אויף אים יעדן טאָג, און זענען איבערצייגט אז היינט וועט ער קומען און נישט מאַרגן.

פון יוסף הצדיק, פון דעם בעל החלומות אָן זענען מיר כסדר געבליבן „היינו כחלומים", טרוימער מיט שענע חלומות, פּיאָנערן פון גרויסמוטיקע אידעאַלן, קעמפער פאַרן פאַרווירקלעכן די געוואַגטסטע אוטאָפּיעס. און אין דעם מאָמענט וואָס דער חלום איז געוואָרן א ווירקלעכקייט, האָבן מיר געמאַכט די ברכה אין וועלכער מיר באַטאָנען נישט נאָר דעם „שהחיינו", דעם פאַקט וואָס מיר זענען געבליבן לעבן. א בהמה האָט אויך א ביאָלאָגישן קיום. אָבער דאָס לעבן האָט נישט קיין זין אָן א ציל, אָן א אידעאַל. טאַקע דערפאַר קומט נאָך „שהחיינו" דער „וקיימנו", דעם פאַקט וואָס ס'איז אונדז געלונגען אויפצוהאַלטן אונדזער קיום, צו בלייבן דאָס וואָס מיר זענען געווען, דער פאַקט וואָס נישט בלויז די גופים נאָר אויך די נשמות לעבן. „חיים", דאָס פיזישע לעבן, און „קיום", מציל זיין אונדזער ספּעציפישקייט, אונדזער כאַראַקטעריסטישן גייסטיקן שטריך. דאָס זענען די צוויי עלעמענטן וואָס האָבן אונדז דערמעגלעכט דעם „והגיענו". מיר זאָלן דערלעבן צו פייערן די ווירקלעכקייט פון אונדזער וויזיע.

אונדזער „בואך לשלום" הער דר נחום גאָלדמאַן פּרעזידענט פון דעם יידישן וועלט-קאָנגרעס, געפינט זיך אזוי אַרום זיין בעסטן אויסדרוק אין דער פילטויזנטיאָריקער יידישער ברכה.

ס'זענען שוין אַריבער דריי יאָרצענדליק זינט איר האָט באַזוכט די יידישע קהלות פון רומעניע. אין יענע שווערע יאָרן, ווען דעם שטו-

(המשך אויף זייט 9)

פון פּרעזידענט דר. נחום גאָלדמאַן

די היסטאָרישע שליחות פון די קליינע קהלות

איך האָב שוין א לאַנגע צייט נישט געפילט אזא טיפע עמאָציע ווי די וואָס איך לעב איבער דעם היינטיקן אויפדערנאַכט. נאָך א משך פון 33 יאָר האָב איך אויפסניי די מעגלעכקייט צו באַזוכן רומעניע און מיט עטלעכע טעג פריער האָב איך וויזיטירט טשעכאָסלאָוואַקיי, אונגאַרן, יוגאָסלאַוויע — לענדער וועלכע האָבן אין די לעצטע צוויי יאָרצענדליק דורכגעמאַכט ענלעכע טראַנספאָרמאַציעס. דעמאָלט האָט אין יעדע פון די דאָזיקע לענדער עקזיסטירט גרויסע יידישע קהלות, מיט פילע רעליגיעזע און קולטורעלע אַנשטאַלטן. אין יעדע פון זיי האָב איך פערזענלעך געהאַט פיל פריינט, וועלכע לעבן היינט נישט מער. א טייל פון זיי זענען געשטאָרבן פון א נאַטירלעכן טויט, אָבער די גרעסטע טייל זענען אומגעבראַכט געוואָרן פון די נאַציסטישע באַרבאַרן.

צוריק מיט איבער דריי יאָרצענדליק האָב איך באַזוכט די דאָזיקע לענדער, כדי צו וואָרענען די יידישע קהלות קעגן דער גרויסער סכנה וואָס האָט געשוועבט איבער זיי. ליידער איז די דאָזיקע סכנה נישט באַטראַכט געוואָרן מיט דער גאַנצער ערנסטקייט, און די מערבדיקע דעמאָקראַטיעס, בתוכם די פאַראייניקטע שטאַטן פון אַמעריקע, האָבן נישט רעאַגירט צו דער צייט אויף די וואָרענונגען. אָן דער דאָזיקער לייכטזיניקייט, וואָלט אפשר נישט געווען פאָרגעקומען די שחיטה פון די זעקס מיליאָן יידן, און די קאַטאַסטראָפע וואָלט געווען געקאָנט פאַרמיטן ווערן.

אָבער, להכעיס אלע ליידן און די גרויסע קרבנות וואָס מיר האָבן געבראַכט, זענען מיר לעבן געבליבן. דער פאַקט וואָס דאָס יידישע פאָלק איז לעבן געבליבן נאָך דער שחיטה, וואָס ער זאַמלט צונויף די שארית הפליטה, וואָס ער שאַפט זיך נייע אינסטיטוציעס, איז איינער פון די ניסים פון דער געשיכטע.

אונדזער נסיעה האָט אונדז געגעבן א בילד פון איינציקע קליינע קהלות, וועלכע מאַכן יעדן אָנשטרענג זיך אָפּצוהיטן די פיזיאָנאָמיע, די טראַדיציע און די מוסדות וועלכע זענען געשאַפן געוואָרן אין לויף פון פילע יאָרהונדערטער. זיי האָבן געוועקט אין אונדז א געפיל פון באַוווּנדערונג און יראת הכבוד. איך האָב תמיד געזאָגט אז מיין יראת הכבוד ווענדט זיך גיכער צו די קליינע ישובים, ווייל די געשיכטע לערנט אונדז אז זייער אסך מאָל זענען גרויסע ווערטן וואָס האָבן באַרייכערט די ציוויליזאַציע און די אוצרות פון דער אַלוועלטלעכער קולטור, געשאַפן געוואָרן אין קליינע מענטשלעכע געמיינשאַפטן. די געשיכטע פון אונדזער פאָלק ברענגט אונדז גענוג באַרעכטיקונגען צו באַוווּנדערן די קליינע קהלות

(המשך אויף זייט 9)

ביים אויפנעם פון שבת-צו-נאכטס

דעם 15-טן אַפּריל 1967

די רעדע פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן

אין די דאָזיקע טעג, גיבן [illegible] אָפּ כבוד א גרויסן יידישן [illegible] זיין אומערמידלעכע [illegible]טיקייט פון איבער דריי יאָר[צענד]ליק, אין דינסט פון פאַר[illegible] יידישע קהלות פון [illegible] וועלט, דערשיינט פאַר [illegible] אין רעגט אונדז אָן, [illegible] סינטעטיזירן. דערלייבט [illegible] אז דעם דאָזיקן סינטעז [illegible] דער נאָבעלער שליחות, [illegible] דער הער דר. נחום [גאָלד]מאַן האָט זיך געווידמעט [illegible] זיין לעבן, זאָלן מיר [illegible] אין דער תורה, וואָס [illegible] אונדז א מעין הסת[illegible] פון אינספּיראַציע און [illegible] פסוקים פאַרענפערן [illegible] אונדזערע זוכענישן. [illegible] די רייד פון דריי ביב[לישע] בילדער וואָס פורעמען [illegible] אַהייב פונעם לעבן [illegible] ערשטן גרויסן יידישן [illegible] — משה.

„[illegible] משה ויצא אל אחיו"

[illegible] משה איז אויסגע[illegible] איז ער אַרויסגעגאַנ[גען צו] זיינע ברידער" (שמות [illegible]) ער איז געוואַקסן, [illegible]לעכקייט האָט זיך [illegible] אויף די האָרי[זאָנט] פון דער געשיכטע, [illegible] געזוכט דרכים, וואָס [illegible] וועגן, להכעיס אלע [illegible] וועגן צו זיינע [illegible] נישט קיין [illegible] ביישפּילן ווייל ער [illegible] זיינע ערשטע עפנ[illegible] מאָטן דאַרפן זיי אויפ[illegible] וועלכע ס'זענען זיינע [illegible] פאַר וועלכע אידעאַלן [illegible]שטייט צו קעמפן.

[illegible] ערשטע בילד. משה [illegible] א יידן וואָס א [illegible] האָט געשלאָגן. זען מיר [illegible] אַרום, אין דער [illegible] א פאַרטיידיקער פון [illegible], קעגן דעם פרעמ[illegible]דריקער. וואָלטן מיר, [illegible], געקאָנט מיינען [illegible]'ס ציל איז נאָר צו [illegible] יידן קעגן נישט[illegible] וועלכע באַדריקן זיי.

[illegible] אָבער תיכף, [illegible] צווייטע בילד. א ייד [illegible] אן אנדער ייד. און [illegible] אז דער רשע וואָס [illegible] איז א ייד און דער [illegible] איז אויך א ייד. [illegible] חאָרץ פונעם [illegible] רעאַגירט אויך [illegible] ווי אין ערשטן פאַל. [illegible] אז די מדות טו[illegible] און דאָס רשעות שטעלן [illegible] אָפּ ביי די גרעניצן פון א פאָלק, ער ווייסט אז די אונטערדריקונג איז פונקט אזוי שווער, אפשר נאָך שווערער, ווען זי קומט פון איינעם פון אייגענע, פון דיין פאָלק. משה'ס פאַרוואָרף און זיין אָרעם, שטעלן זיך אויך דאָסמאָל אין דינסט פון דעם באַדריקטן קעגן דעם באַדריקער.

וואָלטן מיר אפשר נוטה געווען צו גלויבן אז משה נעמט זיך אָן נאָר פאַרן גערודפטן ייד, נישט קוקנדיק צי דער באַדריקער איז א ייד צי א נישט-ייד, אז ס'אינטערעסירט אים די פראַגע פון גערעכטיקייט נאָר דעמאָלט ווען ס'איז די רייד פון זיינע ברידער. שטעלט אונדז אָבער פאָר דער הייליקער מחבר פון דער תורה, אין די פסוקים וואָס קומען באַלד נאָכדעם, דאָס דריטע בילד. די טעכטער פון דעם נישט-ייד, דער כהן מדין יתרו, שוואַכע און אָן שוץ, ווערן פאַרפאָלגט פון די פּאַסטעכער פון מדין, וואָס זענען שטאַרק און איינגעגלויבט אינעם כוח פון זייערע פויסטן. דאָסמאָל זענען שוין ביידע צדדים נישט קיין יידן. אָבער אויך דאָסמאָל בלייבט משה נישט פּאַסיוו, גלייכגילטיק, „נייטראַל". ער אינטערווענירט — מיט קראַפט, איבערצייגט, ענערגיש — אין דער פאַרטיידיקונג פון די גערודפטע, ער גייט אַרויס פון דער איבערצייגונג אז זיינע ברידער קאָנען נישט האָבן קיין בעסערן גורל, כל זמן דאָס רשעות הערשט ביי אנדערע פעלקער, אז דער גורל פון דער מענטשהייט איז איינער און אומצעטיילבאַר.

ווען מיר וואַרפן א רעטראָספּעקטיוון בליק אויף דער פילזייטיקער טעטיקייט פונעם פּרעזידענט פונעם יידישן וועלט-קאָנגרעס, קאָנען מיר זיך אָפּגעבן חשבון אז זי איז תמיד געווען אין דינסט פון דעם דאָזיקן דרייפאַכיקן אָביעקטיוו: די עמאַנציפּאַציע פון די יידן פון אונטער דעם עול פון דיסקרימינאַציעס, פּראָמאָווירן אין יידישן לעבן די פּראָגרעסיווע שטרעמונגען, וואָס קעמפן פאַר גערעכטיקייט, און לסוף, שפּאַנען באַנאַנד מיט די באַנייענדיקע, גרויסמוטיקע כוחות פון דער מענטשהייט.

(המשך אויף זייט 7)

די רעדע פון פּרעזידענט דר. נחום גאָלדמאַן

אנטשולדיקט וואָס איך וועל רעדן אויף א שפּראַך, וואָס בא יידן רופט זי אַרויס א פאַרשטענדלעכן ווידערווילן. אָבער דאָס איז דאָך די שפּראַך פון לעסינג און מענדעלזאָן, היינע, קאַרל מאַרקס און ראָזאַ לוקסעמבורג און מען טאָר נישט פאַרגעסן אז אויך פון מאַקס נאָרדאָו, און טעאָדאָר הערצל.

איך בין נישט קיין אָנהענגער פון רעדן ווען מען עסט, אָדער עסן ווען מען רעדט. איך האַלט אז ווען מען עסט זאָל מען עסן און ווען מען רעדט זאָל מען רעדן.

אָבער דער מנהג פון אויסמישן די צוויי זאַכן, וואָס איז איבערגעפירט געוואָרן פון אַמעריקע אויף קיין אייראָפּע, צווינגט מיך נישט צו זיין קיין אויסנאַם.

פאַרשטייט זיך אז פאַר א מענטש וואָס איז שוין אויסגעזען א וועלט און האָט שוין אזויפיל גערעדט, איז נאָרמאַל ער זאָל זיין א ביסל בלאַזירט און שווער צו באַיינדרוקן מיט דעם וואָס מען האָט פאַר אים צוגעגרייט. אָבער דאָך זענען מיר באַיינדרוקט פון דעם וואָס מיר האָבן דאָ געטראָפן, ווייל דאָס וואָס מיר האָבן דאָ געזען קאָן מען נישט צוגרייטן ספּעציעל פאַר עמעצן מיר האָבן עס דאָ געזען, ווייל עס איז דאָ פאַראַן און נישט צוגעגרייט נאָר פאַר אונדז.

ס'איז מיר אויסגעקומען אין דער לעצטער צייט, אין אונדזער רייזע איבער די סאָציאַליסטישע לענדער זייער פיל צו רעדן, אזוי אז איך בין שוין מיד און איך וויל אייך נישט מיד מאַכן, און נאָרמאַלערווייזע וואָלט איך געדאַרפט זאָגן ווי בערנאַרד שאָ האָט אַמאָל געזאָגט, ווען ער איז געקומען צום וואָרט נאָך א גאַנצער ריי רעדנער: „מיינע הערן און דאַמען די טעמע איז אויסגעשעפּט און איך אויך, לאָמיר שליסן". דאָך פאָדערט זיך עפּעס צו זאָגן, אזוינס וואָס איך וואָלט אָנגערופן מאָנאָלאָג, ד. ה. א שמועס מיט זיך אליין, ווי איך וואָלט געטראַכט אויף א קול.

נישט קוקנדיק אויף דעם וואָס איך לערן שוין פון מיינע רייזעס א פערציק, פופציק יאָר, האָב איך פון דער רייזע אויך פיל געלערנט.

וועגן לעבן פון די יידן אין די סאָציאַליסטישע לענדער האָב איך פיל געוווּסט אויך פריער, פון לייענען און פון הערן. אָבער דאָס אלץ האָט געהאַט א טעאָרעטישן ווערט. טעאָרעטיש קאָן מען אַלעס באַווייזן. אָבער ווי זעט עס אויס אין דער פּראַקטיק? גאַנץ אנדערש איז ווען מען זעט פאַקטן מיט די אייגענע אויגן.

איצט קאָנען מיר מיטיילן די פאַרשיידענע יידישע ישובים וואָס מיר פאַרטרעטן אין דער וועלט, אז מיר האָבן געזען מיט אונדזערע איינענע אויגן, געהערט מיט אונדזערע אייגענע אויערן, דאָס יידישע לעבן אין די סאָציאַליסטישע לענדער, און אז ס'איז מעגלעך א יידיש לעבן אין א סאָציאַליסטישן רעזשים. דאָס וואָס מיר האָבן דאָ איבערגעלעבט און געזען, קאָן מען זאָגן, וואָלטן מיר אינגערגעץ נישט געזען.

דער אויבער ראַבינער רוזן האָט דאָ געזאָגט, אז איך קוק אויף זאַכן נישט נאָר מיט יידישע אויגן. פון דעם שטאַנדפּונקט וויל איך טאַקע אַרויסזאָגן איינעם פון מיינע געדאַנקען.

דער טייל פון אייראָפּע האָט דורכגעמאַכט טיפע סאָציאַלע איבערקערענישן, נישט נאָר פון מלוכהשע אָרדענונגען נאָר טאַקע אַף אלע געזעלשאַפטלעכע געביטן. דאָ זענען איבערגעשאַצט געוואָרן ווערטן און באַגריפן, דערשיינונגען וואָס זענען פון וויטיקער באַדייטונג פאַר דער אַנטוויקלונג פון דער געזעלשאַפט און מען מוז זיך מיט זיי רעכענען, אויב מען וויל זיין א רעאַליסט.

די באַנייונג אויף אלע געביטן אין דער פּאָליטיק און אין דער קונסט, אין דער אידעאָלאָגיע און ווירטשאַפט, דאָס קענען צו לערנען איז געווען פאַר מיר א באַרייכערונג פון מיין וועלטבילד.

און איך קאָן זאָגן אז איך האָב א ריכטיקן באַגריף וועגן דעם. איך האָב דאָ נישט לאַנג געזאָגט מיינעם א פריינט (דער נאָמען איז נישט וויכטיק): אונדזערע באַגריפן

(המשך אויף זייט 8)

ביי דעם אויפנעם פונעם 15-טן אַפּריל 1967.

La recepţia din seara zilei de 15 aprilie 1967

דער באַזוך פון הער טשאַרלז דזשאָרדאַן

גענעראַל-דירעקטאָר פון „דזשוינט"

דעם 23-סטן אַפּריל ד. י. איז אָנגעקומען אין לאַנד הער **טשאַרלז דזשאָרדאַן** עקזעקוטיוו וויצע-פּרעזידענט און גענעראַל-דירעקטאָר פון דער אָרגאַניזאַציע „אַמעריקען דזשוינט דיסטריביושן קאָמיטי", אין באַגלייטונג פון די הערן משה לעווין און זלמן יפה, פון דער אייראָפּעישער אָנפירונג פונעם „דזשוינט".

אויפן פלי-פעלד באַנעאַסאַ, האָבן באַגעגנט דעם גאַסט דער רב הכולל דר. דוד משה רוזן, די מנהיגים פון דער פעדעראַציע און פון דער בוקאַרעשטער יידישער קהלה.

דעם 24-סטן אַפּריל האָט הער דזשאָרדאַן באַזוכט די רעליגיעזע מוסדות פון דער קהלה, טעמפּלען, שולן, פאַרקויפס-צענטערס פון מצות און כשרע שפּייז א.א.

דער גאַסט איז באַגריסט געוואָרן פונעם רב הכולל דר. דוד משה רוזן, אין א פייערלעכער דרשה דעם ערשטן אויפדערנאַכט פסח 24 אַפּריל אין דער כאָר-שול, בעתן דאַווענען.

אלס ענטפער אויף דער איינלאַדונג פון רב הכולל און פרוי רוזן, האָט הער דזשאָרדאַן געפּראַוועט דעם סדר ביי זיי אין דער היים.

גראַטולאַציע וויזיט

דעם 20-סטן אַפּריל 1967, האָט זיין עקסעלענץ דער מיניסטער פון מדינת ישראל אין בוקאַרעשט, **אליעזר דורון** און פרוי, אין באַגלייטונג פון הער יונה רוזן ערשטער סעקרעטאַר פון דער געזאַנדשאַפט און פרוי, געמאַכט א באַזוך דעם רב הכולל, און פּרעזידענט פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהלות, דר. דוד משה רוזן און פרוי.

דער מיניסטער פון מדינת ישראל האָט אויסגעדריקט דעם רב הכולל און דער גאַנצער יידישער קהלה פון רומעניע וואַרעמע ברכות לכבוד פסח תשכ"ז.

דאַנקנדיק זיין עקסעלענץ, האָט דער רב הכולל אים געבעטן ער זאָל איבערגעבן דעם ישראלישן פאָלק זיין ברכה, פאַר פּראָספּעריטעט, דערפאָלג און זיין ארבעט און שלום.

אַן אינטערוויו מיט הער דר. נחום גאָלדמאַן

פאַר אונדזער צייט-שריפט

מיר — מיינע קאָלעגן און איך — זענען טיף גערירט און אויך פול מיט פרייד אין דערזעלבער צייט, וואָס מיר האָבן געקאָנט פעסטשטעלן אז אין רומעניע איז מען ממשיך דאָס יידישע לעבן, און אז ס'זענען פאַראַן מוסדות און אַנשטאַלטן וועלכע זאָרגן פאַרן אָפּהיטן אונדזערע טויזנטיאָריקע טראַדיציע".

מיט די דאָזיקע ווערטער האָט אונדזער „געשפּרעכס-פּאַרטנער" אָנגעהויבן שילדערן זיינע איינדרוקן, ביים סוף פון באַזוך, וואָס ער האָט געמאַכט אונדזער קהלה.

— ווי ס'איז באַקאַנט, האָבן מיר איידער מיר זענען געקומען קיין רומעניע, באַזוכט טשעכאָסלאָוואַקיע, אונגאַרן און יוגאָסלאַוויע. אין אָט די אלע לענדער מאַכן די יידישע קהלות אָנשטרענגונגען, וואָס מ'דאַרף זיי צושרייבן לשבח, כדי אויפצוהאַלטן דאָס רעליגיעזע לעבן, אָפּצוהיטן די טראַדיציע, די יידישע קולטור. אין רומעניע אָבער, פולסירט דאָס רעליגיעזע לעבן פיל שטאַרקער.

מיר גיבן זיך אָפּ חשבון אז אַ דאַנק א קאָמפּלעקס פון אומשטענדן — קודם כל די גרויסע קרבנות וואָס די דאָזיקע קהלה האָט געגעבן אין די יאָרן פון מלחמה און נאַציסטישער באַרבאַריי — שטעלן זיך פאַר דער קהלה, ערנסטע פּראָבלעמען כדי צו קאָנען אויפהיטן די טראַדיציע און דאָס רעליגיעזע לעבן. קודם כל דער מאַנגל אין כלי-קודש, וואָס איז א שווער פּראָבלעם, אויך פאַר אנדערע יידישע ישובים פון דעם טייל אייראָפּע. דער יידישער וועלט קאָנגרעס און אנדערע יידישע אָרגאַניזאַציעס, האָבן דאָס פּראָבלעם אויפן אויג, און באַמיען זיך צו געפינען דעם פּאַסיקסטן אופן כדי צו העלפן אין דער זאַך.

— אין אייער רעדע אין דער כאָר-שול, האָט איר זיך פאַררופן אויף א געדאַנק וואָס איז אַרויסגעזאָגט געוואָרן אויף א פאַריקן אַמעריקאַנישן קאָנגרעס און נעמלעך, אז די יידישע מנהיגים פון דער תקופה פון צווישן ביידע וועלט-מלחמות האָבן געקאָנט מער אויפטון כדי, מציל צו זיין זייערע ברידער, פונעם נאַציאַנישן גיהנום. וויאזוי דאַרף מען פאַרשטיין די דאָזיקע באַהויפּטונג ?

— אָנהייבנדיק פון די יאָרן 1932 — 1933, ווען די נאַציסטישע נאכט האָט זיך אַראָפּגעלאָזט קודם אויף דייטשלאַנד, און דערנאָך אַלץ ווייטער, האָט זי אַרומגעכאַפּט אַלץ גרעסערע שטחים פון אייראָפּע, האָבן נישט געפעלט קיין קלאָרע סימנים וועלכע האָבן געזען און פאַרשטאַנען, ווו גרויס, ווי אומגעהייער ס'איז די סכנה וואָס רוקט זיך אָן, אויף די יידן און אויף דער גאַנצער מענטשהייט. די דאָזיקע מענטשן האָבן אויף א קול זיך געפּעדערט, געוואָרנט, גערופן צו טאַט. איינגעלעך איז דאָס אויך געווען דער הויפּטציל פונעם יידישן וועלט קאָנגרעס, וואָס איז געשאַפן געוואָרן, לויט דער איניציאַטיווע פון רב סטיפן ווייז, פון מיר און פון אנדערע מנהיגים פונעם יידישן לעבן, אין 1936. ליידער, האָט מען זיך גאָר ווייניק צוגעהערט, צו די אלע דראַמאַטישע רופן.

באַלד נאָך היטלערס קומען צו דער מאַכט, האָט דער יידישער וועלט-קאָנגרעס זיך געווענדט מיט א קול-קורא, אז די דייטשע אינ-

(המשך אויף זייט 9)

כתב-עת

של היהדות הדתית הרומנית

ב"ה בוקרשט
מספר 161
ניסן תשכ"ז

ביקור ברכה

ב20 אפריל 1967 ציר מדינת ישראל בארצנו, מר אליעזר דורון ורעייתו ביקרו את הרב הכולל דר. דוד משה רוזן שליט"א, נשיא איגוד קהלות יהודי רומניא ורעייתו. הציר מסר לרב הכולל ולקהלות יהודי רומניא את מיטב ברכותיו לרגלי חג הפסח תשכ"ז.

הרב הכולל הביע לציר מדינת ישראל את תודתו הלבבית ובקש ממנו למסור לאחינו היושבים בציון את ברכתו החמה ללכת מחיל אל חיל בעבודתם הקדושה למען שגשוג ארץ הקודש ולמען השלום העולמי.

[…]קורו […]ל מר […]ארלס […]ורדן, […]מנהל […]ללי […]ז'וינט"

ב23 אפריל הגיע במדינתנו מר צ'ארלס ז'ורדן סגן הנשיא ומנהל הכללי של הארגון „עמעריקען ז'שויינט דיס-טריביושן קומיטי". הוא בא בלויתם של מר משה לוין וזלמן יפה מן ההנהלה האירופאית של הז'שוינט.

בשדה התעופה באו לקבל את פני האורחים הרב הכולל דר. דוד משה רוזן, מנהלי הפדרציה של קהלת יהודי רומניא ומנהלי קהלת יהודי בוקורשט.

ביום 24 אפריל בקר מר ז'ורדן מוסדות הקודש של הקהלה. בתי כנסת, בתי מדרש, נקודות חלוקת המצות והמאכלים הכשרים לפסח, נקודות חלוקת העזרה וכו'.

בליל א' של פסח, במסגרת נאומו החגיגי בבית-המדרש הקורלי, הביע הרב הכולל את ברכתו לאורח החשוב.

מר. ז'ורדן ולויתו נענו להזמנתם של הרב הכולל ורעייתו והשתתפו בסדר של פסח בביתם.

דער וויזיט פון דר. נחום גאָלדמאַן

פּרעזידענט פון „יידישן וועלט-קאָנגרעס

[…] דעם 11 און 16-טן אפריל 1967 איז דער יידישער צבור פון רומעניע באזוכט געוואָרן פון הער דר. נחום גאָלדמאַן, פּרעזידענט פון יידישן וועלט-קאָנגרעס. […] באַגלייט געוואָרן פון די הערן: ארמאנד קאַפּלאַן, סע-[…] פון אינטערנאַציאָנאַלן דעפּאַרטאַמענט פון יידישן […] קאָנגרעס, דר. גערהארדט ריגנער, גענעראַל סעקרעטאַר […] יידישן וועלט קאָנגרעס און יצחק קאָרן, מיטגליד אין […] עקזעקוטיוו פון דער אָרגאַניזאַציע.

[…] געסט האָבן אונטערגענומען דעם וויזיט אויף דער […] פון דר. דוד משה רוזן, רב הכולל און פּרעזידענט […] פעדעראַציע פון די יידישע קהלות אין רומעניע, […] צו באַקענען, אָפן אָרט, מיטן לעבן פון דער יידישער […] אַפּלעכקייט, מיט דעם אופן וויאַזוי ס'זענען אָרגאַ-[…] די אינסטיטוציעס און אנשטאַלטן, וואָס זענען באַרופן […] יידיקן די רעליגיעזע און אַנדערע גייסטיקע באַדער-[…] די מיטגלידער פון דער קהלה.

[…] ערשטן טאָג פון וויזיט, האָבן מיר מיטגעטיילט […] נומער פון דער צייטשריפט.

[…] צווייטן טאָג פון וויזיט, דעם 12-טן אַפּריל, האָט […] גאָלדמאַן און די אַנדערע געסט באַזוכט די רעדאַקציע […] „צייטשריפט פון רעליגיעזן יידנטום" און דעם […] ארכיוו פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהלות, […] האָבן זיך באַקענט מיט דעם פאָנד פון דאָקומענטן […], צווישן וועלכע אייניקע פון זייער א גרויסן ווערט […] געשיכטע פון די רומענישע יידן.

[…] נעמועלבן פאַרמיטאָג, האָבן די געסט באַזוכט דאָס […] פון פּאַפּא סאַארע גאַס, ווו ס'געפינען זיך די מאַגאַ-[…] דער פעדעראַציע. דאָ האָבן זיי געקאָנט זען וויאזוי […] זיך פאַנאַנדער די באַזאָרגונג מיט מצות אויף פסח […] יידן, סיי די קהלות אין לאַנד.

[…] 13 איז הער דר. נחום גאָלדמאַן און די אַנדערע […] פון דער דעלעגאַציע, אין באַגלייטונג פון רב הכולל […] משה רוזן און די הערן: אדוו. עמיל שעכטער, גענעראַל […] פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהלות, הער […] סג"ל, פּרעזידענט פון דער בוקאַרעשטער יידישער […] הער אדוו. מאַרסין בעלוש, פאָרזיצער פון דער אַדמי-[…] סעקציע בא דער פעדעראַציע, אויפגענומען גע-[…] הער פּראָפ. דומיטרו דאַנאַרו, גענעראַל סעקרעטאַר […] קולטוס-דעפּאַרטאַמענט באַם מיניסטאָרן-ראַט. הער דר. […] האָט מיט דער געלעגנהייט אויסגעדריקט זיין פאַר-[…] די פאַרערונג פון דער אָרגאַניזאַציע וואָס ער […] פאַר דער זייער קלוגער און פריינטלעכער פּאָליטיק […] די רומענישע רעגירונג לגבי דער יידישער […] און פאַר דער פולשטענדיקער רעליגיעזער […] וואָס עס האָט די יידישע רעליגיע ווי אויך אַלע […] קולטן. איינצייטיק האָט ער באַזונדערס אַרויסגעהויבן […] פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן צו דער זאַך […] יידישע עפנטלעכע מיינונג זאָל בעסער פאַרשטיין […] אין רומעניע און פאַר אַן ענגערער צוזאַמענאַר-[…] די רומענישע יידן און די יידן פון אַנדערע […] באַזונדערער פּרעסטיזש וועלכן ס'האָט דער-[…] רב הכולל פון רומעניע, די אויטאָריטעט וואָס […] א וואָרט, ברענגען אים אָוואַציעס פון די קאָנ-[…] וועלכע ער ווענדט זיך און זענען א פּאָזיטיווער […] יידישן לעבן פון אומעטום.

[…] פּראָפ. ד. דאַנאַרו, גענעראַל סעקרעטאַר פונעם קולטוס-[…] באַם מיניסטאָרן-ראַט האָט באַגריסט די געסט […] אָנגעזעענע פּערזענלעכקייט דר. נחום גאָלדמאַן. […] באַטאָנט אַז ס'זענען גוט באַקאַנט דר. גאָלדמאַנס […] באַם אַרויסהייבן אָפּשעצן פונעם לעבן פון […] באַפעלקערונג אין דער סאָציאַליסטישער רומע-[…] רעפּובליק.

[…] פונעם קולטוס-דעפּאַרטאַמענט האָט דאַן אָנגע-[…] ס'איז פאַראַן א האַרמאָנישע צוזאַמענאַרבעט צווישן די קולטן און דער מלוכה בא אונדז אין לאַנד, אַז די דאָזיקע צוזאַמענאַרבעט שטיצט זיך אויף א קעגנזייטיקן גייסט פון פאַרשטענדיקונג און אַז אין דער הינזיכט איז דעם רב הכוללס צושטייער ווערטפול. דורכגעדרונגען פון די געפילן פון א גוטן פּאַטריאָט און איבערגעגעבן דער קהלה מיט וועלכער ער פירט אָן, געניסט דער רב הכולל פון פּרעסטיזש אין אויסלאַנד ווי אויך דאָ אין לאַנד. ער איז אין דערזעלבער צייט אויך דעפּוטאַט אין דער גרויסער נאַציאָנאַל פאַרזאַמלונג און פּרעזידענט פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהלות און האָט דעם צוטרוי, סיי פון די פירנדיקע פאָרומס סיי פון די קהלה-מיטגלידער וועמענס מנהיג ער איז.

הער פּראָפעסאָר דאַנאַרו האָט דאַן געהאַט א פריינטלעכן שמועס מיט די געסט.

נאָכמיטאָג האָט דער רב הכולל און פרוי דר. רוזן איינגעאָרדנעט אן אויפנעם אין זייער וווינונג לכבוד די געסט. ס'האָבן זיך באַטייליקט: הער פּראָפ. ד. דאַנאַרו, גענעראַל סעקרעטאַר און מירטשעא נייקאָוו, דירעקטאָר אין קולטוס דעפּאַרטאַמענט, בישאָפן און אָנפירער פון די קולטן פון דער סאָציאַליסטישער רעפּובליק, פאַר זעגלעכקייטן פון רעליגיעזן און קולטור-קינסטלערישן לעבן, מנהיגים פון דער פעדעראַציע פון די יידישע קהלות און פון דער בוקאַרעשטער קהלה, א.א.וו. ס'זענען אויך אָנוועזנד געווען: אבנר, ראַטמאַן און י. אַרנון, צווייטער סעקרעטאַר פון דער ישראלישער געזאַנדשאַפט. דער אויפנעם האָט זיך פאַנאַנדער געוויקלט אין א וואַרעמער און פריינטלעכער אַטמאָספערע.

אין אָוונט האָבן די געסט בייגעוווינט בא א ספּעקטאַקל אין אָפּערע און באַלעט-טעאַטער.

דעם 13-טן אַפּריל האָבן די געסט ווייטער וויזיטירט פאַרשידענע געזעלשאַפטלעכע אַנשטאַלטן.

פאַרמיטאָג איז אויפן בית עולם פון דזשיורדזשיולוי פאָר-געקומען אן איינדרוקספולע פייערלעכקייט בעת וועלכער הער דר. נחום גאָלדמאַן, אין באַגלייטונג פון די מנהיגים פון דער פעדעראַציע, האָט אַנידערגעלייגט בלומענקראַנץ בא די קברים פון די קרבנות פון לעגיאָנערן פּאָגראָם פון יאַנואַר 1941, באַם מאָנומענט לזכר פון די 769 קדושים וואָס זענען אומגעקומען אויף דער שיף „סטרומא" אויפן וועג קיין ארץ ישראל און בא דעם קבר ווו ס'איז באַהאַלטן די זייף (ר.י.פ.) (ריינעס יודישעס פעט) וואָס איז געמאַכט געוואָרן פון יידישע גופים דורך די נאַצישע אכזרים. מיט דער גע-לעגנהייט האָבן די חזנים גוטמאַן, האַרניק און יוקאָווסקי אָפּגעריכט תפילות און דער רב הכולל דר. דוד משה רוזן האָט נעזאָגט דאָס קאַפּיטל תהלים קל"ז און קדיש.

אין דער מלבים שול האָבן די געסט בייגעוווינט באַם לימוד אין דער תלמוד תורה. זיי זענען באַגריסט געוואָרן פון הער משה בראַונשטיין, פּרעזידענט פון דער שול. די קינדער האָבן געזונגען „זה היום" און דער הער דר. נחום גאָלדמאַן האָט געחתמעט אין „פּנקס", וואָס האָט אַן אַריינפיר וואָרט מיט דעם כתב-יד פונעם גרויסן גאון מאיר לייבוש מלבים.

אין אָוונט האָט הער אליעזר דורון, מיניסטער פון מדינת ישראל אין בוקאַרעשט, איינגעאָרדנעט א קאָקטייל לכבוד הער דר. נחום גאָלדמאַן און די פּערזאָנען וואָס באַגלייטן אים.

פרייטיק דעם 14-טן אַפּריל זענען די געסט פאַרבעטן געוואָרן פון רב הכולל דר. דוד משה רוזן זיך צו באַקענען מיט די שיינקייטן פון בוקאַרעשט. זיי האָבן געקאָנט באַ-וואונדערן די נייע קוואַרטאַלן וואָס זענען אויסגעוואַקסן אין די לעצטע יאָרן א.א. די געסט האָבן באַזוכט דעם קונסט-מוזיי און דעם דאָרף-מוזיי.

פּרעזידענט דר. גאָלדמאַן בשעת דער רעדע אין דער כאָר-שול
Preşedintele dr. Goldman în timpul cuvîntării în Templul coral.

צו מיטאָג האָט הער דר. גאָלדמאַן איינגעלאַדן צום מאָלצייט הער און פרוי דר. רוזן, פרוי און הער גענעראַל סעקרעטאַר דומיטרו דאַנאַרו די מנהיגים פון דער פעדעראַציע, פון בו-קאַרעשטער יידישער מלוכה טעאַטער, זשורנאַליסטן א.א.

פרייטיק צו נאַכט זענען זיי געווען באַם קבלת שבת אין דער כאָר שול ווו ס'איז געווען א זייער גרויסער עולם.

בעת דעם פייערלעכן געבעט פאַר שלום המלכות און שלום ישראל האָבן געעפנט דעם ארון קודש די הערן דר. נחום גאָלדמאַן און פנחס ספּיר, פינאַנץ-מיניסטער פון מדינת ישראל. דער רב הכולל האָט געהאַלטן א פייערלעכע דרשה און הער דר. נחום גאָלדמאַן האָט געהאַלטן א רעדע. (מיר פאַרעפנטלעכן א רעזומאַט פון ביידע רעדעס).

אין פעסט-זאַל פון דער כאָר-שול איז דאַן פאָרגעקומען די טראַדיציאָנעלע שבתדיקע סעודה.

שבת דעם 15-טן אַפּריל האָבן די געסט געדאַוונט אין דער שול „ישועה טובה" פון דער ניקאָס בעלאַיאַניס-גאַס. איינדרוקספול זענען געווען די ברכת התורה, ווען מען האָט אויפגערופן הער דר. נחום גאָלדמאַן.

שבת צו נאַכט האָט די פעדעראַציע פון די יידישע קהלות איינגעאָרדנעט אן אויפנעם לכבוד די געסט אין רעסטאָראַנט אַטעניי-פּאַלאַס. ס'האָבן זיך באַטייליקט: הער פּראָפ. דומיטרו דאַנאַרו, גענעראַל סעקרעטאַר אין קולטוס דעפּאַרטאַמענט, בישאָף וויסאַריאָן, אַלס פאַרטרעטער פון דעם פּאַטריאַרך פון דער רומענישער אָרטאָדאָקסישער קירך, דער גייסט-לעכער אַלעקס. יאַנעסקו, וויקאַר פון דער בוקאַרעשטער מיטראָפּאָליע, פּראָפ. נ. ניקאָלאַעסקו, רעקטאָר פונעם טעאָלאָגישן אינסטיטוט פון דער רומענישער פּאַטרי-אַרכיע, מאָנסעניאָר פראַנטשיסק אויגוסטין, אָנפירער פונעם רוימיש-קאַטוילישן ארץ-בישאָפטום אין בוקאַרעשט, בישאָף דיראַיר מאַרדיקיאַן, שעף פון דער אַרמענישער קירך אין רומעניע, אַדוואָקאַט ק. פּאַראַסקיוועסקו-באַלאַטשאַנו, פּרע-זידענט פונעם פאַרבאַנד פון די בוקאַרעשטער אַדוואָקאַטן

(המשך אויף זייט 8)

MARI FIGURI DIN TRECUT

MOSES GASTER,

îndrăgostitul de slova românească

S-au scurs 28 de ani de la trecerea în lumea drepţilor a dreptei şi luminoasei personalităţi ce a fost rabinul dr. Moses Gaster, filolog, membru de onoare al Academiei române şi apoi conferenţiar la universitatea din Oxford.

L-am cunoscut personal, cînd s-a reîntors în ţară, în 1929 în casa prof. N. Cartojan şi l-am revăzut cînd a revenit în 1935 pentru a preda manuscrisul ediţiei Anton Pann. De statură mijlocie, dar bine legat, cu o faţă blîndă şi iradiind luminozitate, cu o privire plină de voie bună şi cu vorbirea smălţată de umor, Moses Gaster era modest şi simplu, ca orice om de seamă, plin de o bunătate direct cuceritoare.

Din brelanul de glorioşi oameni de ştiinţă, intraţi prin operele lor în patrimoniul de aur al culturii române, alături de H. Tiktin, Lazăr Şeineanu şi Aurel Candrea, Moses Gaster e cel mai proeminent. Silit să se expatrieze, el a rămas nu numai un fiu credincios şi devotat al plaiurilor natale, dar a continuat, pe meleaguri străine, militarea pentru graiul şi predarea filologiei româneşti. Din 1886, de cînd ne-a părăsit, M. Gaster a stat în contact strîns, nemijlocit, cu locul de baştină, purtînd în ţara adoptivă torţa vie a folclorului şi slovei dulci a ţării sale natale. După „Literatura populară română", ieşită în 1882 şi „Apocrife în literatura română", a venit la rînd „Crestomaţia Română" în două volume, apărută la Lipsca în 1891. Lucrările de folclor şi de istorie a literaturii române vechi au apărut astfel una după alta, fie că se afla la Bucureşti, unde s-a născut, sau la Londra, unde a publicat studiul din Enciclopedia britanică asupra României. Ultimul său act de prezenţă vie şi mărturie de dragoste pentru România a fost „Anton Pan — Povestea vorbirii, cu un studiu introductiv de dr. M. Gaster".

Potrivit invitaţiei pe care i-o făcuse, venind la Londra, prof. univ. N. Cartojan, Gaster a ţinut să-i întoarcă vizita, aducînd personal manuscrisul textului său la începutul anului 1935, o dată cu mărturisirea sentimentelor sale de bucurie şi satisfacţie pe care i-o hărăzise oferta titularului catedrei de istorie a literaturii vechi române. Şi aceste sentimente sînt reflectate în introducerea-spovedanie, cuprinzînd nespus de mşcătoare rînduri: „Eu am primit această propunere cu toată bucuria, în ciuda vîrstei mele înaintate şi a ochilor mei întunecaţi, cu toată lipsa de ajutoare literare, în afară de cele pe care le am in biblioteca mea. Totuşi, chiar şi aşa, m-am pus pe lucru". (Gaster era orb încă de la primul război mondial şi o secretară îi citea zilnic manuscrisele şi lucrările vechi ce-l interesau şi mai ales scrierile apărute la noi cît şi ziarele şi revistele române). Era o ofertă venită din ţară. Cum era să n-o primească cu drag şi să n-o execute de îndată, acela care de cîte ori îl întîlneai îţi vorbea cu calmul preotului, dar cu ardoarea prietenului, de amiciţia sa cu Eminescu, pe care l-a cunoscut îndeaproape şi a colaborat cu el? Aşa cum povestea sfătosul rabin, îl cunoscuse în intimitate pe genialul nostru poet şi se vizitau reciproc pentru că şi pe Eminescu şi pe Gaster îi pasiona literatura veche. Cînd găsea Eminescu un manuscris de preţ, da fuga la Gaster să-i arate comoara şi să-i amănunţească amîndoi tainiţele frumuseţilor, cînd găsea Gaster ceva de soi, făcea întocmai ca şi devotatul său prieten. Era impresionant să-l asculţi pe Gaster istorisind felul cum îşi rupea Eminescu de la gură pentru a putea achiziţiona un manuscris preţios. „Il găseai de obicei în halat şi cu fesul în cap", povestea marele învăţat. „şi-nvălurat în norii fumului de ţigară, uneori amicul meu trăgînd şi din narghilea. Aşa se explică faptul că din cele 61 de manuscrise vechi, cînd am început, în 1883, studiul despre literatura română populară, cîteva din cele mai interesante erau din cele colecţionate de marele meu prieten". Ele există acum la Academia noastră la „Fondul dr. Gaster".

Invitaţia prof. N. Cartojan i-a incitat valorosului savant tinereţea pe care o vădea în tot ce săvîrşea, cu toţi anii săi înaintaţi. Şi mărturisirea lui că s-a aşternut la treabă, invederează c-a făcut-o cu nestăvilită bucurie, ştiind că aduce o contribuţie nouă, de seamă, la cunoaşterea unuia din cei mai frecvenţi şi mai pasionaţi culegători de folclor, Anton Pann. Iată mărturia tinereţii sale spirituale: „Am apucat alte drumuri decît acele care au fost bătute de către cei care au scris înaintea mea. Mi-am croit cărări noi. N-am dat crezămînt legendelor care s-au cristalizat în jurul vieţii şi a scrierilor lui Anton Pann. Am căutat răspuns la întrebările ce se grămădeau: De unde a venit? Cum a crescut? Prin ce mijloace a trăit? Cum a ajuns în Ţara românească? În ce fel? Şi aşa înainte, tot firul vieţii: cînd s-a însurat? Unde a învăţat şi ce a învăţat? şi mai ales, de unde el, ca autodidact, care n-a trecut prin nici o

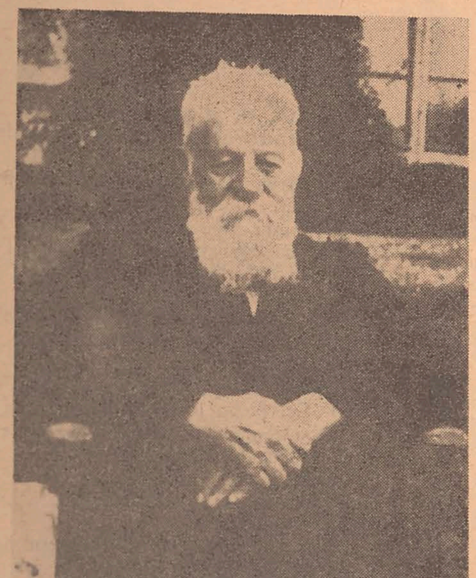

şcoală regulată, deodată a devenit autor: ce l-a îndemnat şi unde a luat pilda? De ce izvor s-a slujit? ş.a.m.d. am săpat adînc prin rădăcina vieţii şi activităţii lui: şi aici dau cititorilor rezultatul cercetărilor şi muncii mele, care a început de mai bine de 50 ani, căci eu am început de la 1877 să mă ocup de dînsul".

Fireşte, dîndu-şi cu nestăvilit entuziasm şi spontană bucurie contribuţia, acest exemplar de erou din antichitate, cu tot umorul lui, nu putea să n-o amintească şi să nu-şi împărtăşească lectorilor amărăciunea că atît pustiu de vreme a durat pînă s-a putut îndeletnici iar cu opera unui scriitor drag încă din adolescenţă: „Iar pe tine, „Povestea vorbirii" te trimit pe caicul şubred al opiniei publice, ca să treci luciul mării, bătut adeseori de vîntul aprig al criticii părtinitoare şi peste talazurile furtunoase ale patimilor omeneşti şi s-ajungi, nevătămată, la limanul dorit, în mîna acelora care, ca mine, au iubit şi iubesc tot ce iese din inima şi sufletul poporului". El se exprima aşa cum grăia cu semenii săi, cu deplină sinceritate. Şi păstrează acest ton pînă şi în adresa pusă dedesuptul iscăliturii: „În preajma anului al 80-lea al vieţii mele, în iulie 1935, în casa mea, 193, Maida Vale, London W. 9".

Astă amănunţită adnotare a casei şi străzii, ne-a amintit două amănunte semnificative, care îi impresionau pe vizitatorii săi, fie că erau savanţi veniţi să ceară o deslușire în probleme de orientalistică sau ebraistică, fie oameni veniţi să asculte părerea rabinului-învăţat asupra unei interpretări a legii, fie că vizitatorii erau oameni de talia unui Iorga sau Titulescu. De se plîngea careva că n-au putut nimeri la savant acasă, cu nelipsitul lui umor, acesta le replica: de ce n-aţi spus agentului circulaţiei să vă ducă *mai de vale,* că nimereaţi direct la mine!"

Un student român, Eugen Iarovici, cunoscîndu-l la ambasada noastră pe marele cărturar şi scriitor, acesta i-a propus să vie să-l ajute la descifrarea textelor vechi româneşti. Acceptînd, tînărul i-a spus într-o bună zi: Maestre, eu-s iniţiat în chirilica de tipar, dar a dv. e de mînă şi nu o înţeleg totdeauna". „Scrie-mi-o în mînă", i-a replicat Gaster. Şi acesta i-a desenat-o în palmă. Aşa făcea şi cu fiul său cel mare, Jack, profesor şi el de orientalistică. De cum făcea cunoştinţă cu un om şi-i da mîna, i-o păstra mai multişor în mîna lui. Unii din aceştia au afirmat că o săvîrşea ca studiind pe îndelete mîna interlocutorului, să-i descifreze trăsăturile caracterului. Eu cred însă, că minunatul om căuta în şanţurile palmei liniile intime spre vasele comunicante ale inimii semenului său.

Nota patetică întrezărită în finalul prefeţii la „Anton Pann" avea să apară în ultimul mesaj în cinstea ţării sale de baştină. Moses Gaster parcă a ţinut ca ultima zi a vieţii sale s-o folosească împărtăşindu-se de graiul care i-a fost mai iubit ca orice pe lume: se ducea să ţină o prelegere asupra literaturii române la Universitatea din Reading, la un festival organizat de studenţii români, şi s-a stins pe drum, în maşina care-l purta către facultate. Studenţii care-l aşteptau cu înfrigurare şi vor fi aflat tragica veste, vor fi înţeles sublima semnificaţie din dorinţa venerabilului pedagog, care deşi bolnav, a stăruit să ţină conferinţa şi a închis ochii pe drum, poate repetînd în gînd frazele româneşti ce avea să rostească pentru scumpii lui compatrioţi.

CAMIL BALTAZAR

AMINTIRI DESPRE DOCTORUL NIEMIROWER

Rabinul dr. Iacob Niemirower a fost timp de aproape o jumătate de secol, unul din marii animatori ai culturii iudaice în România. Teolog, literat, istoric, publicist, rabinul dr. I. Niemirower, prin cultura sa aleasă, prin deosebitele sale calităţi morale şi sufleteşti, a fost un demn şef spiritual al evreimii din România. El a sintetizat credinţa iudaismului întreg din ţară, topindu-l într-un suflet mare, păstorind în pace şi cu demnitate rînd pe rînd comunitatea din Iaşi, comunitatea evreilorde rit spaniol din Bucureşti şi apoi, ca şef rabin al cultului mozaic, întreaga colectivitate evreiască de la noi.

Om de acţiune, savant şi gînditor, rabinul dr. Iacob Niemirower a fost şi om de spirit, care făcea să iradieze în jurul lui căldură şi bună dispoziţie. Avea totdeauna disponibilă o vorbă de duh sau o replică spirituală, promptă şi la obiect. D-rul Iacob Niemirower a fost în mod fericit completat de credinicioasa-i tovarăşă de viaţă, d-na Fanny Niemirower, născută Margulies, cu care a împărţit o viaţă plină de nobile şi înalte realizări.

În societate şi în cadrul familiar în care s-au întîlnit figurile proeminente ale iudaismului ieşean şi bucureştean, d-na Fanny Niemirower a adus aportul personalităţii ei scînteietoare.

La o vîrstă venerabilă, d-na Fanny Niemirower păstrează o memorie uimitoare a evenimentelor şi faptelor atît de bogate pe care le-a trăit alături de regretatul ei soţ. Ne-am permis s-o rugăm să ne evoce cîteva momente şi figuri care au populat două vieţi bogate în gînduri şi fapte.

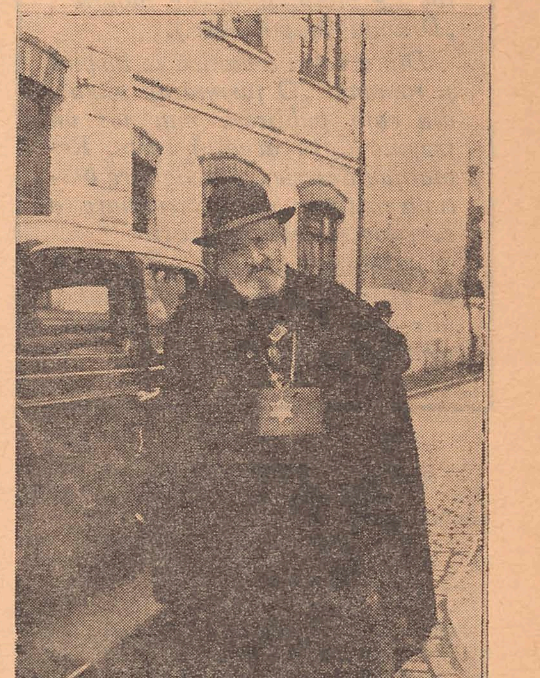

— Regretatul meu soţ a „debutat" ca rabin la Iaşi, cu o predică de probă care a reuşit atît de bine, încît a fost imediat angajat de comunitatea de acolo. Avea atunci 25 de ani şi se întorsese în oraşul său natal şi cu titlul de doctor în filozofie, obţinut cu „Magna cum laude". La Iaşi a păstorit timp de zece ani ca rabin predicator, reuşind, la început nu fără opoziţii, să fie ascultat şi în scurt timp iubit şi respectat.

Umorul fin era o calitate recunoscută a rabinului dr. Iacob Niemirower. Dintre numeroasele împrejurări în care a dat dovadă de acest dar, voi aminti de următoarea:

Odată, fiind invitat la un banchet, la care gazda era o înaltă personalitate a vremii, soţul meu se găsi în încurcătură, neputînd gusta din bucatele servite, întrucît aceasta ar fi contravenit legii iudaice.

Intrigată, gazda i se adresă cu desăvîrşită politeţă: „Vă rog, nu gustaţi?!"

„Mă iertaţi, răspunse cu un surîs rabinul Niemirower. Dar eu am două regimuri: unul de la bătrînul medic Moise, şi altul de la medicul meu, Grossman. Cu ultimul ar mai marge, poate, dar cu Moise e mai greu.

El însuşi o personalitate proeminentă, Iacob Niemirower a fost în relaţii cu marile figuri ale epocii. Mulţi dintre ei ne-au fost oaspeţi, la Iaşi si la Bucureşti. Astfel, în anul 1907 am avut cinstea de a-l găzdui pe Şalom Alechem. Un om de neuitat. Umorul lui ne fermecase. La una din şezătorile organizate la Iaşi, Şalom Alechem a citit din povestirile sale. Dacă-mi amintesc bine, la prima şezătoare a citit, stîrnind un mare entuziasm, bucata „Di Kapures". Am fost împreună cu el şi la un spectacol al teatrului evreiesc din Iaşi, unde se juca una din comediile sale. Tot atunci a ţinut şi o conferinţă în localul şcoalei „Cultura". În amintirea vizitei sale la Iaşi, ne-am fotografiat împreună cu cîţiva fruntaşi ai evreimii ieşene, între care-i şi dr-ul K. Lippe, dr-ul Frühling şi alţii. Pe o carte poştală trimisă mie pe cînd mă aflam în Belgia, e iscălit alături de Max Nordau şi Şalom Alechem.

— Am cunoscut, fireşte, multe figuri de seamă ale evreimii ieşene de la începutul acestui veac. De unii mă leagă amintiri scumpe. Între admiratorii soţului meu era şi dr-ul K. Lippe, veteranul şi omul de mare cultură, care a publicat numeroase studii şi comentarii asupra literaturii talmudice. Lippe a fost şi la nunta mea. La Iaşi ne frecventa casa şi marele filolog Tiktin şi rabinul dr. Iacob Nacht, cu care soţul meu a fost coleg de studii teologice la Berlin — un savant, cunoscător al folclorului iudaic şi d-rul Bustin, popularul medic ieşean, preşedintele Toynbee-Hallului din Iaşi. Acest ateneu popular în care se ţineau interesante conferinţe a fost înfiinţat de dr-ul Lippe împreună cu Heinrich Rosenbaum şi soţul meu, la un an de la venirea mea la Iaşi, în 1906. Dar e greu să-mi amintesc de toate figurile proeminente ale iudaismului ieşean care ne frecventau casa.

Între prietenii noştri se număra şi dr-ul Steuerman-Rodion, poetul „Spinilor" şi traducător al lui Heine. Era un om foarte sensitiv. Participa la toate manifestările culturale evreieşti, la toate acţiunile de binefacere şi asistenţă socială. A avut un sfîrşit tragic, sistemul lui nervos şi aşa şubred, fiind zdrucinat pe la finele primului război mondial.

În casa noastră venea şi Agatha Bîrsescu. Cînd am cunoscut-o, jucase la Burghtheater, renumita scenă din Viena, unde a debutat în „Hero", repurtînd un succes răsunător precum şi la Teatrul Naţional din Iaşi. Vocea ei îmi răsună şi acum în urechi. Avea un glas vibrant de violă, o figură foarte expresivă şi o simplitate înăscută, care au contribuit de altfel, la succesul artistic, dînd spontaneitate şi naturaleţă jocului ei. Ne ţinea în curent prin corespondenţă cu toate succesele şi necazurile ei. Ne trimitea scrisori de ori unde se afla, în ţară sau în străinătate: de la Bucureşti şi Craiova, de la Londra sau New-York. Marea actriţă a nutrit o caldă preţuire pentru soţul meu, care-i dăduse recomandaţii călduroase, cînd a plecat în turneu în America, unde a jucat şi într-un ansamblu de teatru evreiesc, în „Debora" şi în alte tragedii din marele repertoriu al teatrului universal.

Nici după două ceasuri de evocări, venerabila d-nă Fanny Niemirower nu se arătă obosită. Dimpotrivă. Rolul se inversase. Cu toată vîrsta-i înaintată voia să afle noutăţi. E în curent cu mişcarea literară şi artistică din ţară. A ascultat la radio tălmăcirile, foarte reuşite, făcute din opera poetului, de curînd decedat, Alfred Margul Sperber şi era emoţionată. Îl cunoscuse de aproape şi pe Sperber, care o vizita pînă nu i se agravase boala. Şi pe Iacob Gropper. Dar pe cîţi nu-i cunoscuse în primitoarea lor casă...

SAVIN SOLOMON

ERICH MARIA REMARQUE

O fărîmă de viaţă

Scriitorul german Erich Maria Remarque şi-a cîştigat celebritatea datorită romanelor sale consacrate marilor suferinţe provocate omenirii de cele două războaie mondiale. („Pe frontul de vest nimic nou", „Întoarcerea de pe front", „Trei camarazi", „Soroc de viaţă, soroc de moarte", „Drumul înapoi" etc.).

Din aceeaşi tematică se inspiră şi romanul „O fărîmă de viaţă", din care publicăm mai jos un fragment. În această carte, Remarque descrie cu indignare bestiala acţiune de exterminare a evreilor de către nazişti.

Acţiunea romanului se petrece în ultimele luni ale războiului, într-unul din sinistrele lagăre de concentrare naziste.

În baraca urît mirositoare domnea întunericul. De multă vreme deţinuţii nu mai aveau lumină, seara.

— „509", şopti Berger. „Lohmann vrea să-ţi vorbească.

— E pe sfîrşite ?

— Încă nu.

509 se furişă pe coridoarele înguste la poliţa de scîndură, lîngă care se distingea matul dreptunghiular al geamului.

— „Lohmann". Ceva se mişcă.

— E şi Berger aici ? întrebă Lohmann.

— Nu.

— Adu-l aici !

— Pentru ce ?

— Adu-l !

509 se strecură înapoi, însoţit de o ploaie de înjurături, căci în drumul său călca pe trupurile lungite pe coridoare. Cineva îşi înfipse dinţii în pulpa sa. Îl izbi pe necunoscut în cap pînă cînd reuşi să se elibereze.

După cîteva minute, reveni cu Berger.

— Sîntem aici. Ce voiai să ne spui ?

— Ţine ! răspunse Lohmann dibuindu-i mîna.

— Ce ? întrebă 509.

— Întinde palma ta sub a mea.

509 simţi pumnul subţire al lui Lohmann. Pielea era uscată, ca de şopîrlă. Încet, el deschise pumnul trecînd în palma celuilalt un [illegible] obiect mic, solid.

— De unde îl ai ?

— E dintele meu, şopti Lohmann.

— Ce ? Berger se trase mai aproape. Cine a făcut aceasta ?

— Eu însumi, chicoti stins Lohmann.

— Tu ? Cum ?

Simţeau mulţumirea muribundului. Părea ca un copil mîndru de isprava lui.

— Cu un cui. Un cui mic de fier. L-am găsit şi mi-am zmuls cu el dintele din gură. Mi-a trebuit două ore pentru asta.

Lohmann îl luă de lîngă el şi îl dădu lui Berger.

Acesta îl ţinu în dreptul geamului şi observă : E murdar şi ruginit. A sîngerat ?"

— Berger, chicoti Lohmann din nou, acum îmi pot permite să fac chiar şi o septicemie.

— O clipă spuse Berger scotocindu-şi buzunarele. Are cineva un chibrit ?

Chibriturile erau scumpe.

— Eu nu am, răspunse 509.

— Ia de la mine, spuse cineva din patul de mijloc.

Berger scăpără chibritul. Berger şi 509 ţineau ochii închişi, ca şi cum s-ar feri. În realitate, în acest fel căutau să cîştige lumină.

— Deschide gura — spuse Berger.

Lohmann îl privea ţintă.

— Nu fi caraghios. Vinde aurul.

— Deschide gura !

Peste faţa lui Lohmann se aşternu ceva care putea fi socotit un surîs.

— Lasă-mă în pace. Sînt bucuros că v-am mai văzut o dată pe amîndoi.

— Am să-ţi tamponez iod pe rană. Aduc imediat flaconul.

Berger dădu chibritul lui 509 şi se strecură iar spre patul lui.

— Stinge lumina ! se auzi implorînd un glas.

— Tacă-ţi gura ! răspunse cel care dăduse chibritul.

— Stinge lumina ! — se auzi din nou aceeaşi voce — Vrei să ne împuşte paza ?

509 stătea ghemuit la perete. Omul din patul de mijloc ţinea pătura la geam, iar 509 acoperea mica flacără cu jacheta lui. Ochii lui Lohmann erau limpezi. Prea limpezi. 509 urmărea cu privirea capătul băţului de chibrit, care se consuma încet, apoi îl privi pe Lohmann ; îşi aminti că îl cunoaşte de şapte ani şi se gîndi că îl vede acum pentru ultima oară. Văzuse prea multe chipuri asemănătoare, ca să nu-şi dea seama de aceasta.

Flacăra îi ardea degetele, dar el continua să ţină chibritul pînă se stinse complet. Îl auzi pe Berger revenind. Întunericul era din nou de nepătruns.

— Mai ai un chibrit ? întrebă 509 pe bărbatul din patul de mijloc.

Omul îi dădu unul. E ultimul. „Ultimul, gîndi 509. Cincisprezece secunde de lumină. Cincisprezece secunde pentru cei patruzeci şi cinci de ani ai lui Lohmann.

Se ivi un mic cerc de lumină.

— Stinge lumina, afurisitule. Şi un pumn îl lovi peste mîna cu chibritul.

— Nătărăule, nimeni nu ne poate vedea !

509 lăsă chibritul mai jos. Berger se afla lîngă el, cu flaconul de iod în mînă. „Deschide gura !" Vocea i se frînse. Îşi dădu seama de starea lui Lohman cu toată claritatea. Ştia prea bine că iodul era de prisos, îl adusese doar ca să facă ceva. Cu mişcări lente, băgă flaconul în buzunar. Lohmann îl privea liniştit, fără să clipească. 509 privea în altă parte. Deschisese pumnul şi privea micul obiect strălucitor de aur. Apoi îşi mută din nou privirea asupra lui Lohmann. Flacăra chibritului îi ardea degetele, apoi lumina se stinse.

— Noapte bună, Lohmann, spuse 509.

— Mai tîrziu o să venim din nou, spuse Berger.

— Nu mai e nevoie, şopti Lohmann. Totul e acum atît de simplu !...

„Poate mai găsim cîteva chibrituri."

Lohmann nu răspunse.

509 ţinea în palmă dintele de aur. „Hai afară, îi şopti lui Berger. Vorbim mai bine afară, acolo sîntem singuri."

Unul cîte unul se furişară pe uşă, adăpostindu-se de vînt în spatele barăcii. Oraşul era aproape cu totul cufundat în întuneric. Numai turnul bisericii Katharni ardea cu o flacără uriaşă. Construcţia aceasta veche, din grinzi de lemn uscat nu putea fi salvată de furtunurile pompierilor, de aceea fusese lăsată să ardă complet. Cei doi se ghemuiră la pămînt.

— Ce facem ? înt[illegible]

Berger se f[illegible]

— Dac[illegible] [illegible]ebă 509.

[illegible]ecă la ochi.

— [illegible] coroana figurează cumva în registrele lor, sîntem pierduţi. Vor cerceta cu deamănuntul, iar pe cîţiva dintre noi îi vor spînzura. Pe mine în primul rînd.

— Lohmann susţine că nu e înregistrată. Pe vremea cînd a venit el în lagăr încă nu se introdusese această regulă. E de şapte ani aici. Pe atunci se smulgeau deţinuţilor dinţii de aur fără a-i mai înregistra. Înregistrarea a fost introdusă mai tîrziu.

— Eşti sigur de asta ?

509 ridică din umeri.

Tăcură un timp.

— Mai avem încă timp să spunem adevărul şi să predăm coroana ; sau să i-o punem înapoi după ce moare, explică 509.

Mîna lui strînse puternic fărîma de aur... Eşti de acord ?

Berger clătină din cap. Aurul acesta însemna cîteva zile de viaţă. Amîndoi ştiau că nu vor mai preda dintele.

— În definitiv dintele nu putea să se fi rupt cu cîţiva ani în urmă şi să-l fi vîndut chiar Lohmann ? întrebă 509.

Berger se uită lung la el.

— Crezi că SS-ul va înghiţi asta ?

— Nu. Mai ales cînd vor descoperi rana proaspătă în gură.

— Aceasta e puţin probabil. Dacă mai rezistă cîtva timp, rana se va închide. În afară de asta e o măsea laterală, ceea ce îngreunează controlul. Dacă moare în seara asta, pînă mîine la prînz va fi ţeapăn, dacă însă moare mîine dimineaţă, va trebui să-l ţinem aici pînă va deveni ţeapăn.

509 îl privi pe Berger. Trebuie să riscăm. Avem nevoie de bani. Mai ales acum.

— Da. Fără bani nu putem rezista.

— Cine să plaseze dintele ?

— Lebenthal. Numai el o poate face.

În spatele lor se deschise uşa barăcii. Cîţiva oameni trăgeau de mîini şi de picioare un corp pe care îl tîrau spre o grămadă de lîngă alee. Acolo zăceau cei care muriseră după apelul de seară.

— E Lohmann ?

— Nu. Nu e el.

După ce lăsară mortul, oamenii se înapoiară în baracă.

— A observat cineva că avem dintele ? întrebă Berger.

— Nu cred. Cel mult, cel care ne-a dat chibritele.

A spus ceva ?

— Nu. Pînă în prezent, nu. Dar mai poate să-şi ceară partea.

— Asta ne-ar supăra cel mai puţin. Întrebarea e dacă nu e mai rentabil pentru el să Aproape nimeni nu încercase. Din lagărul de

509 rămase pe gînduri. El ştia că există inşi care pentru o bucăţică de pîine sînt capabili de orice.

— Nu părea să fie dintre aceştia, spuse el într-un tîrziu.

De ce atunci ne-a oferit chibriturile ?

— Una cu alta nu are de-a-face. Trebuie să fim prudenţi. Altfel sîntem pierduţi şi Lebenthal de asemenea.

509 ştia şi el bine aceasta. Văzuse pe mulţi spînzuraţi pentru lucruri mult mai puţin grave.

— Trebuie să-l ţinem sub observaţie, explică el. Cel puţin pînă cînd Lohmann va fi ars şi Lebenthal va fi plasat dintele. Pe urmă nu mai are ce să mai facă.

Berger aprobă.

— Eu mă duc iar înăuntru. Poate îmi mai trece ceva prin minte.

— Bine. Eu rămîn aici şi îl aştept pe Leo. Trebuie să mai fie în lagărul de muncă.

Berger se sculă şi intră în baracă. El şi 509 şi-ar fi riscat fără ezitare viaţa dacă

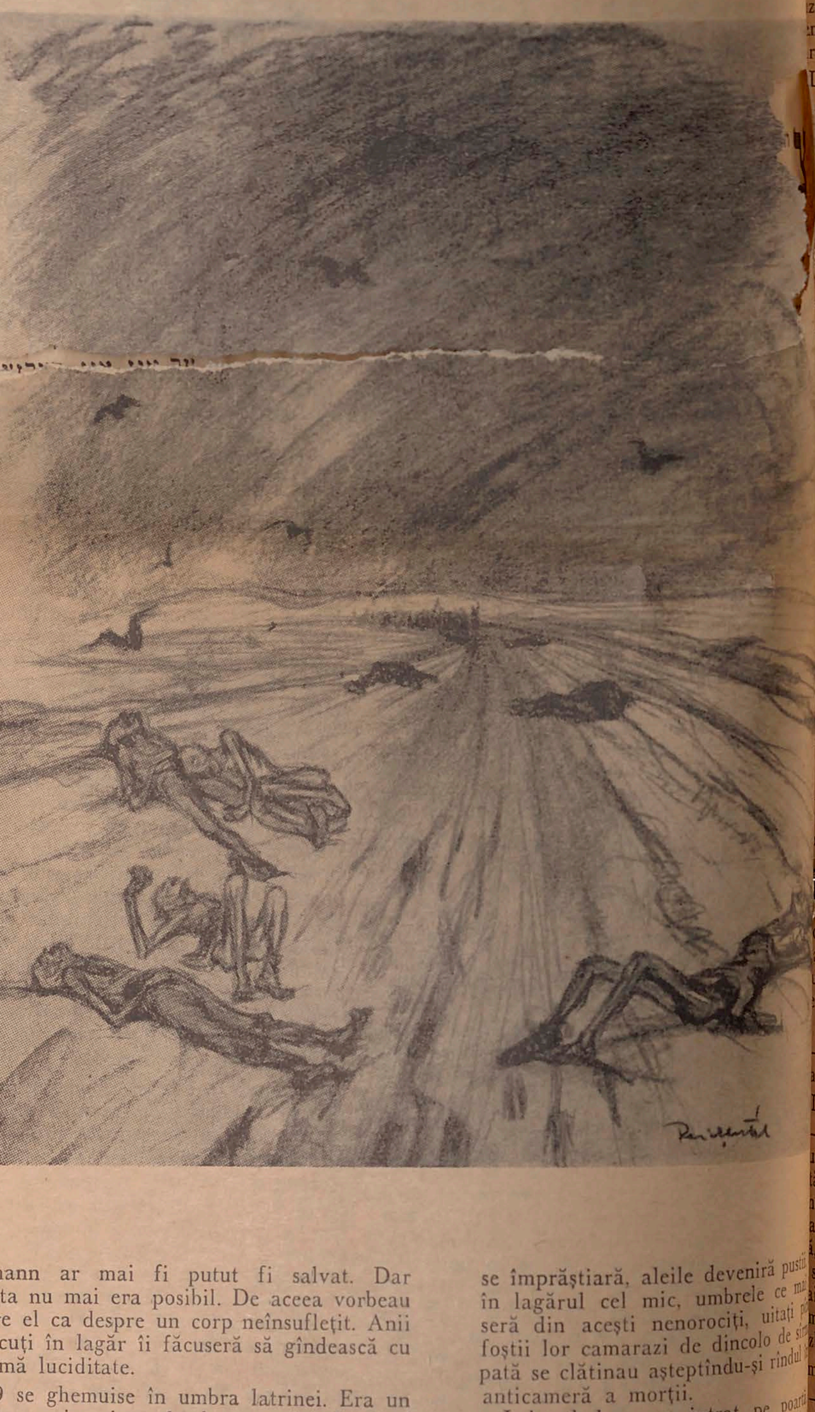

Lohmann ar mai fi putut fi salvat. Dar aceasta nu mai era posibil. De aceea vorbeau despre el ca despre un corp neînsufleţit. Anii petrecuţi în lagăr îi făcuseră să gîndească cu maximă luciditate.

509 se ghemuise în umbra latrinei. Era un loc bun, nimeni nu-l observa aici. Lagărul mic avea pentru toate barăcile o latrină comună care se găsea la hotarul ambelor lagăre şi pe unde zilnic se perinda convoiul nesfîrşit al scheletelor. Aproape toţi sufereau de diaree. De o parte şi de alta a latrinei trecea gardul de sîrmă ghimpată care despărţea lagărul mic de lagărul de muncă.

509 se ghemuise într-o poziţie în care să poată observa poarta tăiată în sîrmă ghimpată. Această poartă era folosită de conducătorii de bloc, de SS-işti, de cei care aduceau mîncarea. Tot pe aici circulau maşinile mortuare.

Din baraca 22 numai Berger avea voie s-o folosească, atunci cînd mergea la crematoriu. Pentru toţi ceilalţi era strict interzisă. Polonezul Silber o numise „poarta celor care crapă", căci deţinuţii trimişi în lagărul mic ieşeau pe aici sub formă de cadavre. Santinelele aveau ordin să tragă dacă un „schelet" îndrăznea să pătrundă în lagărul de muncă. ne divulge ?

muncă veneau numai cei trimişi [illegible] aici. Deţinuţii considerau lagărul mic [illegible] de cimitir în care morţii se mai [illegible] timp, înainte de a fi zvîrliţi grămadă în crematorii.

Prin sîrma ghimpată 509 zărea o [illegible] aleea lagărului de muncă. Deţinuţii [illegible] peste tot, îi vedea cum vorbeau între [illegible] naţi în grupuri de-alungul aleii. De[illegible] decît un alt sector al lagărului de [illegible] trare, lui 509 i se păru că îl despart[illegible] oameni o prăpastie de netrecut. I [illegible] că acolo era un cămin pierdut, căci [illegible] dincolo mai pulsa puţină viaţă. Pe c[illegible] Auzea în spatele lui răsuflarea grea [illegible] ţilor care mergeau cu pas nesigur [illegible] trine. Nu era nevoie să se întoarcă [illegible] vedea ochii lor morţi. Glasul lor [illegible] putea fi auzit. Cel mult oftau sau [illegible] cu voce stinsă ; ei nu mai gîndeau [illegible] nul lagărului erau numiţi „musulmani" [illegible] cadavre vii, mureau ca muştele. La[illegible] era ticsit de ei. Erau nimiciţi, pier[illegible] mic nu-i mai putea salva, nici [illegible] tatea.

509 simţi cum frigul nopţii îi [illegible] sfredelitor în oase. Murmurul şi [illegible] spatele lui i se păreau un abis care [illegible] în adîncurile sale. Era ca un înde[illegible] nunţare, o primejdie de moarte [illegible] care pînă acum rezistaseră cu înve[illegible] mod mecanic clătină din cap, [illegible] simtă că e încă în viaţă, că mai [illegible] voinţă proprie. Auzi un şuierat [illegible] gărul de muncă. Acolo barăcile [illegible] proprii, iar noaptea erau închise [illegible]

se împrăştiară, aleile deveniră pustii [illegible] în lagărul cel mic, umbrele ce mai [illegible] seră din aceşti nenorociţi, uitaţi [illegible] foştii lor camarazi de dincolo de sîrmă [illegible] pată se clătinau aşteptîndu-şi rîndul [illegible] anticameră a morţii.

Lebenthal nu a intrat pe poartă [illegible] văzu apărînd de-alungul barăcii. P[illegible] se strecurase pe undeva prin spatele [illegible]

— Leo !

Lebenthal se opri.

— Ce s-a întîmplat ? Atenţie ! D[illegible] sînt SS-işti. Pleacă de acolo.

O luară spre baracă.

— Ai reuşit să pui mîna pe ceva [illegible] 509.

— Pe ce anume ?

— Mîncare. Ce altceva ?

Lebenthal ridică din umeri.

— Mîncare ! Ce altceva, repetă [illegible] iritat.

— Cum îţi închipui aşa ceva ? Sî[illegible] şef de bucătărie ?

— Nu.

— Ei atunci ! Ce vrei de la mine [illegible]

— Nimic. Te-am întrebat doar d[illegible] cut rost de ceva mîncare.

Lebenthal se opri.

— Mîncare, spuse el amar. Ştii că de două zile evreilor din lagăr li s-a tăiat raţia de pîine ?! Ordin de la Weber.

509 îl privi încremenit.

— Adevărat ?

— Da de unde : e doar o invenţie de a mea. Eu am inventat-o. Mereu inventez cîte ceva. Mă amuză...

— Doamne dumnezeule ! Asta înseamnă morţi !

— Da. Cu duiumul. Şi tu vrei să ştii dacă am făcut rost de mîncare...

— Taci, Leo ! Stai jos. Asta-i o istorie blestemată. Tocmai acum ! Acum, cînd avem atîta nevoie de mîncare.

— Aşa ? Poate-s eu vinovat de toate astea ?

Lebenthal începu să tremure. Tremura ori de cîte ori se enerva şi se enerva cu uşurinţă, căci era foarte irascibil. Pesemne din pricina foamei permanente, care exagera toate emoţiile. Isteria şi apatia erau surori în lagăr.

— Am făcut ce am putut, strigă Lebenthal cu o voce înăbuşită. Am riscat şi acuma tu să-mi explici că ne trebuie...

Glasul devenise deodată gutural, de neînţeles. Parcă era un difuzor din lagăr care hîrîia fiindcă pierduse contactul cu postul. Lebenthal începu să bîjbîie cu mîinile pe pămînt. Figura sa, care şi pînă atunci arăta ca un cap de mort, se micşorase şi mai mult. Se vedea doar fruntea, nasul, doi ochi de broască sub care atîrna o bucată de piele încreţită. În sfîrşit îşi găsi proteza pe jos, o şterse de jachetă şi o puse iar în gură. Difuzorul avea iar contact şi vocea răsună stridentă şi supărătoare. 509 îl lăsă să se descarce, fără a lua în seamă la ce spune.

Lebenthal observă acest lucru şi încetă.

— Au mai fost perioade cînd ni s-a tăiat raţia de pîine — spuse în sfîrşit cu o voce [illegible]vită — şi pentru un răstimp mai lung [illegible] decît două zile.. Ce faci acuma atîta [illegible] pentru asta ?

509 îl privi un timp în tăcere. Apoi făcu [illegible] la cele ce se petrecuseră în oraş şi la [illegible]rica în flăcări.

— Ce-ţi aminteşte aceasta, Leo ?

— Ce ?

— Ceea ce vezi acolo... Cum era întîmplarea aceea din Vechiul Testament ?

— Ce legătură are asta cu Vechiul Testament ?

— Nu era tot aşa şi pe vremea lui Moise ? [illegible]loană de foc care a scos poporul din robie ?

Lebenthal clipi din ochi.

— Un nor de fum ziua şi o coloană de foc noaptea, spuse el cu răceală.

— Da. Şi nu era mîna lui Dumnezeu ? Iar [illegible] ştii ce se întîmplă ?

509 făcu o pauză.

— Aici se petrece ceva asemănător, spuse el [illegible] E *speranţă,* Leo. *Speranţă* pentru noi ! [illegible]-ar să fie ! Nu vrea nimeni dintre noi [illegible] vadă ?

Lebenthal nu răspunse. Privea îngîndurat în [illegible] oraş. 509 se întinse pe spate. Însfîrşit [illegible]nunţase acest cuvînt pentru prima oară ! [illegible]bea îl putuse pronunţa, căci e atît de [illegible], încît aproape te sufocă cînd îl pro[illegible] L-am evitat de-alungul anilor — re[illegible] el — dacă m-aşi fi gîndit mereu la [illegible] m-ar fi doborît, dar acum a revenit din [illegible] Astăzi încă nimeni nu îndrăzneşte, dar [illegible]ranţa este aproape. Gîndul acesta ori mă [illegible]nimici, ori va deveni o realitate.

— Leo, spuse el. Ceea ce zărim colo, în [illegible], înseamnă că ei vor fi distruşi.

Lebenthal rămase nemişcat.

— Numai dacă pierd războiul, şopti el. [illegible]mai atunci ! Dar cine poate şti asta ? Se [illegible] cu frică în jur. În primii ani lagărul era [illegible] informat asupra desfăşurării războiului. [illegible] tîrziu, cînd victoriile rămăseseră în ur[illegible], Neubaner interzisese să se aducă ziare să se asculte ştiri la radioul lagărului. Cele [illegible] diferite zvonuri străbăteau barăcile, şi [illegible]meni nu ştia ce să creadă cu adevărat. Că războiul mergea prost, de asta nu se îndoia [illegible]meni, dar revolta mult aşteptată întîrzia.

— Leo, spuse 509. Ei îl vor pierde. Se apropie sfîrşitul. Dacă ceea ce se întîmplă [illegible]um în oraş s-ar fi petrecut în primii ani de război, asta nu ar fi însemnat mare lucru. [illegible]ar acum, după cinci ani, înseamnă, că ceilalţi vor cîştiga.

Lebenthal se uită din nou împrejur.

— De ce vorbeşti despre asta ?

509 cunoştea superstiţia celor din baracă. [illegible]eea ce se spune cu glas tare pierde din siguranţă şi forţă, iar o speranţă înşelată constituie întotdeauna o pierdere însemnată de energie. Era şi acesta unul din motivele prudenţei celorlalţi.

— Vorbesc pentru că acum trebuie să vorbim despre aceasta, spuse el. Acum e momentul. E încă timp să ne salvăm. De data aceasta nu e vorba de pălăvrăgeală. Nu mai poate dura mult. Trebuie... Se opri.

— Ce ? întrebă Lebenthal.

509 nu ştia nici el exact ce anume. Să rezistăm, gîndi el. Să rezistăm şi mai mult.

— Este o întrecere, spuse el însfîrşit... o întrecere, Leo cu...

„Cu moartea", gîndi el, dar nu rosti cuvîntul. Arătă în direcţia cazărmii SS.

— Cu ei, da ! Nu avem voie să pierdem. Sfîrşitul este aproape, Leo ! Îl strînse pe Lebenthal de braţ. Trebuie să încercăm totul...

— Ce mai putem face ?

509 simţi cum i se învîrteşte capul de parcă ar fi băut. Se dezobişnuise să mai gîndească şi să vorbească mult. Trecuse mult timp de cînd nu se mai frămîntase atît.

— Se întîmplă, într-adevăr ceva, spuse el şi luă din buzunar coroana de aur ce o avea de la Lohmann. E de presupus că nu e înregistrată. Putem s-o vindem ?

Lebenthal cîntări dintele în mînă. Nu-şi manifestă în nici un fel surprinderea.

— E riscant ! Chestiunea se poate aranja numai cu cineva care poate ieşi din lagăr sau are relaţii cu cei de afară.

— În ce fel, mi-e absolut indiferent. Cît putem primi pentru ea ? trebuie să meargă repede !

— Un asemenea lucru nu se face aşa repede. Trebuie bine chibzuit. Cere cap, altfel ori ne spînzură, ori rămînem fără nici un ban.

— Nu poţi rezolva chiar în seara aceasta ?

— Lebenthal lăsă să-i cadă mîna care ţinea dintele.

— „509" spuse el. Ieri mai erai cu mintea limpede.

— Ieri ! E mult de atunci.

Lebenthal dădu din cap.

— Astăzi nu merge. E joi şi e sindrofie în cazarma SS. Vin fetele.

— Leo, spuse 509, totuşi încearcă să scapi de dinte încă în seara asta. Este foarte important.

— O să încerc să fac asta pentru tine.

— Tu ştii cum trebuie făcut ?

— Da, din şanţ...

Lebenthal cugetă mult în tăcere.

— La coloana camioanelor există un comandant... spuse el într-un tîrziu. Pleacă mîine în oraş. O să încerc. Dacă se prinde, bine. Şi poate mă mai pot întoarce la timp ca să rezolv treaba asta. Întinse dintele lui 509.

— Ce să fac cu el ? întrebă surprins 509. Tu trebuie să-l iei doar cu tine.

Lebenthal dădu din cap decepţionat.

— Halal om de afaceri ! Crezi că mai capăt ceva dacă vreunul din ei pune mîna pe el ? Altfel se procedează. Dacă merge bine, vin înapoi şi-l iau. Pînă atunci ascunde-l bine. Şi fii cu cea mai mare băgare de seamă.

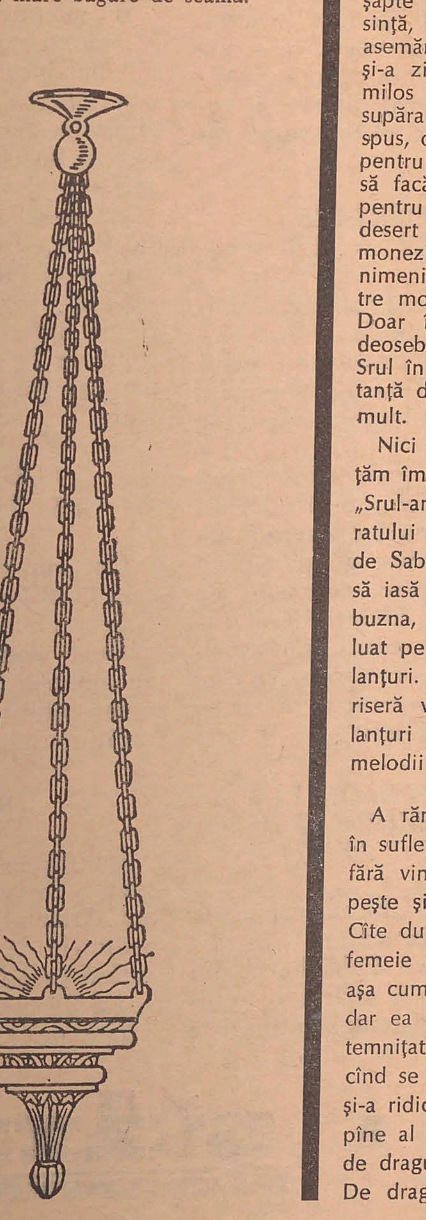

S. I. AGNON

Premiul Nobel 1966

SABATAI

Nu toate amănuntele ne-au fost dezvăluite, însă povestirea ca atare este cunoscută, şi anume că în orăşelul nostru trăia un om, Srul-arămarul cu numele, care era mare meşter în meseria sa ; el făcea tot felul de vase din aramă, grele şi uşoare, cazane şi oale, candelabre care sînt atîrnate în sinagogi, în case de rugăciuni şi chiar în locuinţele unor gospodari mai înstăriţi, *menorot* pentru Hanuca, sfeşnice pentru lumînărele de Sabat, precum şi tot felul de lămpi şi candele. Unele erau cu chip de leu, altele de vultur, unele cu chip de cerb, altele în formă de petale de flori, fiind o adevărată desfătare a ochilor. Aceste candelabre luminau în nopţile de Sabat ca luna şi stelele, iar la vederea lor inimile oamenilor se umpleau de bucurie. Iar în timp ce lucra, Srul se gîndea la acele comori de mîntuire şi mîngîiere ce sînt hărăzite pe lumea cealaltă tuturor acelora care păzesc Sabatul şi inima lui era cuprinsă de fericire. Plin de bucurie, intona în timpul lucrului cîntecele de Sabat, imnuri minunate precum şi alte rugăciuni din liturghia de Sabat. Ciocanul se alătura cîntecelor sale, intonînd şi ele un imn de slavă şi bucurie lui Dumnezeu, binecuvîntat fie-i numele, care a creat o zi aşa de mare şi sfîntă : ziua de Sabat.

— De ce te bucuri aşa ? l-a întrebat într-un rînd nevasta.

— Mi-am adus aminte de Sabat şi aceasta e pricina bucuriei mele, răspunse Srul. Hai să vezi şi tu binefacerile Sabatului. Aprinzînd lumînările de Sabat, îţi procuri lumină atît pe lumea asta, cît şi pe lumea cealaltă ; pregătind bucatele cele mai alese pentru Sabat, el te răsplăteşte dîndu-ţi tot ce-ţi lipseşte. Ba şi mai mult : cel ce păzeşte Sabatul pe lumea aceasta, va avea parte de lumea cealaltă, unde trupul său se va păstra nealterat.

Cu atît mai mare a fost mîhnirea lui Srul că nu era în stare să cinstească Sabatul aşa cum se cuvine şi aceasta datorită sărăciei sale, truda sa nefiind răsplătită niciodată ca lumea.

Sosise, dar, ajunul de Sabat, iar Srul nu avea para chioară pentru cele de trebuinţă ; sfeşnicele erau fără lumînări, oalele fără carne şi peşte. Nevasta sta şi ea mîhnită, plîngîndu-se că n-are cu ce merge la tîrguit. Şi din pricină că Srul nu a vrut să transforme ziua de Sabat într-o zi obişnuită ca celelalte zile ale săptămînii, a intrat unde a intrat, a luat şapte bucăţi de aramă şi lucrîndu-le cu iscusinţă, a făcut din ele şapte monede cu totul asemănătoare celor bătute de stăpînire. Ce şi-a zis Srul ? Împăratul e putred de bogat, milos cu supuşii săi evrei, aşa că nu se va supăra că fac şi eu cîteva monede. Cum am spus, omul nostru a făcut şapte monede : una pentru lumînări, una pentru stafide, din care să facă vin la kiduş, una pentru colaci, una pentru carne, una pentru peşte, una pentru desert şi una pentru budincă. A dat apoi monezile nevestei pentru a face cumpărături şi nimeni n-a băgat de seamă vreo deosebire între monezile sale şi cele bătute de împărat. Doar împăratul, poate, ar fi putut observa deosebirea dar împăratul trăia la Viena, iar Srul în orăşelul nostru, iar între ei era o distanţă de două mii de verste, dacă nu şi mai mult.

Nici eu, nici dv. nu ne-am dus să-l denunţăm împăratului. S-au dus însă alţii şi au spus: „Srul-arămarul bate monezi !" Trimisul împăratului a sosit în casa lui Srul tocmai în ajun de Sabat, la ceasul cînd nevasta se pregătea să iasă după tîrguieli. Solul împăratului a dat buzna, a confiscat monezile iar pe Srul l-a luat pe sus, zvîrlindu-l în temniţă, ferecat în lanţuri. Mîinile care cu o rară măiestrie făuriseră vase atît de frumoase erau acum în lanţuri grele, iar gura ce cîntase atîtea dulci melodii a amuţit acum de chinuri.

A rămas nevasta lui Srul singură cu jalea în suflet pentru soţul întemniţat, fără lumînări, fără vin de Sabat, fără colaci, fără carne şi peşte şi fără să aibă cui să-şi verse amarul. Cîte dureri şi chinuri e în stare să suporte o femeie numai ca să întîmpine ziua Sabatului aşa cum se cuvine ! Şi iată Sabatul e aproape, dar ea n-are un singur bănuţ, bărbatul e întemniţat într-un oraş îndepărtat şi cine ştie cînd se va întoarce ! Adînc îndurerată, femeia şi-a ridicat mîinile spre cer, rugîndu-se : „Stăpîne al lumii, oare făcut-am noi ce am făcut de dragul nostru, de dragul plăcerii noastre ? De dragul numelui tău binecuvîntat am făcut-o ! De dragul poruncii tale de a cinsti Sabatul, am făcut-o. Şi iată că după ce am făcut ceea ce ne-ai poruncit, stau aci ca o pustnică, iar Srul al meu e surghiunit şi întemniţat !"

Cine ştie cît ar fi stat aşa sărmana femee prăbuşită sub povara marei ei dureri, dar chiar în clipa aceea un bătrîn bătu în uşă şi întrebă : „Aici stă nevasta lui Srul-lucrătorul în aramă ?" Deschizînd uşa, femeia a văzut în faţa ei un om frumos, cu chip regesc, înalt de statură, cu doi ochi luminoşi, cu o barbă albă, lungă. Glasul îi era melodios, ca al omului care citeşte cu glas tare, în sinagogă, din sulul sfînt al Torei. Bătrînul puse în faţa femeii şapte monezi şi-i spuse : „Bărbatul tău îţi trimite aceşti bani ca să-ţi cumperi lumînări pentru Sabat, vin, colaci, carne şi peşte."

Femeia nu apucă să-l întrebe unde anume l-a văzut pe Srul, că bătrînul şi dispăruse.

După ce-şi şterse lacrimile, femeia îşi puse şalul şi ieşi în tîrg, să facă cumpărăturile pentru Sabat. Apoi puse masa cu lumînări, vin şi de ale mîncării.

De atunci în fiecare vineri bătrînul venea, punea de fiecare dată cele şapte monezi în faţa ei, spunîndu-i că ele sînt trimise de Srul. De fiecare dată, bătrînul dispărea într-un mod atît de neaşteptat, încît femeia nu a reuşit nici o singură dată să-i pună vreo întrebare cu privire la soţul ei.

Nu ştim cîţi ani a durat detenţiunea lui Srul. Stăpînirea aceea cînd punea mîna pe un om, nu o retrăgea atît de repede. Domnul însă, binecuvîntat fie-i numele, a văzut chinurile lui Srul, s-a îndurat de el, i-a dezlegat lanţurile, l-a scos din temniţă, redîndu-l nevestei şi familiei. Mai mult : nici nu a mai fost tîrît la judecată, fiindcă între timp monezile confiscate de omul stăpînirii au dispărut ca prin minune din monetăria împăratului. Neputînd fi, deci, controlate, nici proces nu s-a mai putut face.

Scăpat din închisoare, Srul s-a întors acasă, la nevasta sa. Bucuria lor a fost fără de margini, au adus laude şi mulţumiri Atotputernicului, care descătuşează pe cei puşi în lanţuri şi robie. După ce au prăznuit evenimentul, au prins a-şi povesti unul altuia prin cîte au trecut din ziua despărţirii.

Din vorbă în vorbă, Srul o întrebă pe nevasta-sa cum şi-a dus traiul în timpul absenţei sale îndelungate ? Nevasta i-a răspuns că în toate cele şase zile ale săptămînii a flămînzit, în ziua Sabatului însă nu a dus lipsă, avînd şi lumînări şi toate cele trebuincioase pentru masă.

„Şi de unde ai avut banii necesari ?" dori Srul să ştie. La care fireşte, ea îi răspunse : „Doar mi-ai trimis săptămînă de săptămînă şapte monezi ! Mai departe femeia îi povesti cu de-amănuntul cum în fiecare ajun de Sabat se ivea acel bătrîn dîndu-i banii ce-i trimitea bărbatul ei. Plin de uimire, Srul îi spuse că el nu i-a trimis niciodată un singur ban.

Multă vreme Srul a stat fără a scoate un cuvînt, apoi spuse : „Nu ştiu cine a fost bătrînul acela, după cum nici tu nu ştii. Cred însă că n-a fost nimeni altul decît profetul Eliahu, binecuvîntată fie-i amintirea. Se prea poate că tot el a făcut să dispară monezile mele din monetăria împăratului."

La aceasta nevasta răspunse : „Nu, nu spune, Srul că a fost profetul Eliahu, deoarece am auzit desluşit cînd s-a recomandat : mă cheamă Sabatai."

Şi noi, la rîndul nostru, ne alăturăm părerii acelei femei, că bătrînul nu a fost profetul Eliahu, deoarece în mai multe locuri din Talmud e scris că profetul Eliahu nu-şi va face apariţia în ajun de Sabat. În schimb, din cercetările făcute de noi, a reieşit că acel bătrîn era chiar Sabatul în persoană. El însuşi. Şi de aceea, de dragul adevărului, s-a şi recomandat: „Mă cheamă Sabatai." El fiind trimis de către Domnul, lăudat fie-i numele ca recunoştinţă faţă de Srul lucrătorul în aramă, care în dragostea-i neţărmurită faţă de Sabat nu s-a dat înlături de la nimic, numai să nu transforme Sabatul într-o zi oarecare.

Din ebraică de S. P.

• ştiri • ştiri • ştiri •

BIBLIE TRILINGVĂ

O nouă editură parisiană (Société encyclopédique française) şi-a inaugurat activitatea publicînd un volum elegant cuprinzînd Pentateuhul şi Profeţii, în trei versiuni: ebraică, latină şi franceză. Volumul cuprinde de asemenea un număr de 39 reproduceri de artă.

MĂRTURII ZGUDUITOARE

În depoziţiile pe care le-au făcut în faţa tribunalului din Stuttgart care a judecat un lot de 16 foşti membri ai Gestapoului şi S.S.-ului, vinovaţi de exterminarea evreilor din regiunea Lemberg, cîţiva supravieţuitori au făcut mărturii zguduitoare.

Astfel, un martor, a relatat cum a încercat să-şi salveze soţia şi pe sine însuşi oferind unuia dintre acuzaţi un pachet de dolari pe care-l ţinuse ascuns într-o nişă din perete. S.S.-istul a luat banii apoi i-a aruncat pe cei doi soţi în temniţă, de unde au fost deportaţi la Auschwitz. Soţia a fost ucisă în camera de gazare.

Alt martor a descris cruzimile fără seamăn ale acuzaţilor care nu au cruţat nici copiii din leagăn.

„JURNALUL ANNEI FRANK" PE O SCENĂ JAPONEZĂ

Un teatru din Tokio reprezintă „Jurnalul Annei Frank". Piesa a făcut o profundă impresie asupra publicului.

ÎN ORAŞUL LUI ALBERT EINSTEIN

O şcoală din Ulm, oraşul natal al lui Albert Einstein, a căpătat numele marelui savant. La festivitatea organizată cu acest prilej au participat distinşi reprezentanţi ai vieţii publice şi ştiinţifice vest-germane, printre care savantul Heisenberg, laureat al premiului Nobel.

ANIVERSARE ZIARULUI „KOL HAAM"

Ziarul „Kol Haam", organul central al Partidului Comunist din Israel, a împlinit 20 de ani de apariţie. Cu acest prilej, în sala teatrului Habima din Tel Aviv, a avut loc o adunare festivă în cadrul căreia au luat cuvîntul redactori ai ziarului, reprezentanţi ai organizaţiilor progresiste, oaspeţi din străinătate.

O TRIBUNĂ A LUPTEI ÎMPOTRIVA ANTISEMITISMULUI

La Londra a apărut primul număr al revistei „Prejudecăţi enorme", ce-şi propune ca obiectiv principal lupta împotriva antisemitismului şi rasismului.

Revista este editată de Institutul pentru probleme evreieşti, înfiinţat de curînd în capitala Angliei.

CONCERT DE MUZICĂ EVREIASCĂ

La Moscova au avut loc două concerte de muzică populară evreiască, susţinute de cîntăreaţa Nehama Lifschitz.

SINAGOGILE PARISULUI

În prezenţa Marelui rabin al Franţei, Iacob Kaplan şi a reprezentanţilor obştei, într-o suburbie a Parisului a avut loc solemnitatea punerii pietrei fundamentale a unui nou lăcaş de rugăciune. Cu această construcţie, numărul sinagogilor din Paris şi suburbii se ridică la 46.

TOT DESPRE TĂCEREA PAPEI PIUS AL XII-LEA

La New York a apărut recent cartea lui Robert Katz „Moartea la Roma", care se ocupă de masacrul săvîrşit în anul 1944 de S.S.-işti în peşterile Ardeatine, unde au fost

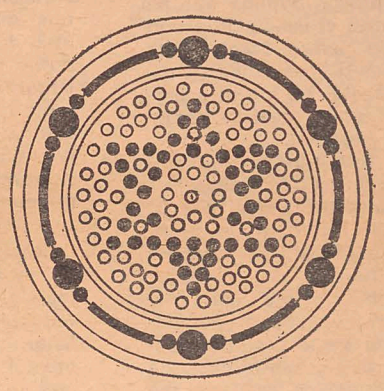

împuşcaţi 335 ostateci italieni, printre care 82 evrei.

Cartea ridică din nou răspunderea morală pe care o poartă în faţa istoriei papa Pius XII-lea. Sprijinindu-se pe documente, autorul arată că înaltul pontif fusese avertizat dinainte de ceea ce se punea la cale, dar nu a făcut nici o încercare de a evita săvîrşirea oribilei fapte.

ARHIVA ALFRED ROSENBERG

Institutul Iad Vaşem din Ierusalim, care se ocupă cu studiul perioadei holocaustului, a primit de la un donator american un număr de materiale şi documente ce au aparţinut faimosului „institut" nazist pentru problemele evreieşti, condus de Alfred Rosenberg, condamnat la moarte de Tribunalul de la Nürnberg. Acest „institut", care funcţiona la Frankfurt pe Main, a fost unul din oficinele de unde se revărsa în întreaga lume cele mai abjecte instigaţii antisemite.

„SEMNUL LUI CAIN"

Sub acest titlu, Editura ştiinţifică din R.D.G. a publicat o culegere de materiale privind crimele naziştilor împotriva evreilor.

ARESTAREA UNUI CRIMINAL DE RĂZBOI

Poliţia din oraşul Lille a arestat pe Helmut Hitz, judecat în contumacie şi condamnat la 20 de ani temniţă pentru crimele săvîrşite în perioada războiului pe teritoriul Franţei.

DISTINCŢIE

„Ordinul Leopold", una din cele mai înalte decoraţii belgiene a fost acordat d-lui Paul Philippsohn, preşedintele Consistoriului central al evreilor din Belgia.

COLOCVIU DESPRE CULTURA IUDAICĂ

Hasidismul şi hascala; poezia lui Ibn Gabirol: liturghia iudaică; curente noi în literatura ebraică — iată numai cîteva din temele ce au fost dezbătute la recentul colocviu consacrat culturii iudaice, ţinut luna trecută în oraşul Brighton din Anglia.

RABINUL FLORENŢEI MULŢUMEŞTE

Rabi Fernano Belgrado, rabinul comunităţii din Florenţa a adresat mulţumiri tuturor organizaţiilor care au trimis ajutoare obştei sale, greu încercate în urma inundaţiilor recente.

TEMPLU IUDEO-CREŞTIN

Asociaţia iudeo-creştină din Washington a început construirea unei clădiri care va servi ca lăcaş de rugăciune atît pentru credincioşi mozaici, cît şi pentru creştini. Aceasta constituie încă o iniţiativă pe linia apropierii între credincioşii diferitelor religii, în spiritul toleranţei reciproce.

ANIVERSAREA UNUI ACTOR

Moise Goldblat, care alături de Michoels a fost animatorul şi principalul actor al fostului Teatru evreiesc din Moscova, a împlinit vîrsta de 70 de ani.

Cu acest prilej, din iniţiativa redacţiei „Sovetiş Heimland", a avut loc o serată artistică, la care au participat literaţi, actori, oameni de artă etc. În cuvîntările de salut ce s-au rostit, sărbătoritul a fost caracterizat ca „un strălucit constructor al artei teatrale evreieşti".

ANTOLOGIE A REZISTENŢEI ANTINAZISTE

Sub titlul „Ei au răspuns la lovituri prin lovituri", în editura „Krown Publishers" din New York a apărut o antologie a rezistenţei antinaziste din lagărele şi ghetourile Europei ocupate. Cartea este alcătuită din 37 capitole, cuprinzînd mărturii, relatări şi extrase din cărţi în care supravieţuitori ai lagărelor şi ghetourilor înfăţişează diferite episoade ale luptei cu arma în mînă împotriva naziştilor.

TEZE PE TEME EBRAICE

Doi studenţi ai Universităţii din Leningrad, secţia de limbi orientale, şi-au ales ca subiect pentru lucrările de absolvire teme ebraice. Astfel, studentul V. Seinin va trata despre un manuscris ebraic rar din evul mediu; Vadim Lazo şi-a consacrat lucrarea romanului lui I. S. Agnon „Poveste simplă".

„ANCHETA" DE PETER WEISS LA „PICCOLO TEATRO"

Celebrul „Piccolo Teatro" din Milano reprezintă în ac-

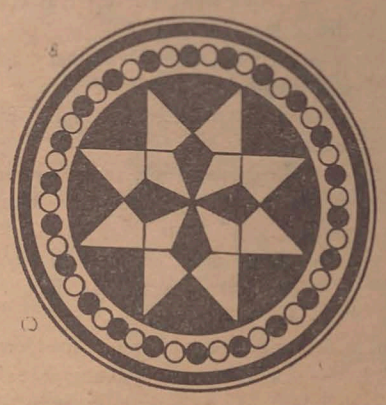

tuala stagiune piesa lui Peter Weiss, „Ancheta". După cum am mai scris în revista noastră, această piesă — din care am publicat un tablou în nr. 149 — înfăţişează într-o lumină deosebit de puternică fărădelegile călăilor naziști în lagărul de exterminare Auschwitz.

În montarea teatrului din Milano, textul piesei este servit de jocul excepţional al actorilor şi de o suită de imagini cinematografice, proiectate în tot cursul desfăşurării spectacolului.

În afară de Milano, piesa va fi reprezentată şi în cadrul unui turneu pe care ansamblul îl va întreprinde în 20 de oraşe italiene. Spectacolul va fi de asemenea filmat şi prezentat la televiziune.

RUGĂCIUNE PENTRU PACE

Un grup de catolici americani în călătorie turistică prin Israel au participat la o rugăciune pentru pace, oficiată pe muntele Sion de către un preot catolic, un rabin şi un cadiu musulman.

DECESE

La Geneva a încetat din viaţă, în vîrstă de 84 de ani, Armand Brunschwig, preşedintele de onoare al comunităţii evreilor din acest oraş.

La Ierusalim a murit, în vîrstă de 75 de ani, Daniel Lebl, cunoscut lingvist şi cercetător al Bibliei.

La New York a încetat din viaţă, în vîrstă de 58 de ani, dr. Samuel Soloveichik, profesor de chimie la Yeshiwa University. Defunctul descindea dintr-o familie de iluştri rabini.

„CRESTOMAŢIA EVREIASCĂ"

La Copenhaga a apărut recent „Crestomaţia evreiască", o antologie a literaturii evreieşti din ultimii 100 de ani.

Autorul acestei antologii este dr. Rafael Edelman, directorul secţiunii ebraice a Bibliotecii regale din Danemarca. Lucrări anterioare ale aceluiaşi autor: „Rambam şi medicina", „Mistica iudaică", „Literatura evreiască de-alungul celor două mii de ani".

ISTORIA ANILOR TERIBILI

Consiliul universităţii din Sussex-Anglia a hotărît înfiinţarea unei catedre pentru studiul atrocităţilor săvîrşite de naziști împotriva evreilor. Catedra va căuta să adune şi să studieze documente ale epocii, mărturii etc. De asemenea se va ocupa cu studiul psihologiei criminalilor naziști.

FILM DESPRE SINAGOGI

Cineastul canadian Felix Lazarus şi-a propus să realizeze un film documentar despre sinagogi. În acest scop va face filmări în 15 ţări, printre care: Israel, Turcia, Grecia, Spania, Italia, Franţa, Cehoslovacia, Uniunea Sovietică, Canada şi S.U.A.

REUNIUNEA RABINILOR FRANCEZI

La Paris a avut loc o reuniune a rabinilor din Franţa, în cadrul căreia au fost dezbătute probleme actuale ale comunităţilor din această ţară, precum şi diferite probleme de cult.

Cea mai mare parte dintre rabinii care au luat parte la reuniune şi-au făcut studiile după cel de al doilea război mondial.

CARTEA AMINTIRILOR

Municipalitatea oraşului Brunswick — R.F.G. a hotărît să publice o carte în memoria celor 1 000 de cetăţeni evrei ce trăiau în acest oraş în anul 1933 şi pe care naziştii i-au exterminat. În prezent, în acest oraş locuiesc 40 de evrei.

COMUNITATEA DIN BERLINUL OCCIDENTAL

În Berlinul de vest locuiesc în prezent 4 000 evrei. De curînd, preşedintele R.F.G., dr. Luebke, a vizitat sediul comunităţii, fiind întîmpinat de conducătorii ei şi de credincioşi.

• ştiri • ştiri •